

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ & ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Διπλωματική εργασία: «*Ενδοοικογενειακή βία γυναικών στην Λέσβο*»

ΟΝΟΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ : Καρατζιά Βασιλική

ΑΜ : 1532020006

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : Βενετία Καντσά

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Ποθητή Χατζαρούλα, Αίγλη Χατζούλη

Φεβρουάριος 2023

ΔΗΛΩΣΗ

Η Καρατζιά Βασιλική, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο *«Ενδοοικογενειακή βία γυναικών στη Λέσβο»* αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή / και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η ΔΗΛΟΥΣΑ

Καρατζιά Βασιλική

Μυτιλήνη, 1/2/2023

Ευχαριστίες

Στα πλαίσια αυτής της έρευνας θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την κ. Βενετία Καντσά που ως υπεύθυνη επιβλέπουσα, ανέλαβε την εποπτεία και υποστήριξη αυτής της ερευνητικής εργασίας με θέμα «Ενδοοικογενειακή βία γυναικών στη Λέσβο». Καθ' όλη την διάρκεια της διπλωματικής έρευνας, με εμπιστεύτηκε, έχοντας δημιουργήσει μια άψογη συνεργασία και επικοινωνία. Οι συμβουλές και η εμπειρία της με βοήθησαν να διαμορφώσω το θέμα της έρευνάς μου και να μελετήσω τις σημαντικότερες πτυχές αυτού του επίκαιρου κοινωνικού φαινομένου. Παράλληλα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Ποθητή Χατζαρούλα και κ. Αίγλη Χατζούλη για την συμμετοχή τους στην εξεταστική επιτροπή, προς βαθμολόγηση της έρευνάς μου. Στην συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους αστυνομικούς και αξιωματικούς της Αστυνομικής Διεύθυνσης Λέσβου, το προσωπικό του Συμβουλευτικού Σταθμού και Ξενώνα κακοποιημένων γυναικών του Δήμου Λέσβου καθώς και τις μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις ΔΙΟΤΙΜΑ και Παιδικά χωριά SOS για την συμμετοχή τους στην έρευνα.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	3
Περίληψη	5
Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1 ^ο Έμφυλη βία κατά των γυναικών.....	10
1.1 Έμφυλες σχέσεις και σώμα στην οικογένεια.....	10
1.2 Αναπαραστάσεις της βίας στο δυτικό πολιτισμό.....	14
1.3 Η περίπτωση της Ελλάδας	16
1.4 Πολιτικές της έμφυλης βίας μέσα στον οικιακό χώρο.....	20
1.5 Η περίπτωση των προσφυγισσών	24
Κεφάλαιο 2 ^ο Μεθοδολογία έρευνας	26
2.1 Ερευνητική προσέγγιση	26
2.2 Τα υποκείμενα της έρευνας	26
2.3 Εργαλεία συλλογής δεδομένων	30
2.3.1 Ημιδομημένη συνέντευξη	30
2.3.2 Ερωτηματολόγιο	30
2.3.3 Έρευνα γραπτώς κυρίως κειμένων	31
2.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων	32
Κεφάλαιο 3 ^ο Πρακτικές αντιμετώπισης.....	35
3.1 Πολιτικές και κοινωνικές πρακτικές που ακολουθούνται στα πλαίσια αντιμετώπισης της βίας.....	35
3.2 Παράμετροι των φορέων στην φιλοξενία των θυμάτων.....	43
3.3 Παράγοντες που επηρεάζουν στην μη αναζήτηση βοήθειας.....	46
Κεφάλαιο 4 ^ο Υποστηρικτικά Δίκτυα	52
4.1 Μετατοπίσεις των φορέων στον τρόπο αντιμετώπισης των θυμάτων.....	52
4.2 Αποτελεσματικότητα των υποστηρικτικών δομών.....	59
4.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την αποκάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας	66

Επίλογος.....	70
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία και Αρθρογραφία	73
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία και Αρθρογραφία	77
Ιστοσελίδες	78
Παράρτημα Ι.....	80
Ερωτηματολόγιο θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.....	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	85
Ερωτηματολόγιο εργαζομένων	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.....	90
Δομημένη συνέντευξη εργαζομένων	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV	91
Δομημένη Συνέντευξη ατόμων που έχουν υποστεί κακοποιητική συμπεριφορά.....	91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V.....	92
Έντυπο συναίνεσης για συνέντευξη	92

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα έχει ως θέμα της, τη διερεύνηση από ανθρωπολογικής σκοπιάς, της έμφυλης βίας στο νησί της Λέσβου. Τι γίνεται αντιληπτό ως βία στο ελληνικό πολιτισμικό πλαίσιο και πως η έμφυλη βία συνδέεται με την οικογένεια; Ποιες μετατοπίσεις και αλλαγές έχουν γίνει στην αντιμετώπιση της, από την πλευρά της πολιτείας, σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες; Πώς το θέμα της βίας διαπλέκεται με άλλα σύγχρονα θέματα όπως του φύλου, της σεξουαλικότητας, της πατριαρχίας, της πολιτικής, του καπιταλισμού, του εθνικισμού;

Όσον αφορά την μεθοδολογία της έρευνας πρόκειται για μία ποιοτική και ποσοτική μελέτη. Οι συμμετέχοντες/συμμετέχουσες στην έρευνά μου είναι γυναίκες, που δέχτηκαν κακοποίηση από τον σύντροφο τους αλλά και επαγγελματίες των υποστηρικτικών κρατικών δομών που θέλησαν να μου μιλήσουν. Το αρχείο, η συνέντευξη και το ερωτηματολόγιο αποτέλεσαν τα βασικά εργαλεία συλλογής δεδομένων, που κατασκευάστηκαν από έμένα την ίδια για τους σκοπούς της συγκεκριμένης μελέτης. Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις των επαγγελματιών και των θυμάτων βίας, μου παρείχαν σημαντικές πληροφορίες τόσο για τις αναπαραστάσεις της έμφυλης βίας όσο και τους παράγοντες κινδύνου για τις ίδιες τις γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους. Τα στοιχεία αυτά αφορούσαν στο πλαίσιο λειτουργίας των υποστηρικτικών δομών, τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποκάλυψη ή μη αναζήτηση βοήθειας, τις πρακτικές αντιμετώπισης συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών και προϋποθέσεων φιλοξενίας και γενικότερα αξιολογήθηκε η αποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού. Μέσα από τα ερωτηματολόγια και τα αρχεία των θυμάτων και των επαγγελματιών αποτυπώθηκαν οι διαστάσεις που μπορεί η βία να λάβει, το πόσο εύκολη ή μη, άμεση η «περίπλοκη» είναι η βοήθεια από τα δίκτυα υποστήριξης.

Λέξεις κλειδιά: φύλο, σεξουαλικότητα, τιμή, πατριαρχία, πολιτική, φεμινισμός, εθνικισμός, πολιτισμικό πλαίσιο

Εισαγωγή

Η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα, αποτελεί ένα φαινόμενο με ιστορικές διαστάσεις. Η βία συνδέθηκε με την «εξουσία» που διαθέτει ο άνδρας, να χρησιμοποιεί τον ξυλοδαρμό, ως «συμμόρφωση» των μελών, που έχει υπό την «προστασία» του. Η διασφάλιση της «τιμής», αποτέλεσε το κύριο χαρακτηριστικό των Μεσογειακών κοινωνιών, έναν μηχανισμό κοινωνικού ελέγχου, μια συμβολική /λεκτική κατηγορία και η διασφάλισή της αποτελούσε την κύρια αιτία άσκησης διαπροσωπικής βίας τον 19^ο αι. έως τα μισά του 20^{ου} αι. Η εξιδανίκευση της οικογένειας είναι ως ένα βαθμό υπαίτια για την ενδοοικογενειακή βία, ως μια μορφή βίας ίσως και απαραίτητη για την διατήρηση της δομής της οικογένειας. Αυτή η μορφή βίας παρουσιάζει την μεγαλύτερη κοινωνική ανοχή (Παπαμηχαήλ, 2005 σελ. 20-41).

Σήμερα στην εποχή της πανδημίας του κορωνοϊού, η πολιτική της «κοινωνικής αποστασιοποίησης» έθεσε την οικία στο επίκεντρο, τοποθετώντας την εργασία, την εκπαιδευτική διαδικασία, την επικοινωνία και την αναψυχή «εξ' αποστάσεως». Με το σλόγκαν «Μένουμε Σπίτι- Μένουμε ασφαλείς», η έμφυλη βία κατά των γυναικών πολλαπλασιάστηκε και πήρε πολλές και διαφορετικές μορφές: άλλες απροκάλυπτες και άλλες σιωπηλές, άλλες φευγαλέες και άλλες συστηματικές και επίμονες (Παπαταξιάρχης, 2020)¹. Σύμφωνα με τα ποσοτικά στοιχεία της Ελληνικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη γυναικοκτονία, όπως καταγράφηκαν από τα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά μέσα και τα Μ.Μ.Ε, το 2019 καταγράφηκαν 17 γυναικοκτονίες, το 2020 σημειώθηκαν 19, το 2021 ο αριθμός αυξήθηκε στα 31 θύματα και ερχόμαστε στη φετινή χρονιά που το 2022 κατέγραψε 24 θύματα και το 2023 1 θύμα γυναικοκτονίας (www.femicide.gr).

Στο όνομα της δήθεν «αγάπης», οι γυναίκες μαθαίνουν από τα κυρίαρχα κοινωνικά πρότυπα να «υπομένουν» και να σωπαίνουν. Άλλοτε ως «αγίες» – σύμβολα μητρότητας - και άλλοτε ως «πόρνες» σύμβολα- του κακού, οι γυναίκες, ιδιαίτερα εκείνες που έχουν περιορισμένη ή και καθόλου πρόσβαση σε πόρους, συστηματικά

¹ Παπαταξιάρχης Ευ., Το «νοικοκυριό» πολιτισμικό αντίδοτο στην πανδημία;

7/11/2020, σελ.235-407 [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]

<https://www.synchronathemata.gr/to-noikokyrio-politismiko-antidoto-stin-pandimia/>

αντικειμενοποιούνται από τις κυρίαρχες πρακτικές και νόρμες. Σε μια κοινωνία όπου κυριαρχούν ο ατομισμός, ο ανταγωνισμός, η υποτίμηση της προσωπικότητας ενός ανθρώπου ακόμη και της ζωής του, οι κοινωνικές σχέσεις και ιδιαίτερα οι σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων επηρεάζονται δραματικά. Πάνω σ' αυτό το έδαφος οξύνονται οι βίαιες συμπεριφορές απέναντι τους, φτάνοντας ακόμη στη πιο έσχατη μορφή βίας αυτής της δολοφονίας τους. Να σημειωθεί πώς οι γυναίκες που έχουν δεχτεί βία και δολοφονηθεί δεν είναι μόνο αυτές οι «θεαματικές» περιπτώσεις που πρόβαλαν τα Μ.Μ.Ε όπως της Τοπαλούδη², της Suzanne Eaton³, της Ασπασίας⁴, της Γαρυφαλιάς⁵, της Καρολάιν⁶, της Κωνσταντίνας⁷, της Ερατώ⁸.

² Κεντρικό δελτίο ειδήσεων OPENNEWS «Δολοφονία Τοπαλούδη το χρονικό», που το 2020 παρουσιάζει τον βιασμό και την άγρια δολοφονία της 20χρονης Ελένης Τοπαλούδη στις 28/12/ 2018 από τον 19χρονο Αλβανικής καταγωγής και 21χρονο Έλληνα στην Ρόδο <https://youtu.be/Y-3hnqTEz1Y> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

³ Κεντρικό δελτίο ειδήσεων LIVEONE «Ανατριχιαστικές οι λεπτομέρειες της δολοφονίας της Αμερικανίδα βιολόγου» που παρουσιάζει τον βιασμό και δολοφονία της 60χρονης Αμερικανίδας Βιολόγου Susanne Eaton από τον 27χρονο δολοφόνο της στην Κρήτη <https://youtu.be/bHXToJNllzc> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

⁴ Κεντρικό δελτίο ειδήσεων του Star «13-8-13, Χαροπαλεύει η 17χρονη που την πυροβόλησε ο πατέρας της στο κεφάλι» παρουσιάζει τον δημόσιο πυροβολισμό της 17χρονης Ασπασίας από τον πατέρα της <https://youtu.be/n6mgcrpA630> [τελευταία πρόσβαση στις 31/1/23]

⁵ Κεντρικό δελτίο ειδήσεων «Η δολοφονία της Γαρυφαλιάς –Ο ΣΚΑΙ στο σημείο που κατασκήνωσαν» Αταίριαστοι, 17/7/2021, που παρουσιάζει την δολοφονία της Γαρυφαλιάς στην Φολέγανδρο, [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23] <https://youtu.be/UFmNuroNcKY> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

⁶ Κεντρικό δελτίο ειδήσεων του Mega, «Εγκλημα στα Γλυκά Νερά: Ένας χρόνος από τη δολοφονία της Καρολάιν από τον Μπάμπη Αναγνωστόπουλο <https://youtu.be/eORO7Cu4Zrg> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Πιο συγκεκριμένα σκοπός της έρευνάς μου με θέμα :«*Ενδοοικογενειακή βία γυναικών στην Λέσβο*» είναι διερευνήσει τις αναπαραστάσεις έμφυλης βίας στο πλαίσιο της οικογένειας και να τις ερμηνεύσει κριτικά με αναφορά στην δυνατότητα των πολιτικών παρέμβασης.

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Πώς γίνονται αντιληπτές οι έμφυλες σωματικές σχέσεις στο δυτικό πολιτισμό;
2. Πώς αναπαρίσταται η βία μέσα στην οικογένεια, απέναντι στις γυναίκες στην Ελλάδα;
3. Πού απευθύνονται οι γυναίκες στο να ζητήσουν βοήθεια;
4. Ποιές είναι οι πολιτικές και κοινωνικές πρακτικές που ακολουθούνται στα πλαίσια αναγνώρισης και αντιμετώπισης της βίας; Ποιές μετατοπίσεις των φορέων έχουν γίνει στον τρόπο αντιμετώπισης των θυμάτων⁹;
5. Πόσο αποτελεσματική είναι η υποστήριξη που δέχονται τα θύματα από τις υποστηρικτικές δομές;

⁷ Εκπομπή LIVENEWS « Άγριο διπλό φονικό στην Μακρυνίτσα- Οι γονείς των θυμάτων στον Ευαγγελάτο (LiveNews, 6/4/21)» όπου η 28χρονη Κωνσταντίνα και ο αδελφός δολοφονήθηκαν στο πατρικό τους από τον εν διαστάσει σύζυγό της. https://youtu.be/NhIAqIDE_zI [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

⁸ StoNisi.gr « Η Ελένη Κρεμασιώτη αποκλειστικά στο Ν για την γυναικοκτονία της 24χρονης κόρης της Ερατώς» από τον σύζυγό της στη Μυτιλήνη <https://youtu.be/4gk-wkAiuGY> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

⁹ Ο όρος “θύμα”/“θύματα” είναι εννοιολογικά φορτισμένος καθώς παραπέμπει ακριβώς στον τρόπο με τον οποίο οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί και τα Κέντρα Φιλοξενίας βλέπουν τις γυναίκες που έχουν υποστεί βία. Ωστόσο η αποκλειστική χρήση του όρου “θύμα” κάνει το κάθε συμβάν βίας να εμφανίζεται ως ατομικό/προσωπικό και δεν επιτρέπει να διαφανούν τα ευρύτερα κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια που επιτρέπουν τις εκδηλώσεις βίας.

Αναλυτικότερα η διπλωματική αποτελείται από τρία κεφάλαια θεωρητικού μέρους. Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναζητήσουμε πως αναπαρίστανται οι έμφυλες σωματικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια. Θα αναλύσουμε πώς η έμφυλη βία συνδέεται με τις έννοιες της τιμής και της ντροπής, της μητρότητας, του σώματος, της σεξουαλικότητας και της πατριαρχίας. Γιατί έχουν αλλάξει οι εννοιολογήσεις της βίας; Από πού αντλεί νομιμοποίηση ο όρος «θύμα»; Πώς σύγχρονα θεωρητικά ρεύματα όπως ο φεμινισμός και ο μεταδομισμός έχουν συντελέσει στην διερεύνηση του πολιτικού με αναφορά στο κράτος- στην εξουσία που διαθέτει η κοινωνία; Στην συνέχεια, θα γίνει αναφορά στις προσφύγισες ως μια ιδιαίτερη ομάδα γυναικών που ζουν στην Λέσβο και έχουν βιώσει ή βιώνουν έμφυλη βία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία της έρευνας. Στα υποκεφάλαια θα παρουσιαστεί η ερευνητική προσέγγιση, που αφορά στην συλλογή τόσο ποιοτικών όσο και ποσοτικών δεδομένων. Θα αναλυθεί το πώς επιλέχθηκαν οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα, με ποια κριτήρια επιλέχθηκαν, ποιες ήταν οι δυσκολίες που αντιμετώπισα. Όσον αφορά τα εργαλεία συλλογής δεδομένων θα εξηγήσω γιατί επέλεξα το αρχείο, το ερωτηματολόγιο και την συνέντευξη για την συλλογή στοιχείων και με ποια κριτήρια αυτά σχεδιάστηκαν.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλύσω τις πολιτικές πρακτικές αντιμετώπισης και πως αυτές εφαρμόζονται μέσα από τους κοινωνικούς φορείς. Πότε ψηφίστηκαν οι σημαντικότεροι νόμοι κατά της έμφυλης βίας; Κατά πόσο οι νόμοι «προστατεύουν» τις γυναίκες; Ποιά είναι τα κριτήρια που θέτουν οι φορείς για την φιλοξενία των θυμάτων; Κατά πόσο το πολιτισμικό-κοινωνικό πλαίσιο ευθύνεται για την μη αναζήτηση βοήθειας; Συνεχίζουμε με το τέταρτο κεφάλαιο καταγράφοντας κάποιες αλλαγές της τελευταίας πενταετίας στο σύστημα κοινωνικού ελέγχου. Κατά πόσο είναι αποτελεσματικά τα δίκτυα υποστήριξης; Πώς η λειτουργία του συστήματος μπορεί να επηρεάσει την αποκάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας; Στο τέλος, θα ακολουθήσει ο επίλογος, όπου θα γίνει μια ανθρωπολογική ερμηνεία σχετικά με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, συνδέοντας την σύγχρονη βιβλιογραφία με παλαιότερες έρευνες.

Κεφάλαιο 1^ο Έμφυλη βία κατά των γυναικών

1.1 Έμφυλες σχέσεις και σώμα στην οικογένεια

Όταν αναφερόμαστε στην οικογένεια μέσα στο γάμο και την σημασία αυτής της μικροομάδας στην κοινωνία μας, σχεδόν όλοι έχουμε στο νου μας ένα περιβάλλον αγάπης, τρυφερότητας, προστασίας, ασφάλειας και σε καμία περίπτωση ένα από τα πιο βίαια περιβάλλοντα. Παρόλο που η οικογένεια εμφανίζεται να αποτελεί ένα χώρο αξιόπιστο, συχνά το ιδεώδες της οικογένειας ανατρέπεται ενώ η ίδια η ιστορία της σχέσης των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια είναι μια ιστορία βίας.

Αν και, απ' τα τέλη του 18^{ου} μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αι. –όπως δείχνει η έρευνα των Leonore Davidoff και Catherine Hall¹⁰ (εκδ. αναθεωρημένη-1^η εκδ. 1987)- πρόβαλε ένα οικιακό ιδεώδες (μέσα από το ιδιαίτερο σύστημα αξιών της αστικής τάξης), άρχισε παράλληλα να διαφαίνεται η οικουμενική ασυμμετρία στις σχέσεις των δύο φύλων. Αυτή είναι ανάλογη με την οικουμενική ασυμμετρία των χώρων: «δημόσιο» και «οικιακό» όπου, οι άνδρες ασκούσαν έλεγχο πάνω στις γυναίκες και τα παιδιά. Η Louise Tilly¹¹, (12/1/1987) διαπίστωσε στα τέλη του 1980 ότι η ιστορία των γυναικών στιγματίσε εξαρχής την οικογένεια στο βαθμό που θεωρήθηκε τόπος «απωθητικός», τόπος παραγωγής και αναπαραγωγής της γυναικείας καταπίεσης. Την πρόωμη αυτή περίοδο οι φεμινίστριες εστίαζαν το ενδιαφέρον τους στο δημόσιο χώρο των ανδρών, αγνοώντας εντελώς την οικία. Βασικός πολιτικός στόχος ήταν ο εντοπισμός της

¹⁰Leonore Davidoff and Catherine Hall, *Family Fortunes, Men and Women of the English Middle Class 1780- 1850*, Third edition. Το βιβλίο υποστηρίζει ότι το φύλο και η τάξη πρέπει να εξεταστούν μαζί – ότι η τάξη ήταν πάντα έμφυλη και το φύλο πάντα ταξινομημένο. Η Catherine Hall, στοχάζεται μερικές από τις σημαντικότερες εξελίξεις στην ιστορική σκέψη τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια και συζητά την εξέλιξη βασικών θεμάτων όπως η οικογένεια.

¹¹ Louise A. Tilly , 1987. *Women, Work and Family* (1^η έκδ.)

<https://doi.org/10.4324/9780203819395> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

γυναικείας συλλογικής δράσης, σε τομείς της εκπαίδευσης, της πληρωμένης εργασίας και πολιτικής. Η έμφαση των δημογράφων στις μορφές του νοικοκυριού και η πρώιμη παραγωγή μιας ιστορίας της οικογένειας με την οπτική του φύλου, διαμόρφωσαν την έμφυλη ταυτότητα συνδεδεμένης με δεδομένους κοινωνικούς ρόλους (Βασιλειάδου, 2015 σελ. 189-192).

Στο 4^ο Παγκόσμιο συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες «η αντίληψη ότι η βιολογία είναι πεπρωμένο» εκφράζει τη βίαιη οπισθοδρόμηση σε μια αντίληψη που επιδιώκει να καθορίσει, περιορίσει και υποβιβάσει τις γυναίκες στα φυσικά σεξουαλικά τους χαρακτηριστικά. Το «κοινωνικό φύλο», ως θεμελιώδες στοιχείο της ταυτότητας εξελίχτηκε διαφορετικά, προσδιορίζοντας ότι οι αντρικοί και γυναικείοι ρόλοι είναι κοινωνικά κατασκευασμένοι (Παπαμηχαήλ, 2005 σελ.83).

Η Μ. Κουρούκλη, 1984, ήταν η πρώτη ανθρωπολόγος που ερεύνησε την μορφολογία των νοικοκυριών, χρησιμοποιώντας την τεχνική του Laslett. Στα κείμενά της διατυπώνεται η κυριαρχία της πυρηνικής μορφής της οικιακής ομάδας στην Κέρκυρα του 19^{ου} αι.: «Η πατριαρχική οργάνωση του βίου είναι βιώσιμη και επιθυμητή μόνο στις κτηνοτροφικές κοινωνίες». Στη πορεία, η μεγάλη πατριαρχική οικογένεια του παρελθόντος αποδείχτηκε «κοινωνιολογικός μύθος» και η ύπαρξη τέτοιων σχημάτων αποδίδεται σε δημογραφικούς παράγοντες. Ο Laslett απέρριψε την «δομική –κοινωνική ιστορία της οικογένειας», που θεωρούσε την ίδια και το νοικοκυριό ως κοινωνικούς –δομικούς παράγοντες γένεσης του βιομηχανικού καπιταλισμού. Έχοντας πίστη στη γραμμική εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών, η ξεπερασμένη αυτή αντίληψη συμβάδισε με την ανάδυση των βιομηχανικών κοινωνιών, την παρακμή του παραδοσιακού εκτεταμένου νοικοκυριού και την αντικατάστασή του από την πυρηνική οικογένεια. Η διάκριση της δημόσιας από την ιδιωτική σφαίρα έφερε σε αντιπαράθεση τον φανταστικό επίγειο παράδεισο της οικογένειας, τον χώρο των συναισθημάτων και της ασφάλειας με τις σκληρές και συγκρουσιακές σχέσεις της αγοράς (Καυταντζόγλου, 1988 σελ.229). Ο John Tosh¹²,

¹² John Tosh, 1994 «*What Should Historians Do with Masculinity? Reflections on Nineteenth Century Britain*», *History Workshop Journal* 38, σ. 179-202, <https://doi.org/10.1093/hwj/38.1.179> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

από τα τέλη του 1990, εγκαταλείποντας την σύνδεση των ανδρών αποκλειστικά με το δημόσιο χώρο, τους αναγνωρίζει ως συζύγους, πατέρες και γιούς. Σταδιακά λοιπόν αρχίζουν να γίνονται ορατές πολλαπλές όψεις του εαυτού και να έρχονται στην επιφάνεια ιεραρχικές και δυσλειτουργικές σχέσεις ισχύος (μέσα από την οικογενειακή βία). Έτσι η ιστορία της οικογένειας άρχισε να γνωρίζει σχετική ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα (Βασιλειάδου, Γιαννιτσιώτης, Διαλέτη, Πλακωτός, 2019 σελ. 9).

Οι προσεγγίσεις της θυματολογίας έχουν εντάξει την μελέτη της βίας στην οικογένεια. Υπάρχει η ριζοσπαστική θυματολογία και η κριτική θυματολογία. Η πρώτη σχετίζεται με το θυματογενετικό ρόλο του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, με τη δύναμη που κατέχει η πολιτεία, διαμέσου των θεσμοθετημένων οργάνων της να προσδιορίζει τόσο την έννοια του θύματος όσο και του εγκληματία. Το θύμα και ο δράστης επομένως συνιστούν μια «κατασκευή» του ποινικού νόμου. Παρόμοια, η κριτική θυματολογία επικεντρώνεται στη διερεύνηση της θυματοποίησης και της διαδικασίας στιγματισμού των θυμάτων βίας στην οικογένεια μέσα από την «ετικέτα». Επιχειρεί να απαντήσει στο ερώτημα «γιατί» κάποιος που υπέστη την συγκεκριμένη μορφή βίας χαρακτηρίζεται «θύμα» και κάποιος άλλος όχι (Βλάχου, 2008 σελ. 61-77). Μήπως υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο μία γυναίκα βιώνει το γεγονός της θυματοποίησής της;

Από την άλλη η φεμινιστική θυματολογία αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες προσπάθειες ανάδειξης της οικογενειακής βίας καθώς, την αναγνωρίζει ως κοινωνικό πρόβλημα που απαιτεί αυστηροποίηση των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου. Ο Παπαμηχαήλ, 2005 (σελ. 17-25), κάνοντας αναφορά στο κοινωνιολογικό μοντέλο, υποστηρίζει την αναπαραγωγή της ανδρικής κυριαρχίας και υποταγής της γυναίκας στην εξουσία του άνδρα- δυνάστη της. Η πατριαρχία εμμένοντας στους θεσμούς της ακολουθεί μια πολιτική ισχύος εις βάρος της γυναίκας, έτσι ώστε οι άνδρες να κατοχυρώνουν εύκολα υπερπληθώρα δύναμη (μέσα από την οικονομική, κοινωνική καταξίωση και τ' άλλα προνόμια). Συνεπώς, οι γυναίκες κατέχουν λιγότερη κοινωνική δύναμη- άρα κατέχουν λιγότερα μέσα για να αντιμετωπίσουν την βία των ανδρών. Η θεωρία των κοινωνικών πόρων προκειμένου να ερμηνεύσει την απόφαση

της γυναίκας να επιδείξει ανοχή στην βία που βιώνει εξετάζει την οικογένεια ως ένα κοινωνικό σύστημα, όπου η οργάνωση της στηρίζεται στην ισχύ ή στην απειλή ισχύος. Πρόκειται για ένα σύστημα όπου, όσο περισσότερους πόρους οικονομικούς, κοινωνικούς, ατομικούς έχει, τόσο περισσότερη κοινωνική δύναμη έχει (Αρτινοπούλου, 2006 σελ.6-8, Χατζηφωτίου, 2011).

1.2 Αναπαραστάσεις της βίας στο δυτικό πολιτισμό

Όπως αναφέρθηκα και παραπάνω, η βία μέσα στην οικογένεια δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο αλλά έχει παλιές ρίζες, από την εποχή που ο άνδρας χρησιμοποιούσε τον ξυλοδαρμό ως αναγκαίο μέσο επιβολής της εξουσίας του, απέναντι στην γυναίκα και τα παιδιά. Μάλιστα, το 1970, ο Anthony Storr¹³ δήλωνε ότι «η βία είναι ένα βασικό στοιχείο της αντρικής σεξουαλικότητας» υποστηρίζοντας ότι ένα «καλό χαστούκι είναι ένας ερωτικός συγκλονισμός» ή ότι «η βία είναι σέξι». Ο Storr υποστήριξε ότι η σεξουαλική επαφή είναι ζωτικής σημασίας για την αυτοεκτίμηση του άνδρα και η απόρριψη μπορεί να προκαλέσει οργή, ανικανότητα, βίαιη συμπεριφορά, εξαιτίας της ανασφάλειας, που νιώθει για τον ανδρισμό του. Ο αισθησιασμός και η σεξουαλικότητα της γυναίκας έχουν δευτερεύουσα σημασία, η οποία οφείλει να βρίσκει διεγερτική «λίγη» βία (Παπαμιχαήλ, 2005 σελ.32).

Σε αντίθεση με την αγοραία αντίληψη ότι η βία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εγκληματικότητα, στη σύγχρονη ανθρωπολογική και ιστορική έρευνα η έννοια βία δεν αναφέρεται μόνο σε ενέργειες που έχουν ως αποτέλεσμα την πρόκληση βλάβης σε πρόσωπα, αλλά και κάθε μορφής αποστέρηση δικαιωμάτων/συμφερόντων και επιβολής ελέγχου μεταξύ ενός ζευγαριού που δεν είναι απαραίτητως παντρεμένοι. Σύμφωνα με την αναλυτική προσέγγιση, η βία περιλαμβάνει όλες τις συμβολικές αναπαραστάσεις τέτοιων ενεργειών, κοινωνικές πρακτικές ή μηχανισμούς, παράγει υποκείμενα και κοινωνικές σχέσεις.

Η ανθρωπολογική και ιστορική έρευνα για την βία αναγνωρίζει την ύπαρξη πολλαπλών μορφών βίας, διερευνώντας τις λειτουργίες και τα νοήματα της στα πολιτισμικά συμφραζόμενα. Η βία συγκροτεί κοινωνικότητα και παράγει σχέσεις εξουσίας, όπου δεν εμπλέκονται μόνο οι θύτες και τα θύματα αλλά και οι μάρτυρες και οι θεατές. Ο πολιτισμικός χαρακτήρας της βίας έγκειται στο γεγονός ότι τα νοήματα και το περιεχόμενό της, οι μορφές έκφρασης και καταστολής της, το τι συνιστά τελικά «βία» και τι όχι βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση με το εκάστοτε θεσμικό και κοινωνικό πεδίο διαχείρισης και με τους αξιακούς κώδικες που διέπουν

¹³ Storr A. , 1970. *Human Aggression*, Publisher, Penguin Books, 171 pages.

τα συναισθήματα και τις πρακτικές των υποκειμένων. Αρκετές φορές ως «μιντιακό θέαμα», παράγονται ιεραρχίες και εμποδώνονται ανισότητες, ως προϋπόθεση πολιτικής ισχύος των υποκειμένων, συγκρότησης πελατειακών σχέσεων και ως συστατικό στοιχείο της διαρκούς ανασυγκρότησης του ελληνικού νεωτερικού κράτους (Ροζάκου Κ. & Γκαρά Ε. (επιμ.), 2013).

1.3 Η περίπτωση της Ελλάδας

Οι «εξωτερικές δυνάμεις» αποτελούν αλληλένδετο κομμάτι της κατασκευής των «εσωτερικών» της ίδιας πολιτισμικής μονάδας

George Marcus Michael Fischer, Anthropology aw Cultural Critique

Ειδικότερες μελέτες για την διευθέτηση των διαφορών φύλου και τη διαπραγμάτευση της θέσης τους, ανέδειξαν μελέτες για την έννοια της «τιμής», ως χαρακτηριστικό των «Μεσογειακών κοινωνιών». Η Miranda Chaytor¹⁴ (1995), μελετώντας τη σεξουαλική βία τον 17^ο αι., παρατηρεί την «απουσία» του σώματος, την εκμηδένιση της σάρκας που χρησιμοποιείται και αγχρηστεύεται.

Η «τιμή» δεν ανήκε στο θύμα αλλά σε εκείνους στους οποίους η ίδια ανήκε (στον πατέρα- στον σύζυγο), ο βιασμός λοιπόν αποτελούσε έγκλημα που συνδεόταν με την δημόσια και πολιτική αδικία (Αστρινάκη Ρ. στο Αστρινάκη Ρ.& Χαντζαρούλα Π.& Αθανασίου Α., 2013 σελ.171-197). Από τα μέσα του 18^{ου} αι. η αντίληψη άρχισε να αλλάζει, η «τιμή» συνδέθηκε με την σεξουαλική αγνότητα, την αθωότητα και την ενοχή. Αντίστοιχα, η τιμή του άντρα εξαρτιόνταν από την «απειλητική» θηλυκότητα των ευάλωτων γυναικών και της ικανότητας του να διατηρήσει το κύρος της οικογένειας και κατ' επέκταση του ανδρισμού του. Έτσι, η ντροπή αναφερόταν ως συναίσθημα, κυρίως στην γυναίκα και η τιμή αποκλειστικά στον άνδρα (Βασιλειάδου, 2015).

¹⁴ Miranda Chaytor, 1995. *Husband(ry): Narratives of Rape in the Seventeenth Century*, Volume7, Issue3, <https://doi.org/10.1111/j.1468-0424.1995.tb00033.x> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Ιδιαίτερα στις αγροτικές κοινωνίες της Ελλάδας αναδείχτηκε η κοινωνική λειτουργία της «τιμής». Με το ζήτημα της «τιμής» και της «ντροπής», ασχολήθηκε αργότερα και ο Βρετανός ανθρωπολόγος John Campbell (1954)¹⁵ στα πλαίσια της ερευνάς του για τους Σαρακατσάνους. Ο ίδιος διαπίστωσε πως η τιμή αποτελούσε μια συμβολική, λεκτική κατηγορία που εξελίχθηκε σε κοινωνική αξία, συνδεδεμένη με την τήρηση των κοινωνικών ορίων. Συνεπώς, αν προσβαλλόταν η τιμή του, ατομική ή οικογενειακή εξαιτίας των πράξεων της συζύγου, τότε όφειλε να αντιδράσει άμεσα και βίαια φτάνοντας ακόμη και στο φόνο, διαφορετικά περιέπιπτε σε ντροπή. Επομένως, η «τιμή» και η «ντροπή» ως ηθικές αξίες, κατασκευάζουν την αυτοεκτίμηση και δημόσια αναγνώριση της αξίας του ατόμου, ιδιαίτερα σε κοινωνίες που η κοινωνική ζωή καθορίζονταν από ένα δίκτυο στενών διαπροσωπικών σχέσεων (Τσαντηρόπουλος, 2004 και Αβδελά, 2002 σελ.205-220).

Η διατήρηση της «τιμής» στις τότε αντιλήψεις της εποχής νομιμοποιούνταν κοινωνικά και αποτελούσε την κύρια αιτία άσκησης διαπροσωπικής βίας τον 19ο αι. έως τα μισά του 20ου αι. Η «τιμή» συνδέθηκε με συγκεκριμένα συναισθήματα και προσδιορίστηκε από ιστορικά, θρησκευτικά, κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Αργότερα, ασκώντας κριτική στο θέμα αυτό κυριάρχησαν δύο αντιλήψεις, όπου η πρώτη θεωρεί το «έγκλημα τιμής» αναχρονισμό. Σύμφωνα με αυτή, η βίαιη συμπεριφορά στην οικογενειακή προσβολή θεωρείται προϊόν ανεξέλεγκτων συναισθημάτων που πηγάζουν από πεπαλαιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις, ενώ υπάρχουν άλλες ορθολογικότερες λύσεις. Η δεύτερη αντίληψη θεωρεί την οικογενειακή διάσταση της τιμής ξεπερασμένη.

¹⁵ Campbell J.K. 1973. *Honor, Family and Patronage*, A Study of institutions and Moral values in a Greek mountain community,

Εδώ συναντάμε την εξατομίκευση της «τιμής», δηλαδή αν ένα μέλος της οικογένειας δεν συμμορφώνεται με τις επιταγές της αξιοπρεπούς ζωής, η ντροπή δεν βαραίνει τον «αρχηγό» της, αλλά το ίδιο το μέλος. Το μόνο που χρειάζεται να κάνει η οικογένεια είναι να αποκόψει το «άρρωστο» μέλος της για να ξαναβρεί αυτόματα τη θέση που δικαιούται στην κοινωνία. Η κυριότερη επομένως αλλαγή εντοπίζεται στη διερεύνηση της αντίληψης για *το τι είναι ηθικό και ανήθικο*, στα μάτια της κοινωνίας και του εκάστοτε πολιτισμικού πλαισίου (Αβδελά, 2002, σελ. 149 -176).

Η Jane Cowan,(1998) αμερικανίδα ανθρωπολόγος συμμερίζεται τους προβληματισμούς της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας γύρω από το ερώτημα *πώς οι ανθρωπολόγοι αναπαριστούμε τους «Άλλους»* και καταφέρνει να υπερβεί πολλά από τα προαιώνια στερεότυπα – για την Ελλάδα. Επιλέγοντας μια Μακεδονική κωμόπολη του Σοχού, επιλέγει να διερευνήσει το πώς οι άνισες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες «ενσωματώνονται» και αναπαράγονται στο πλαίσιο μιας μη λεκτικής μορφής κοινωνικότητας, όπως ο χορός.

Η Cowan προσεγγίζει το σώμα¹⁶ όχι σαν μια βιολογική οντότητα αλλά σαν ένα πολιτισμικά κατασκευασμένο «κείμενο» στο οποίο «εγγράφονται» οι κοινωνικές σημασίες-μέσω της κοινωνικοποίησης και το οποίο «διαβάζεται» από τους άλλους καθώς (ξανα) γράφεται από αυτούς που το «φέρουν» αλλά και το «βιώνουν». Σε αυτήν την ιδέα βασίζεται και ο Marx, που ήταν ο πρώτος που διατύπωσε μια διαλεκτική σχέση ανάμεσα στο σώμα και τον κοινωνικό κόσμο, επιμένοντας ότι το σώμα που επιδρά στον κόσμο, υφίσταται με την σειρά του την επίδραση του κόσμου. Μαζί με τον Marx και ο Foucault επιμένει πως οι λόγοι και οι θεσμοί ασκούν την πίεση τους πάνω στον τρόπο που βιώνεται το σώμα. Αντίστοιχα ο Bourdieu μιλώντας για το «έθος» μας λέει ότι είναι συστήματα διαρκών, μεταθέσιμων διαθέσεων, δομημένες δομές ως αρχές παραγωγής και δόμησης πρακτικών και αναπαραστάσεων που μπορούν να «κανονίζονται» και να είναι «κανονικές», χωρίς να αποτελούν απαραίτητα κανόνες. Ο όρος «διάθεση» σηματοδοτεί την ειδική θέση που κατέχει το σώμα στο «έθος». Οι διαθέσεις καλλιεργούνται μέσω της αλληλεπίδρασης με «έναν

¹⁶ Στις μελέτες για το σώμα έχουν αναφερθεί ο Bourdieu,1977, ο Foucault 1978, ο Marx,1995.

ολόκληρο συμβολικά δομημένο περίγυρο» και αυτές οι «καλλιεργήσιμες διαθέσεις» εγγράφονται στο σχήμα του σώματος και στα σχήματα της σκέψης». Ο Mauss¹⁷ παρατηρεί τις διαπολιτισμικές παραλλαγές των σωματικών τεχνικών για κάθε δραστηριότητα, που καταγράφουν το πώς η κάθε κοινωνία εγγράφεται στο σώμα του κάθε μέλους και πόση αντίσταση μπορεί να προβάλει το σώμα στη μεταβολή των τεχνικών που «ξέρει». Μπορούν όμως, οι άνθρωποι να αντιληφθούν την κοινωνική κατασκευή των σωμάτων τους; (Cowan,1998 σελ.1-30).

¹⁷ Mauss Marcel, 2004. *Τα όρια του σώματος*, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις, Εκδότης; Νήσος

‘‘ Οι αυτουργοί δεν δρουν «εν κενώ» αλλά «εν κοινωνία»’’

1.4 Πολιτικές της έμφυλης βίας μέσα στον οικιακό χώρο

Η ιστορία του φύλου και η σημασία του, καθόρισε σημαντικά την ζωή των γυναικών και των ανδρών, έχοντας αρνητικές συνέπειες, όταν χρησιμοποιείται για τη χάραξη πολιτικών. Ήδη από τον 19^ο αι. υπήρχε έμφυλη συγκρότηση του εθνικού αστικού κράτους και των θεσμών του και πιο συγκεκριμένα της ιδιότητας του πολίτη τόσο μέσα από τη νεωτερική ιδεολογία των δύο «σφαιρών» και της βιολογίζουσας θεμελίωσης, όσο μέσα από τις διακρίσεις στο πεδίο των αστικών, θεσμικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ιδιαίτερα στους τομείς της εκπαίδευσης και της εργασίας. Η έμφυλη συγκρότηση της εθνικής ιδεολογίας συνέβαλε στη νομιμοποίηση και διαμόρφωση μιας επίσης έμφυλης διαίρεσης της «κοινωνίας των πολιτών». Συγκεκριμένα μελετήθηκε η γυναικεία συλλογική δράση σε τομείς του κοινωνικού πεδίου, που θεωρήθηκαν συμβατοί με τις ηθικοποιητικές ιδιότητες της «γυναικείας φύσης». Συνέβαλε στη μελέτη της γυναικείας εμπειρίας και διαμαρτυρίας που συγκρότησε μια «συνείδηση φύλου». Αυτή επέτρεψε στις γυναίκες των μεσαίων αστικών στρωμάτων να αναπτύξουν μια δυσφορία για τις αντικειμενικές διακρίσεις σε βάρος τους και να τις στοχαστούν ως προϊόν μιας κοινωνικής και ιστορικής τάξης πραγμάτων όπου, οι άντρες έθεταν τους κανόνες (Φουρναράκη Ελένη στο Ευθ. Παπαταξιάρχης, 2014 σελ. 395-407).

Οι κρίσεις φέρνουν αναθεωρήσεις, ιδιαίτερα αν είναι βαθιές και παρατεταμένες, όπως αυτές που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Νεώτερα θεωρητικά ρεύματα, όπως ο φεμινισμός, μεταδομισμός, προτείνουν την μετάθεση του κέντρου βάρους στη διερεύνηση του πολιτικού, από την διακυβέρνηση και το κράτος- στην εξουσία που διαθέτει η κοινωνία (Ροζάκου Κ. & Γκαρά Ε. (επιμ.), 2013). Η βίαιη σχέση μεταξύ των δύο φύλων περιγράφεται από δύο μοντέλα: α) το μοντέλο της «πατριαρχικής τρομοκρατίας» και β) το μοντέλο της «κοινής βίας» στο ζευγάρι. Στο πρώτο μοντέλο, σύμφωνα με τους φεμινιστικούς λόγους ο τρομοκρατικός έλεγχος των γυναικών νομιμοποιείται στα πλαίσια της πατριαρχικής οργάνωσης της κοινωνίας και των θεσμών της.

Αντίθετα το μοντέλο της «κοινής βίας» των Straus και Gelles¹⁸ αφορά περιστασιακές συγκρούσεις και ελαφριές μορφές βίας, ασκούμενες και από τα δύο φύλα, ωθούμενες από την ανάγκη να ελέγξει κανείς τη δεδομένη κατάσταση. Στη δομική βία συμβάλλουν οι περισσότεροι φορείς κοινωνικοποίησης. Για παράδειγμα τα παιδιά διδάσκονται τη βία μέσα από το ανταγωνιστικό παιχνίδι, την κουλτούρα της οικογένειας (με τις μη συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων), που συμπεριφέρεται διαφορετικά στα παιδιά αναλόγως του φύλου τους κ.α. Έτσι, η βία μαθαίνεται και φυσικοποιείται μέσα στα πλαίσια των κοινωνικών και διαπροσωπικών σχέσεων (Παπαμηχαήλ, 2005 σελ.29-39).

Το φαινόμενο της βίας στον οικιακό χώρο υπήρχε ανέκαθεν, ωστόσο τις τελευταίες τρεις δεκαετίες αυτή η «φυσικοποίηση» της βίας άρχισε να αμφισβητείται. Στην εποχή του κορωνοϊού τα πολιτικά μέτρα έθεσαν την οικία ως τόπο «ασφάλειας» και «προστασίας» (Πεγκλίδου, 2021, σελ.153-154). Η έσχατη μορφή βίας κατά των γυναικών φτάνει έως και την δολοφονία τους, ονομαζόμενη σήμερα ως γυναικοκτονία. Τα ποιοτικά δεδομένα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις γυναικοκτονίες έχουν καταγράψει τα τελευταία τέσσερα χρόνια σίγουρα 91 δολοφονίες γυναικών -οι οποίες συνδέονται άμεσα με το φύλο τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι δολοφονίες συνέβησαν μέσα στο σπίτι τους από ερωτικούς συντρόφους πρώην ή νυν. Γυναίκες κάθε ηλικίας, καταγωγής, μορφωτικού, οικονομικού, κοινωνικού επιπέδου από τους «οικείους» τους (πατεράδες, γιους ή εγγονούς) κακοποιήθηκαν ή υπέστησαν μόνιμες σωματικές βλάβες.

¹⁸ Murray A. Straus, Richard J. Gelles, 1991. *Φυσική βία στις αμερικανικές οικογένειες: Παράγοντες κινδύνου και προσαρμογές στη βία σε 8.145 οικογένειες*, The Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie Τομ. 16, No. 3 , σελ. 326-328 , <https://doi.org/10.2307/3340687> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Η οικογενειακή βία είναι συνέπεια μιας ελεγκτικής και εξουσιαστικής σχέσης και όχι μία παράδοξη ανατροπή όπως παρουσιάζεται από τα Μ.Μ.Ε¹⁹. Η δυσκολία κατανόησης του φαινομένου είναι συνέπεια της αδυναμίας του συστήματος πρόληψης, κοινωνικής πολιτικής και προστασίας. Με άλλα λόγια, τα Μ.Μ.Ε²⁰ και το διαδίκτυο (μέσα από μισογυνιστικά και κακόβουλα σχόλια που δεν ελέγχονται) στοχεύουν στον κατακερματισμό της προσωπικότητας, της αξιοπρέπειας, της υπόστασης του θύματος. Ο λόγος τους επιλέγει χαρακτηρισμούς όπως «εγκλήματα πάθους», «ζήλεια», «τιμή», «δολοφονία» και ο δημόσιος λόγος ενοχοποιεί τα θύματα με φράσεις όπως «τα ήθελε και τα έπαθε», «βρέθηκε την πιο ακατάλληλη στιγμή στο πιο ακατάλληλο μέρος», «τι ήθελε και φορούσε αυτά τα ρούχα;», «τον προκάλεσε και αντέδρασε έτσι», αντικειμενοποιώντας και εξευτελίζοντας τα θύματα. Βλέπουμε λοιπόν πως, στη λογοθετική διαμόρφωση της μεταπολεμικής βίας συνυπάρχουν οι ιεραρχήσεις της έμφυλης ζωής και έμφυλου θανάτου, της έμφυλης βιοπολιτικής και έμφυλης νεκροπολιτικής.

¹⁹ Προτεινόμενο άρθρο που υποστηρίζει τον σεξισμό που προβάλλουν τα Μ.Μ.Ε: Wacc Communication for all, *Violence against women in media and digital content*, 25/2/2018 <https://waccglobal.org/violence-against-women-in-media-and-digital-content/> [τελευταία πρόσβαση στις 23/1/23]

²⁰ Προτεινόμενο άρθρο που αναδεικνύει τα στερεότυπα των Μ.Μ.Ε στην Ευρώπη και Λατινική Αμερική: Claudia P., Lagos L. & Patsili T., *The Media and Gender-Based Murders of Women: Notes on the Cases in Europe and Latin America*, 24/07/2014, <https://eu.boell.org/en/2014/07/24/media-and-gender-based-murders-women-notes-cases-europe-and-latin-america> [τελευταία πρόσβαση στις 23/1/23]

Σήμερα, αυτό που έχει αλλάξει είναι ο βαθμός αφύπνισης, επίγνωσης, η ανάγκη των γυναικών να ξεφύγουν και η δύναμη της φωνής των οικογενειών των θυμάτων για παραδειγματική τιμωρία των δραστών. Ο όρος γυναικοκτονία συμβάλλει στην ανάγκη επίσημης νομικής αναγνώρισης και κατοχύρωσης, διερεύνησης και πρόληψης (www.femicide.gr). Όπως θέτουν οι N. Schepers-Hughes και P. Bourgois²¹ «δεν μπορούμε να αντιληφτούμε τη βία χωρίς να λάβουμε υπόψη το έμφυλο περίγραμμά της». Οι γυναικοκτονίες και η έμφυλη βία έχουν ενταχθεί στη θεσμική και σημασιολογική διάσταση μιας «νέας βίας» που έχει μοραλιστικό, ιδιωτικό, εξατομικευμένο, ψυχολογιοποιημένο, απολιτικοποιημένο χαρακτήρα. Ως «εγκλήματα σε καιρό ειρήνης» και «μικροί πόλεμοι και αόρατες γενοκτονίες» οι γυναικοκτονίες συντηρούνται από την βαναυσότητα των θεσμών που διαχειρίζονται και προσβάλλουν τα θηλυκά σώματα και μετά τον θάνατό τους (Πεγκλίδου, 2021σελ 153-154).

²¹ Schepers-Hughes N. and Bourgois Ph., 2004, *‘Introduction: Making Sense of Violence’*, page 1-27, Oxford: Blackwell <http://www.philippebourgois.net/articles/Schepers-Hughes%20et%20al%202004%20Introduction.pdf> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

1.5 Η περίπτωση των προσφυγισσών

Σε μια καπιταλιστική κοινωνία, όπου επικρατεί η πατριαρχία, η πρώτη δυσμενής διάκριση, είναι η ταξική. Οι διακρίσεις αυτές είναι εμπεδωμένες στην κοινωνία, στην ιστορία, στις θρησκείες και τον πολιτισμό κάθε είδους. Ιδιαίτερα αν αναφερθούμε σε συγκεκριμένες κατηγορίες γυναικών που είναι προσφύγισες, γυναίκες σε πολεμικές συγκρούσεις εκεί μιλάμε για πολλαπλές έμφυλες διακρίσεις σε βάρος τους (Βαΐου, Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.) 2021 σελ.11).

Κάνοντας αναφορά στις προσφύγισες (που συμπεριλαμβάνονται στην έρευνά μου), ως μια ιδιαίτερη ομάδα, θα αναφερθώ στην έννοια της «ασφάλειας» και τις επιπτώσεις της σε σχέση με τη θεσμική κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου στην Ελλάδα. Η Αλ. Μπακαλάκη έχει παρατηρήσει να υπάρχει «το στερεότυπο της Ελλάδας ως κοινωνίας της αφθονίας, με ανώτερο κοινωνικό επίπεδο από αυτό των γειτόνων της». Η Φέλερ, εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες²² αναγνωρίζει μια δεδομένη «έκπτωση» κριτηρίων προστασίας, ιδιαίτερα στην Ελλάδα που τα δικαιώματα των αλλοδαπών δεν έχουν καμία θεσμική θεμελίωση. Εδώ αναφέρεται σε πρακτικές αυθαίρετης κράτησης και ιδιωτικοποίησης ακόμη και παιδιών, που έχει μετατραπεί σε «βιομηχανία φύλαξης».

Στην Ευρώπη δεν είναι δυνατή η διαμόρφωση μιας ενιαίας μεταναστευτικής πολιτικής. Μέσα στο πλαίσιο ενός παγκοσμιοποιημένου λόγου περί ασφάλειας νομιμοποιείται η έννοια της «ασφάλειας» της μετανάστευσης καθιερώνοντας έναν λανθάνοντα εχθρό που υπονομεύει την κρατική επικυριαρχία, όχι σε εθνικό αλλά σε κρατικό επίπεδο. Με άλλα λόγια στο δημόσιο λόγο η διέλευση των συνόρων αποτελεί έναν «πολιτικό κίνδυνο». Η έννοια της «ασφάλειας» είναι μια αυτοαναφορική πρακτική με επιτελεστική λειτουργία στο χώρο της ανθρωπολογίας. *Ποιες είναι λοιπόν οι πολιτικές διαδικασίες που λειτουργούν και κατασκευάζουν το θεσμικό πλαίσιο, στο οποίο στηρίζεται ο λόγος περί της εθνικής και ευρωπαϊκής ασφάλειας, καθιστώντας τους ως «ξένους» και «επικίνδυνους»;*

²² Αναλυτικά η επίσημη ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <https://www.unhcr.org/gr/> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]

Το βασικό αίτημα των προσφύγων από Αφρική και Μέση Ανατολή είναι η «ασφάλεια». Η ιδιότητα του πρόσφυγα όμως ξεκινάει με μια γραφειοκρατική διαδικασία, με την αίτηση ασύλου όπου καταλήγει στην αναγνώριση ή την απόρριψη της. Όμως, επειδή ο τρόπος φυγής δεν τους επέτρεψε να έχουν μαζί τους έγγραφα το μόνο αποδεικτικό της ταυτότητας τους είναι το σώμα και η φωνή τους (Βουτυρά στο Παπαταξιάρχης, 2014 σελ. 235-245, Τραμουντάνης Άγγελος, 2022).

Κεφάλαιο 2^ο Μεθοδολογία έρευνας

2.1 Ερευνητική προσέγγιση

Ως ερευνητικές μέθοδοι επέλεξα την ποιοτική και ποσοτική έρευνα. Η ποιοτική έρευνα ασχολείται με τη διερεύνηση του «γιατί». Οι λέξεις αποτελούν, την πιο κοινή μορφή ποιοτικών δεδομένων, μέσα από διηγήσεις, αφηγήσεις. Η συλλογή τους είναι άμεση, ελκυστική και έχουν το προσόν του «αδιαμφισβήτητου», όπως καταγράφονται μέσα από τις εκθέσεις αναφοράς. Ένα διαδομένο εργαλείο συλλογής δεδομένων είναι η συνέντευξη (Smith ,1975 στο Robson,2007 σελ 321). Η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση αποτελεί μέθοδο ανάλυσης ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων. Ενδιαφέρεται όχι για γενίκευση αποτελεσμάτων αλλά για την κατανόηση συγκεκριμένων φαινομένων, σε συγκεκριμένα πλαίσια, εστιάζοντας *στο πως τα άτομα νοηματοδοτούν τις εμπειρίες που βίωσαν και άκουσαν*. Στην παρούσα έρευνα, μέσα από τις προσωπικές εμπειρίες των θυμάτων βίας θα αναδειχθούν οι ανάγκες τους αλλά και μέσα από την οπτική των επαγγελματιών θα επιχειρηθεί μια καλύτερη κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου (Μπίκος,2011).

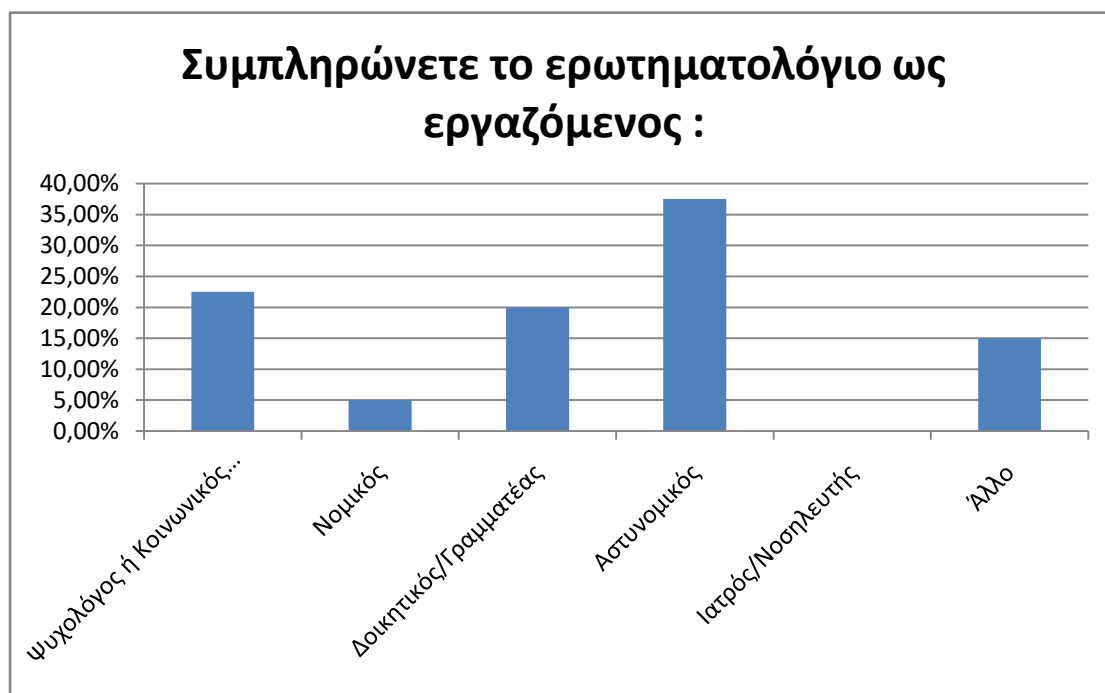
Η ποσοτική έρευνα εστιάζει στην ποσοτική περιγραφή μιας μεταβλητής, όπως αυτή εμφανίζεται σε συγκεκριμένο πληθυσμό, με σκοπό την πληρέστερη περιγραφή της. Συνήθως το υπό περιγραφή φαινόμενο δεν έχει εξεταστεί ικανοποιητικά κατά το παρελθόν ή η υπάρχουσα γνώση δεν είναι αρκετά επίκαιρη, άρα απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση της. Οι ποσοτικοί περιγραφικοί σχεδιασμοί χρησιμοποιούνται όταν ο ερευνητής εστιάζει α) στην εξέταση της ύπαρξης και της έντασης της σχέσης μεταξύ δύο μεταβλητών, β) στο εντοπισμό μεταβλητών που παρεμβάλλονται στη σχέση μεταξύ δύο συγκεκριμένων παραγόντων και γ) στην ποσοτική περιγραφή πολλών χαρακτηριστικών ενός συγκεκριμένου φαινομένου. Ασχολείται με τομείς οι οποίοι μπορούν να εκφραστούν με αριθμούς και διεξάγεται κυρίως με την χρήση ερωτηματολογίου (Δημητρακόπουλος,2003 στο Σταλίκας,2009).

2.2 Τα υποκείμενα της έρευνας

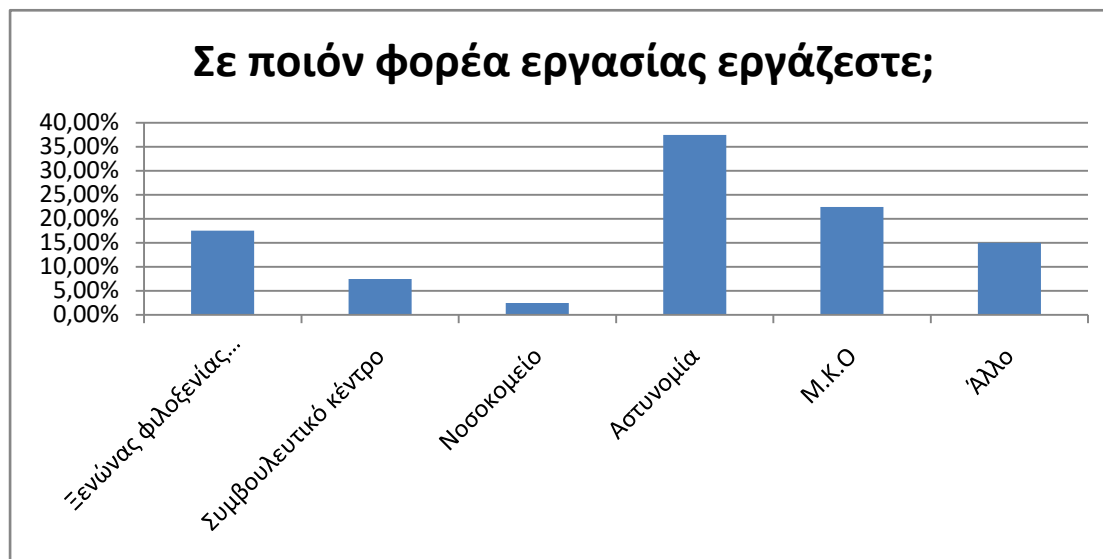
Τα υποκείμενα της έρευνας είναι ο μικρότερος ή μεγαλύτερος αριθμός μονάδων του ερευνητικού πληθυσμού που έχουν επιλεγεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνουν όλα τα σημαντικά για τη δεδομένη έρευνα χαρακτηριστικά και να

αποτελούν μια κατά το δυνατόν μικρογραφία του. Αποτελεί το σύνολο των περιπτώσεων που απευθύνονται οι ερευνητικοί σχεδιασμοί και εφαρμόζονται οι ερευνητικές παρεμβάσεις (Σταλίκας,2009). Τα υποκείμενα της παρούσας έρευνας- τόσο με αναφορά στην ποιοτική όσο και στη ποσοτική έρευνα αποτέλεσαν τόσο «επαγγελματίες» (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί) των γυναικών που έχουν υποστεί βία, αστυνομικοί, νομικοί όσο και θύματα βίας. Οι φορείς συνεργασίας ήταν η Αστυνομία, το Νοσοκομείο «Βοστανείο» και οι κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Μυτιλήνης συμπεριλαμβανομένης της Αντιδημάρχου Κοινωνικής Πρόνοιας, του Συμβουλευτικού κέντρου Μυτιλήνης- ΚΕΘΙ, του Ξεώνα Κακοποιημένων Γυναικών Δ. Μυτιλήνης καθώς και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (Μ.Κ.Ο) όπως η ΔΙΟΤΙΜΑ και τα Παιδικά χωριά SOS.

Συγκεκριμένα, τα υποκείμενα τα έρευνάς μου αποτέλεσαν 7 γυναίκες- θύματα βίας και 40 επαγγελματίες. Όσον αφορά τις/ους επαγγελματίες οι 22 ήταν γυναίκες και οι 18 άνδρες. Η πλειοψηφία αυτών που συμμετείχαν, όπως υποδεικνύει και το παρακάτω διάγραμμα (ερωτ. 1, ερωτημ. επαγγελματιών) ήταν 15 αστυνομικοί, 8 Διοικητικοί υπάλληλοι, 6 κοινωνικοί λειτουργοί, 3 ψυχολόγοι, 2 νομικοί και 6 απάντησαν «Άλλο» (βοηθητικό προσωπικό, φύλακες ξενώνων, αντιδήμαρχος, εκπαιδευτικοί, μεταφραστές).

Όσον αφορά τον φορέα εργασίας των υποκειμένων όπως υποδεικνύει το παρακάτω διάγραμμα (ερώτ. 2, ερωτημ. εργαζομένων), 15 εργάζονται στην Αστυνομία, 9 σε Φιλανθρωπικά σωματεία, 7 σε Ξενώνα, 3 σε Συμβουλευτικό κέντρο, 1 στο Νοσοκομείο ενώ 6 απάντησαν «Άλλο» (ΚΕΔΑΣΥ, Δήμο).

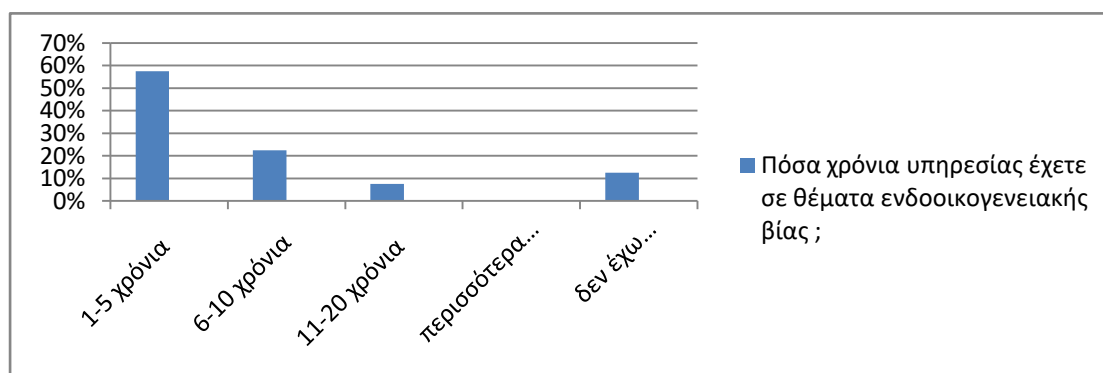
Συγκεκριμένα το Συμβουλευτικό Κέντρο Μυτιλήνης εντάσσεται στις υποστηρικτικές δομές του Δικτύου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΦ). Συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2014-2020. Το Συμβουλευτικό Κέντρο Μυτιλήνης βρίσκεται σε συνεργασία με τον Ξενώνα της Λέσβου, ο οποίος διαθέτει 20 κλίνες.

Η Αστυνομική διεύθυνση Λέσβου, όπως είδαμε παραπάνω αποτέλεσε τη σημαντικότερη πηγή πληροφοριών στην παρούσα έρευνα, με μεγάλη συμμετοχή των Αστυνομικών και Αξιωματικών, που έδωσαν στοιχεία από όλα τα Α.Τ τμήματα της Λέσβου (Α.Τ Αγιάσου, Α.Τ Πολιχνίνου, Α.Τ Καλλονής, Α.Τ Μυτιλήνης, Α.Τ Αγίας Παρασκευής) συμπεριλαμβανομένου και του Κ.Υ.Τ Λέσβου. Όπως ενημερώθηκα από το 2021-2022 υπάρχει ειδικό τμήμα Ενδοοικογενειακής Βίας στην πόλη της Μυτιλήνης, με καταρτισμένο προσωπικό (συμπεριλαμβανομένου ψυχολόγου) σε θέματα ενδοοικογενειακής κακοποίησης. Από το Γενικό Νοσοκομείο «Βοστάνειο» επικοινωνήσα μόνο με την Υπεύθυνη του τμήματος Ψυχολόγων, καθώς το υπόλοιπο προσωπικό του τμήματος δεν δέχτηκε να συμμετέχει στην έρευνα.

Όσον αφορά τις μη Κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο), το κέντρο Διοτίμα, με φεμινιστικές καταβολές, λειτουργεί από το 1989 μέχρι και σήμερα. Σχεδιάζει και υλοποιεί δεκάδες δράσεις που χρηματοδοτούνται από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους. Στηρίζει δωρεάν κατά κύριο λόγο γυναίκες προσφύγισσες ανεξαρτήτως τάξης, εθνικότητας, φυλής, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, γλώσσας, πολιτισμικών χαρακτηριστικών. Προωθεί ουσιαστικά μέτρα προστασίας των γυναικών, πρόληψης, υγείας, κατοικίας, εκπαίδευσης, εργασίας, συμβουλευτικής υποστήριξης και νομικής βοήθειας για αντιμετώπιση μη συνηθισμένων μορφών έμφυλης βίας (παραδοσιακές επιβλαβείς πρακτικές, όπως ακρωτηριασμό εξωτερικών γεννητικών οργάνων, αναγκαστικούς και πρώιμους γάμους, βιασμό κατά τη παραμονής τους σε δομές προσωρινής φιλοξενίας).

Τα Χωριά SOS στη Μυτιλήνη είναι φιλανθρωπικό σωματείο, όπου συμπληρώνοντας ένα χρόνο λειτουργίας στη Μυτιλήνη, έχουν κύριο γνώμονα να στηρίζουν οικογένειες, προσφέροντας δωρεάν υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, συμβουλευτικής σε οικογένειες, ιδιαίτερα σε μητέρες που βιώνουν κακοποιητική συμπεριφορά από τον σύζυγό τους. Παράλληλα προσφέρει υπηρεσίες λογοθεραπείας, ειδικής διαπαιδαγώγησης και σχολικής μελέτης.

Σχετικά με τα χρόνια υπηρεσίας των εργαζομένων σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας (ερώτηση 3 ερωτημ. εργαζομένων), 23 εργάζονται «1-5 χρόνια», 9 εργάζονται «6-10 χρόνια», 3 εργάζονται «11-20 χρόνια» και 5 δηλώνουν ότι «δεν έχουν εξειδικευμένη εμπειρία».

2.3 Εργαλεία συλλογής δεδομένων

2.3.1 Ημιδομημένη συνέντευξη

Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποίησα την ημιδομημένη συνέντευξη. Η ημιδομημένη συνέντευξη έχει προκαθορισμένες ερωτήσεις αλλά η διάταξη μπορεί να τροποποιηθεί ανάλογα με την αντίληψη του συνεντευκτή σχετικά με το τι φαίνεται καταλληλότερο. Η διατύπωση της ερώτησης μπορεί να αλλάξει και να δοθούν εξηγήσεις και ερωτήσεις που φαίνονται ακατάλληλες για κάποιο ερωτώμενο, μπορεί να παραλειφθούν ή να περιληφθούν πρόσθετες ερωτήσεις (Robson, σελ.321).

Συγκεκριμένα σχεδίασα δύο διαφορετικές ημιδομημένες συνεντεύξεις, μία που απευθύνονταν σε εργαζόμενους ενδοοικογενειακής βίας και μία για τα θύματα βίας. Διενεργήθηκαν 11 συνεντεύξεις (5 δόθηκαν από επαγγελματίες και 6 από γυναίκες θύματα βίας). Στην συνέντευξη συμμετείχαν 2 άνδρες Αξιωματικοί του Α.Τ Μυτιλήνης και του Συντονιστή δομής Μαυροβουνίου Λέσβου, 1 κοινωνικός λειτουργός της Διοτίμα και 2 ψυχολόγοι (μία της Διοτίμα και μία των Παιδικών Χωριών SOS). Ο ευκολότερος τρόπος να καταγραφούν οι συνεντεύξεις λέξη προς λέξη ήταν η μέθοδος της ηχογράφησης. Ωστόσο, στην περίπτωση της Αστυνομίας κατέγραφα κάποια στοιχεία στον υπολογιστή επειδή το Αρχηγείο τους δεν επέτρεπε την ηχογράφηση. Για την παραχώρηση συνέντευξης δόθηκε σε όλους έντυπο συναίνεσης, όπου οι συμμετέχοντες καταγράφοντας τα προσωπικά τους στοιχεία (ονοματεπώνυμο και ημερομηνία γέννησης υπέγραψαν πως παραχωρούν ανώνυμη συνέντευξη).

Ωστόσο, τα θύματα στην πλειοψηφία τους δεν απευθύνθηκαν στον συμβουλευτικό σταθμό και δεν θέλησαν να μείνουν στον ξενώνα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να απαντήσουν σε αρκετές από τις ερωτήσεις, επειδή δεν είχαν προσωπική εμπειρία.

2.3.2 Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα ευρέως διαδεδομένο μεθοδολογικό εργαλείο της κοινωνικής έρευνας, το οποίο παρουσιάζεται ως ένα έντυπο όπου καταγράφονται οι απαντήσεις ή οι αντιδράσεις ενός υποκειμένου (Bell,1997 121-139 στο Κάκαρη &Κατσαντώνη, 2011 σελ.4). Στόχος του είναι η μέτρηση στάσεων, γνώμων, και

αντιλήψεων. Σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό αποτελούν ο σκοπός της μελέτης και η διατύπωση των ερωτήσεων. Υπάρχουν τα απευθείας συμπληρωμένα και τα εμμέσως συμπληρωμένα, όπου απαιτείται βοήθεια από κάποιον ειδικό ή τον ίδιο τον ερευνητή (Κάκαρη & Κατσαντώνη, 2011 σελ.4) .

Στη παρούσα έρευνα σχεδιάσα δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια, ένα για τους εργαζόμενους σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας και ένα για γυναίκες- θύματα βίας. Συγκεκριμένα, συμπληρώθηκαν 47 ανώνυμα ερωτηματολόγια, εκ των οποίων τα 40 συμπληρώθηκαν από αστυνομικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, διοικητικούς, δικηγόρους που εργάζονται σε κρατικές δομές και μη Κερδοσκοπικές οργανώσεις και 7 από γυναίκες θύματα βίας.

2.3.3 Έρευνα γραπτώς κυρίως κειμένων

Η έρευνα γραπτών τεκμηρίων και ανάλυση περιεχομένου αφορά κυρίως αναλύσεις γραπτής αλλά και προφορικής έκφρασης που μπορούν να περιλαμβάνουν εθνογραφικές, ιστορικές μελέτες και έρευνες με αυθεντικά τεκμήρια. Για την ανάλυση των γραπτών τεκμηρίων ο ερευνητής χρησιμοποιεί την ανάλυση περιεχομένου, που περιλαμβάνει την μέτρηση εννοιών, λέξεων ή συμβάντων με στόχο την περιγραφή της συχνότητας και της σημασίας κάποιων θεμάτων (Verma & Mallick, 2004:224-228 στο Κάκαρη & Κατσαντώνη, 2011 σελ 4).

Κατά την διάρκεια της έρευνας, μελέτησα 4 κείμενα-αρχεία (όπως αναφέρθηκαν από την Διοικητικό του Ξενώνα) που μου δόθηκαν, από τον Ξενώνα του Δήμου Λέσβου. Τα αρχεία περιλάμβαναν προσωπικές μαρτυρίες θυμάτων έμφυλης βίας (με τροποποιημένα τα προσωπικά στοιχεία για λόγους απορρήτου) που απευθύνθηκαν στον Ξενώνα της Λέσβου. Στο 1^ο αρχείο αναφέρεται η περίπτωση της Ναταλίας 32 ετών από την Βουλγαρία που βίωσε ενδοοικογενειακή βία από τον σύντροφό της. Απευθύνθηκε στην Αστυνομία και εκείνοι την βοήθησαν να εισαχθεί στον Ξενώνα, όπου και διέμεινε 4 μήνες μαζί με το παιδί της. Εκεί δέχτηκε ψυχοκοινωνική στήριξη και νομική συμβουλευτική. Μετά από πολύμηνες διαδικασίες κατάφερε να επαναπατριστεί και πλέον ζει υπό την προστασία των αδελφών της.

Το 2^ο αρχείο αναφέρεται η περίπτωση της Αιμιλίας 22 ετών που βίωσε για χρόνια σωματική βία από τον πατέρα της. Αναγκάστηκε να απευθυνθεί στο Συμβουλευτικό

Κέντρο Γυναικών Λέσβου και φιλοξενήθηκε στον Ξενώνα για 2 μήνες. Δέχτηκε ψυχολογική, κοινωνική στήριξη και μέσω του προγράμματος «Στέγαση και Επανάταξη» κατάφερε να βρει δουλειά και στέγη.

Το 3^ο αρχείο αναφέρεται στην Χριστιάνα 25 ετών που δέχτηκε βία αυτή και το παιδί της, από τον σύζυγό της. Μετά από έναν άγριο καβγά και εμφανή τα σημάδια σωματικής κακοποίησης εισήχθη στον Ξενώνα. Η Χριστιάνα επέστρεψε όμως στον κακοποιητικό σύζυγο κι ο κύκλος της βίας ακόμη συνεχίζεται για εκείνη.

Το 4^ο αρχείο αναφέρεται στην Αθανασία 40 ετών θύμα ενδοοικογενειακής βίας από τον σύζυγο. Μετά από αρκετά χρόνια υπομονής και ανοχής την τελευταία φορά που αποπειράθηκε να την σκοτώσει έφυγε από το σπίτι. Αρχικά φιλοξενήθηκε από φίλους, στην συνέχεια εισήχθη στον Ξενώνα όπου έμεινε για 3 μήνες. Με την βοήθεια του Ξενώνα κατάφερε να βρει δουλειά και να υποβάλλει αίτηση διαζυγίου, χωρίς ωστόσο να κάνει καταγγελία για να μην στιγματιστούν τα παιδιά της, όπως πίστευε.

2.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η διαδικασία συλλογής δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε διάστημα 4 μηνών, από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο. Για την συλλογή στοιχείων κατέφυγα σε αρκετούς φορείς όπως την Κοινωνική Πρόνοια του Δήμου Μυτιλήνης, που με βοήθησε που να απευθυνθώ. Αρχικά υπήρχε ο στόχος να μοιραστεί το ερωτηματολόγιο και στην πορεία αναλόγως την καταλληλότητα του φορέα και την προθυμία για συμμετοχή να γινόταν πρόταση για συνέντευξη.

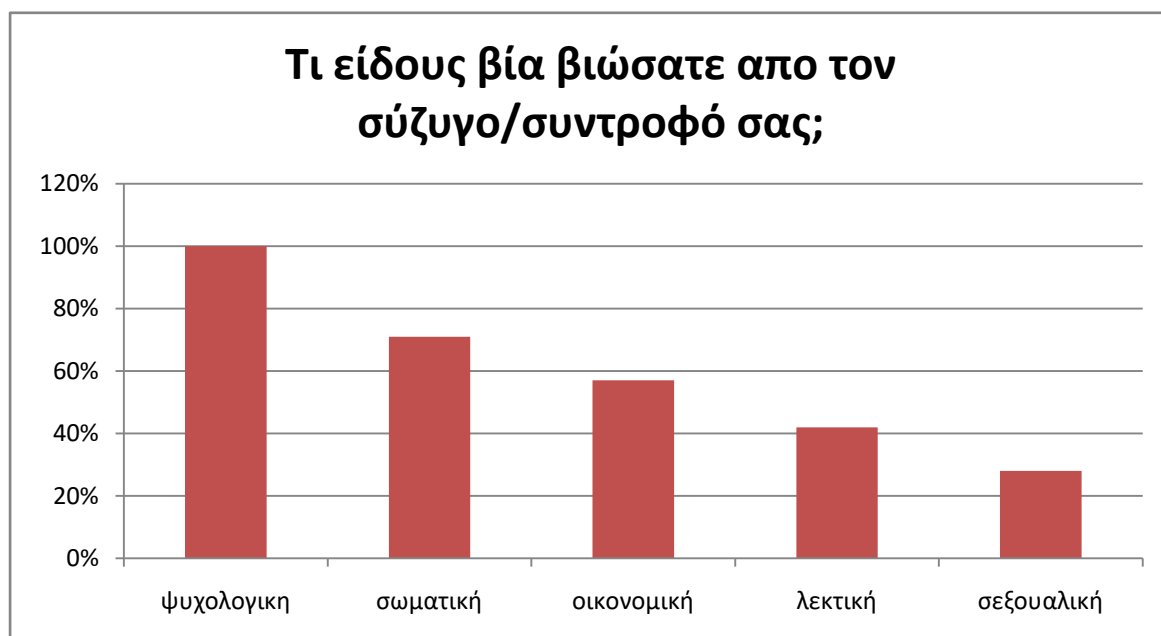
Η μελέτη απαιτούσε καταρχήν σημαντικές πληροφορίες του Συμβουλευτικού Κέντρου του Δήμου Μυτιλήνης, όπου και απευθύνθηκα. Μετά από αρκετό διάστημα (περίπου 1 μήνα) και αρκετά τηλέφωνα (αφού πέρασε το ερωτηματολόγιο από έγκριση από το ΚΕΘΙ), συμπληρώθηκαν τρία από τα ερωτηματολόγια. Στην συνέχεια ζήτησα να προωθήσουν τα ερωτηματολόγια και στον Ξενώνα καθώς η διεύθυνσή του δεν γνωστοποιείται, ούτε υπάρχουν τηλέφωνα (αλλά μόνο ένα τηλέφωνο του ΚΕΠ που σε συνδέει με τον Ξενώνα). Παρ' όλα αυτά ήταν ιδιαίτερα δύσκολος ο τρόπος επικοινωνίας με το προσωπικό. Τελικά, το τηλέφωνο της Υπεύθυνης του Ξενώνα το βρήκα από γνωστή μου - που την γνώριζε και δέχτηκε να συνεργαστεί. Με αυτό τον

τρόπο κατάφερα να αποστείλω το ερωτηματολόγιο και να συμπληρωθεί από όλο το προσωπικό. Δυστυχώς το πλαίσιο εργασίας του Ξενώνα και του Συμβουλευτικού Κέντρου δεν τους επέτρεπε να δώσουν οποιαδήποτε άλλη πληροφορία και σε καμία περίπτωση να παραχωρήσουν συνέντευξη.

Στην συνέχεια απευθύνθηκα στα Παιδικά Χωριά SOS όπου η επαφή ήταν αρκετά εύκολη και άμεση. Η ψυχολόγος του Σταθμού μου έδωσε χρήσιμες πληροφορίες, για το προφίλ των γυναικών που απευθύνονται και το πώς αυτή συμβάλλει στην υποστήριξή τους. Όσον αφορά την επαφή με τη Διοτίμα έστειλα e-mail στα Κεντρικά γραφεία τους στην Αθήνα, με το αίτημα της πρόσβασης στο χώρο αυτό. Αφού έστειλα την φόρμα του ερωτηματολογίου και της συνέντευξης, να περάσουν από έγκριση δόθηκαν τα στοιχεία της Διοτίμα Λέσβου (διεύθυνση και e-mail) όπου κατάφερα να έρθω σε επαφή. Η συνεργασία μαζί τους ήταν άψογη καθώς σχεδόν όλο το προσωπικό προσφέρθηκε να παραχωρήσει συνέντευξη. Ωστόσο, περιορίστηκα να πάρω συνέντευξη από δύο άτομα του προσωπικού καθώς αρκετές πληροφορίες επαναλαμβάνονταν. Δυστυχώς, δεν μπορούσαν να αποστείλουν το ερωτηματολόγιο σε θύματα που γνώριζαν καθώς έκριναν πώς η διαδικασία θα ήταν ιδιαίτερα κουραστική για αυτά.

Για την εκπόνηση της έρευνας μέσα στον χώρο της Αστυνομίας Λέσβου χρειάστηκε να περάσει μεγάλο διάστημα (περίπου 1 μήνας) καθώς απαιτούνταν άδεια από τον Αξιωματικό του Α.Τ Μυτιλήνης και αργότερα έγκριση από το Γενικό Αρχηγείο της Αστυνομίας στην Αθήνα. Το Γενικό Αρχηγείο προκειμένου να δώσει έγκριση ζήτησε να αποστείλω ηλεκτρονικά τον σκοπό της έρευνας, έντυπο συναίνεσης για παραχώρηση συνέντευξης που, να διασφαλίζει ότι η συνέντευξη δεν θα ηχογραφηθεί, βεβαίωση από την επιβλέπουσα καθηγήτρια και Υπεύθυνη δήλωση αν ότι ο οδηγός της συνέντευξης/ερωτηματολογίου είναι ή όχι δημιούργημα μου. Ζητήθηκε ο ακριβής αριθμός ερωτηματολογίων που θα δινόταν στους Αστυνομικούς του Ν. Λέσβου και ο αριθμός συνεντεύξεων που θα δινόταν από τους Αξιωματικούς. Η υπεύθυνη του τμήματος Ενδοοικογενειακής βίας με κατηύθυνε σε ποιους Αστυνομικούς έπρεπε να απευθυνθώ, στα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα του Ν. Λέσβου. Επιλέχθηκαν για συνέντευξη ο Αξιωματικός του Α.Τ Μυτιλήνης και ο Αξιωματικός- Συντονιστής της Δομής Μαυροβουνίου επειδή αυτοί είναι υπεύθυνοι για τα περισσότερα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στο νησί.

Εξαιτίας του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων και των αυστηρών πλαισίων οργάνωσης και εργασίας τόσο στον Ξενώνα όσο και στο camp που υποστηρίζει η Διοτίμα δεν ήταν επιτρεπτή η είσοδος εκεί. Έτσι, τις συνεντεύξεις και τα ερωτηματολόγια των θυμάτων, τα πήρα από γυναίκες του κοινωνικού περιγύρου που γνώριζα ότι, στο παρελθόν είχαν βιώσει κάποιου είδους κακοποιητική συμπεριφορά από τον σύντροφό τους. Αυτές θέλησαν να μιλήσουν για την κακοποίηση που βίωσαν και την εμπειρία τους από τις κρατικές δομές του Ν. Λέσβου. Στο παρακάτω διάγραμμα καταγράφεται το είδος βίας που δέχτηκαν τα θύματα της έρευνάς μου. Στο ερωτηματολόγιο που δόθηκε στα θύματα (βλ. ερώτηση 1), 7 γυναίκες δέχτηκαν ψυχολογική βία, 4 σωματική βία, 3 οικονομική βία, 2 λεκτική βία και 1 σεξουαλική κακοποίηση.

Τέλος, το διάστημα Αύγουστο-Οκτώβριο προχώρησα στην αποδελτίωση των ερωτηματολογίων και στην απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων. Ιδιαίτερα η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων ήταν μια αρκετά χρονοβόρα διαδικασία.

Κεφάλαιο 3^ο Πρακτικές αντιμετώπισης

3.1 Πολιτικές και κοινωνικές πρακτικές που ακολουθούνται στα πλαίσια αντιμετώπισης της βίας

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα διερευνηθεί ο πολιτικός και κοινωνικός λόγος για το θέμα της έμφυλης βίας στο οικογενειακό περιβάλλον και θα καταγραφούν οι πολιτικές και κοινωνικές πρακτικές που ακολουθούνται στα πλαίσια αντιμετώπισής της. Σύμφωνα με την θεωρία των διαδικασιών σύγκρουσης, υπάρχουν οι *ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, που περιλαμβάνουν την νομοκεντρική ή κανονιστική θεωρία. Αυτές οι προσεγγίσεις επικεντρώνονται στην αναζήτηση νομικών κανόνων και θεσμών ως τρόπων επίλυσης τους. Η σύγκρουση ως πεδίο μελέτης «νομικών» συστημάτων, θεωρεί ότι η κοινωνική ζωή λειτουργεί με βάση τους κανόνες και τη συμμόρφωση των ατόμων σε αυτούς. Έτσι η σύγκρουση αποτελεί παθολογικό, δυσλειτουργικό φαινόμενο, μια παρεκτροπή την οποία αναλαμβάνουν να αποκαταστήσουν, οι θεσμοί κοινωνικού ελέγχου. Από την άλλη η διαδικαστική θεωρία θεωρεί πως οι πολιτισμικές αντιλήψεις, αξίες και διαπραγματεύσεις γίνονται από τα δρώντα υποκείμενα. Έτσι, η διαδικαστική, επικεντρώνεται στα ίδια τα μέλη της σύγκρουσης και της σχέσης δύναμης μεταξύ τους (Γιαννακόπουλος, 2003).

Οι αντιλήψεις της κοινωνίας για την οικογένεια υποστηρίζουν από την μια, ότι πρέπει να προστατευτεί ο «ιδιωτικός χώρος» από την κρατική επέμβαση, από την άλλη ότι ο χώρος αυτός ρυθμίζεται από νομικούς, ιατρικούς και παιδαγωγικούς κανόνες. Η μεταφορά της ευθύνης από το κοινωνικό στο ατομικό επίπεδο φαίνεται πως επιχειρεί και καταφέρνει να απαλλάξει την κοινωνία από τις ευθύνες της που αφορούν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργία των κοινωνικών της δομών. *Άραγε η οργανωμένη αντιμετώπιση της βίας πρέπει να είναι τιμωρητέα και αυστηρή αντιμετωπίζοντας τον κακοποιητή ως εγκληματία; Η θα πρέπει να αντιμετωπίζει τον δράστη ως θύμα μιας υπάρχουσας κοινωνικής πραγματικότητας;*

Το φεμινιστικό κίνημα που ξεκίνησε την δεκαετία του 1970, αναγνώρισε την πατριαρχία και μέσα από αρκετές θεωρίες περιέγραψε την καταπίεση των γυναικών. Οι σημαντικότεροι νόμοι για το θέμα της βίας των γυναικών ψηφίστηκαν τα τελευταία περίπου 40 χρόνια. Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Αριστερών Φεμινιστριών, που ιδρύθηκε το 1993 καθώς και η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών έπαιξαν σημαντικό

ρόλο στην ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα (Βάιου, Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.), 2021 σελ.11). Ωστόσο, από το 2004 η ενδοοικογενειακή βία άρχισε να θεωρείται έγκλημα και κάποιες νομοθετικές μεταβολές έγιναν αργότερα με την ειδική νομική αντιμετώπιση του βιασμού εντός γάμου. Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (N. 4531/2018), (Άρθρο 3α) ²³, ήταν η πρώτη διεθνώς δεσμευτική νομική πράξη που άνοιξε προς υπογραφή το 2011 αλλά τέθηκε σε ισχύ το 2014 και κυρώθηκε ως νόμο του κράτους το 2018, όταν άνοιξε η συζήτηση για την γυναικοκτονία. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι: «*Ο όρος βία κατά των γυναικών νοείται ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια μορφή διάκρισης κατά των γυναικών, οι οποίες έχουν ή ενδέχεται να έχουν σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη, εξαναγκασμό ή στέρηση ελευθερίας και κάθε πράξη βίας με βάση το φύλο, ακόμη και της απειλής που ασκείται σε βάρος των γυναικών μέσα στην οικογενειακή μονάδα, από τον πρώην ή νυν σύζυγο ή σύντροφο, ανεξάρτητα αν ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί στο παρελθόν την ίδια κατοικία, είτε αυτή συμβαίνει στον δημόσιο ή ιδιωτικό βίο*» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2018).

Η πολιτική ισχύ του όρου της γυναικοκτονίας ξεκίνησε από τη φεμινιστική κινητοποίηση στη Λατινική Αμερική το 1990. Στη συνέχεια μέσα από ακτιβιστικές δράσεις ο όρος διαχύθηκε από την Αμερική στην Ευρώπη, από το ακτιβιστικό στο πολιτικό και μιντιακό πλαίσιο, αρχικά στην Αργεντινή ²⁴ το 2015 η «Ni Una Menos»

²³ Νόμος 4531/2018 Άρθρο 62^A <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

²⁴ Mathilde Guillaume «*Στην Αργεντινή, το φεμινιστικό κίνημα δεν έχει την πολυτέλεια να κάνει υπομονή*», 10.03.2017, <https://left.gr/news/stin-argentini-feministiko-kinima-den-ehi-tin-polyteleia-na-kanei-ypomoni> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

(Ούτε μια λιγότερη), το 2016 στην Ιταλία η «Non Una di Meno»²⁵ και η «L' assassino ha le chiavi di casa» (ο δολοφόνος έχει τα κλειδιά του σπιτιού). Ο όρος γυναικοκτονία άρχισε να χρησιμοποιείται για πρώτη φορά το 2021 στην Ελλάδα, για να περιγράψει τις δολοφονίες γυναικών από τους συντρόφους τους. (Πεγκλίδου,2021,σελ 153-154). Η Ποινική Δικαιοσύνη ως το μόνο εργαλείο στα χέρια του θύματος, δεν είναι ικανή να προσφέρει απόλυτη «ασφάλεια» και «προστασία» στο θύμα κακοποίησης. Και αυτό γιατί περιλαμβάνει πολυάριθμους και διαφορετικούς μηχανισμούς, φορείς άσκησης και εφαρμογής του νόμου. Για παράδειγμα, η Αστυνομία (σύμφωνα με τις πληροφορίες που μου δόθηκαν) *«αναλαμβάνει την σύλληψη του δράστη και ακολουθεί η παραπομπή του ή μη στην ποινική δικαιοσύνη, για να αποφασίσουν οι δικαστές την ενοχή ή την αθωότητα του. Αν η απόφαση είναι κατά του κατηγορούμενου- τότε επιβάλλεται σωφρονιστική ή θεραπευτική μεταχείριση»*. Έτσι, ακόμη και μετά την σύλληψη δεν μπορεί να εκτιμήσει κανείς, αν το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε στην σωστή βάση, δεδομένου ότι η τιμωρία που θα επιβληθεί, μπορεί να μην αποτρέψει μια μελλοντική πράξη κακοποίησης. Οι δικηγόροι κακοποιημένων γυναικών υποστηρίζουν ότι ο νόμος και όσοι φορείς είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του, πρέπει να οργανωθούν στην βάση της μεγιστοποίησης απόδοσης ευθύνης στο δράστη, γιατί τότε μόνο υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να σταματήσει η βία (Παπαμιχαήλ, 2005).

Χαρακτηριστικά η νομικός Καίτη Κωσταβάρα, υποστήριξε ότι: *«Οι γυναίκες από όλα τα κοινωνικά υπόβαθρα μας καλούν να διεισδύσουμε στον κόσμο τους και να παρατηρήσουμε τις συνεχόμενες μετατοπίσεις και τις έντονες μεταβολές που βιώνουν απέναντι σε ένα ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, που προβάλλει και προτάσσει την επισφάλεια, την ανησυχία και το φόβο. Πρόκειται για μια κοινωνία στην οποία μεταβαίνουν, η οποία πολλαπλώς έχει χαρακτηριστεί ως κοινωνία της διακινδύνευσης, της ρευστότητας και του φόβου»*(Βαΐου, Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.), 2021 σελ 13-14).

²⁵ Δημόσια πρόσκληση για συμμετοχή σε διαμαρτυρία σχετικά με τις γυναικοκτονίες στην Ιταλία ; <https://www.rainews.it/articoli/2022/11/violenza-maschile-sulle-donne-in-piazza-a-roma-sabato-26-novembre-con-non-una-di-meno--689bd763-2294-4b3c-ad96-64e00775aab5.html> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Όσον αφορά τις κοινωνικές πρακτικές που ακολουθούνται σήμερα, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)²⁶ είναι το μοναδικό νομικό πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που ιδρύθηκε το 1994, υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικών Υποθέσεων και εποπτεύεται από την Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των φύλων.

Με στόχο την εξάλειψη των έμφυλων διακρίσεων και ανισοτήτων διεξάγει έρευνες, πραγματοποιεί εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα σε θέματα Ισότητας των φύλων. Το ΚΕΘΙ είναι υπεύθυνο για 14 Συμβουλευτικά κέντρα στην Ελλάδα, που βρίσκονται στις έδρες των Περιφερειών, παρέχοντας συμβουλευτική σε γυναίκες που δέχονται βία ή πολλαπλές διακρίσεις. Στο δίκτυο της ΓΓΟΠΠΦ για πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας εντάσσονται αυτά όπως και άλλα 44 Συμβουλευτικά κέντρα γυναικών, 20 ξενώνες φιλοξενίας (2 του ΕΚΚΑ) και η 24ωρη Τηλεφωνική Γραμμή SOS 15900 (Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2012). Το ΚΕΘΙ οργανώνει σεμινάρια και παρέχει ενημερωτικά φυλλάδια με μηνύματα όπως « *Κι όμως, μπορείς να ζεις ελεύθερη από τον φόβο της βίας*», «*Ήρθε η ώρα να αντιδράσεις*», «*Δεν φταις εσύ*», «*Μπορείς να αλλάξεις τη ζωή σου, γι αυτό μην τη σπαταλάς*», «*Μπορείς να ξεφύγεις από τους φόβους σου*», «*Πίστεψε στον εαυτό σου και στις δυνάμεις σου*», «*Σπάσε την σιωπή! ...Είσαι Δυνατή... Διεκδικείς την ζωή*». Παράλληλα, υπάρχουν οργανώσεις όπως το www.woman.sos.gr²⁷, η «Strong me»²⁸ και το κίνημα «MeToo»²⁹ που ενθαρρύνουν

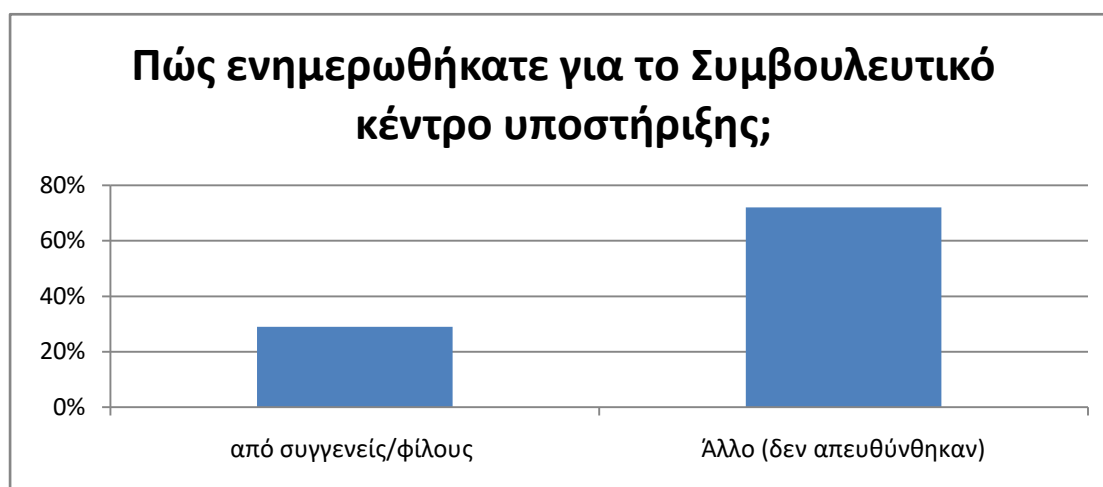
²⁶ Επίσημη σελίδα του Κέντρου Ερευνών σε θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) <https://www.kethi.gr/> [τελευταία πρόσβαση 28/1/23]

²⁷ Ιστότοπος κατά της βίας των γυναικών: https://womensos.gr/symvouleutika_kentra_ota-2/ [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

²⁸ Σελίδα στο facebook ‘‘Strong me’’ https://www.facebook.com/strongmewoman/?locale=el_GR [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

γυναίκες να μιλήσουν για τις επιθέσεις που έχουν δεχτεί αλλά και το αυτοοργανωμένο «Thess Pride»³⁰ (Κοντοχρήστου Α. στο Βάϊου, Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.), 2021 σελ.218).

Παρακάτω καταγράφεται ο τρόπος που ενημερώθηκαν τα θύματα της ερευνάς μου για τις Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης (ερωτ. 5). Οι δυο γυναίκες απάντησαν «από συγγενείς/φίλους» και πέντε απάντησαν «Άλλο» εννοώντας ότι δεν απευθύνθηκαν κάπου.

Το διάγραμμα που ακολουθεί δείχνει, πώς οι κοινωνικές υπηρεσίες προτρέπουν σήμερα τα άτομα να μιλήσουν (ερωτ. 5 από ερωτ. εργαζομένων). Από τους επαγγελματίες 18 απάντησαν «μέσω των τηλεφωνικών γραμμών 15900 και 1056», 15 απάντησαν «μέσω διοργάνωσης καμπανιών, εκδηλώσεων», 11 «μέσω αφισοκόλλησης ή φυλλαδίων», 3 απάντησαν «Άλλο» (μέσω πολύωρων συζητήσεων, τηλεόραση, διαδίκτυο) και 2 απάντησαν «δεν γνωρίζω».

²⁹ Ιστοσελίδα Ελληνική ‘metoo- Μαζί Σπάμε την σιωπή’, <https://metoogreece.gr/> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

³⁰ Εκδήλωση στην Θεσσαλονίκη «Ούτε Καρολάιν, Δήμητρα και Ελένη, καμία άλλη δολοφονημένη» φωνάζουν στο Αυτοοργανωμένο Thess pride, <https://youtu.be/OUWLil51As> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Ερχόμενη σε επαφή με τη ψυχολόγο και κοινωνική λειτουργό της Διοτίμα³¹, μου μίλησαν για την έννοια της «ασφάλειας» που προσφέρουν στις προσφύγιες στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, δηλώνοντας χαρακτηριστικά:

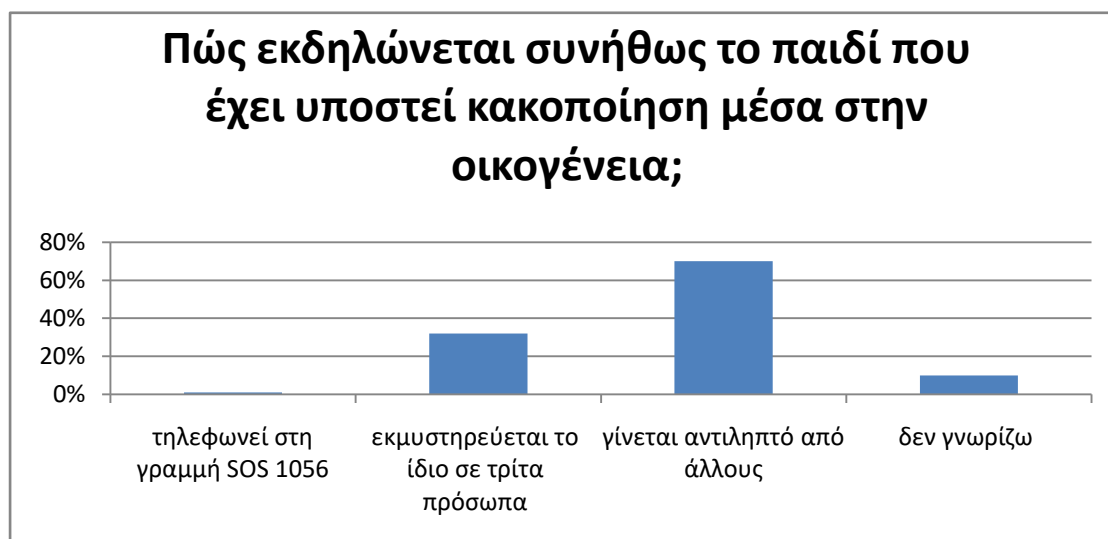
«Σε όλες τις περιπτώσεις προσπαθούμε να κάνουμε με την γυναίκα, την επιζήσασα³² ένα «πλάνο ασφάλειας». Αυτό σημαίνει ότι αυτό το πλάνο διαφοροποιείται και αναπροσαρμόζεται αναλόγως με την κατάσταση. Όταν λέμε «‘πλάνο ασφάλειας’», είναι για παράδειγμα να έχει δίκτυο εκτός του συζύγου, να ξέρει ανά πάσα στιγμή που μπορεί να απευθυνθεί. Ενημερώνεται πάντα για τους φορείς που μπορεί να απευθυνθεί, αν συμβεί ένα περιστατικό βίας και δεν είμαστε εμείς διαθέσιμες, γιατί μπορεί να συμβεί μέσα στη νύχτα. Ξέρει ακριβώς τις ώρες λειτουργίας της Διοτίμα και τι μπορεί να κάνει. Πάντα αυτό το πλάνο ασφάλειας δουλεύεται κατά την διάρκεια των συνεδριών και αναπροσαρμόζεται. Κάνουμε λοιπόν μία εκτίμηση επικινδυνότητας,

³¹ επίσημη σελίδα της Διοτίμα : <https://diotima.org/> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

³² ‘Επιζήσασα/ών, ‘θύμα’: Άτομο που έχει βιώσει έμφυλη βία. Οι όροι «θύμα» και «επιζήσασα/ών» μπορούν να χρησιμοποιηθούν εξίσου. Ο πρώτος προτιμάται κυρίως στο νομικό και τον ιατρικό τομέα, ο δεύτερος σε τομείς όπως η ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη. Στη δεύτερη περίπτωση υποδηλώνει το ψυχικό σθένος και την ανθεκτικότητα του ατόμου που βιώνει/ βίωσε έμφυλη βία» [<https://diotima.org/orologies/#1549466871720-5b33072b-c1dc>] [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

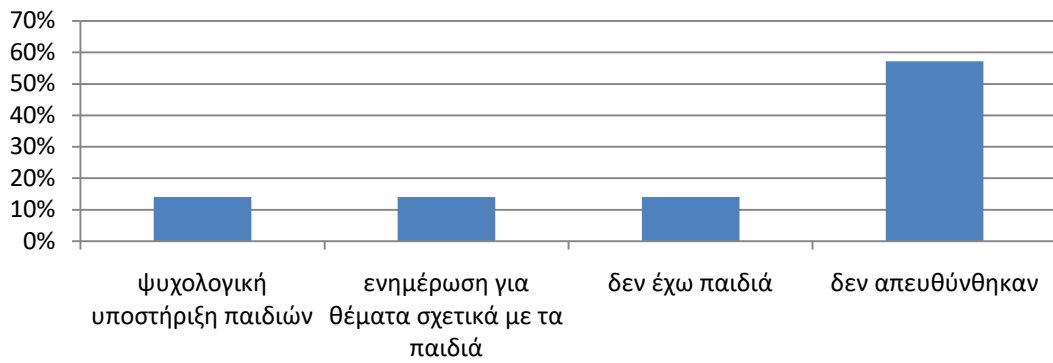
εμείς το λέμε «*risk assessment*» δηλαδή κάνουμε μαζί με την γυναίκα ένα πλάνο για να δούμε σε τι κίνδυνο βρίσκεται εκείνη την στιγμή και αν είναι κάτι πολύ επικίνδυνο εμείς ανταποκρινόμαστε αμέσως στο αίτημά της. Οι προσφύγισες έχουν δυσκολία και με το γεωγραφικό περιορισμό, δηλαδή μια γυναίκα που είναι εδώ σαν άσυλο δεν μπορεί να μετακινηθεί εκτός Λέσβου. Χρειάζεται μία διαδικασία για να την μετακινήσουμε και με δικηγόρο και με κοινωνικούς λειτουργούς ώστε να γίνει άρση του γεωγραφικού περιορισμού και να μπορεί να ενταχθεί σε οποιαδήποτε άλλο ξενώνα της ενδοχώρας. Παρόλα αυτά είναι διαδικασία που παίρνει καιρό και δεν καλύπτει την ανάγκη άμεσα».

Επειδή αρκετές από τις γυναίκες-θύματα έχουν παιδιά, κατέγραψα τον τρόπο που εκδηλώνεται το παιδί, που έχει υποστεί κακοποίηση μέσα στην οικογένειά του, σύμφωνα με τους επαγγελματίες (ερωτ. 4). Οι 28 απάντησαν «πως γίνεται αντιληπτό από άλλους (π.χ εκπαιδευτικούς)», 13 απάντησαν «πως το εκμυστηρεύεται το ίδιο σε τρίτα πρόσωπα (συγγενείς, δασκάλους)», 2 «πως τηλεφωνεί στη γραμμή SOS 1056» ή στέλνει μήνυμα στο chat και 4 απάντησαν «δεν γνωρίζω».

Όσον αφορά τον ρόλο του συμβουλευτικού σταθμού, ως προς τα παιδιά (ερωτ. 7 των θυμάτων) μία γυναίκα απάντησε «ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών», μία «ενημέρωση για θέματα σχετικά με τα παιδιά» (π.χ εγγραφή στο σχολείο, κοινωνικά φροντιστήρια, παραπομπή σε παιδίατρο κ.ά) , μία «δεν έχω παιδιά» και 4 «δεν απευθύνθηκαν»

Όσον αφορά τα παιδιά σας ο Συμβουλευτικός σταθμός πώς βοήθησε;

3.2 Παράμετροι των φορέων στην φιλοξενία των θυμάτων

Οι Ξενώνες παρέχουν στις εξυπηρετούμενες γυναίκες και στα παιδιά τους ασφαλή διαμονή, σίτιση, ψυχολογική, κοινωνική και εργασιακή στήριξη (με την οπτική του φύλου) από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Αναλαμβάνουν, επίσης, την νομική στήριξη τους, με την παραπομπή στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών των δομών του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) ή άλλων φορέων. Η διαμονή έχει μεταβατικό/προσωρινό χαρακτήρα, με στόχο η γυναίκα να επανέλθει στην κοινότητα και να ζήσει ανεξάρτητα. Οι γυναίκες και τα παιδιά τους μπορούν να φιλοξενηθούν έως (3) μήνες, ενώ ανάλογα με την περίπτωση και εφόσον κριθεί αναγκαίο από το επιστημονικό προσωπικό και τη Διοίκηση του Ξενώνα, η διάρκεια της φιλοξενίας μπορεί να παραταθεί αντίστοιχα. Ο Ξενώνας διαθέτει επαρκή μέτρα για την ασφάλεια των εξυπηρετούμενων γυναικών, ενώ παράλληλα συνεργάζεται με το τοπικό Αστυνομικό Τμήμα.

Σχετικά με τις διαδικασίες εισαγωγής η υποψήφια εξυπηρετούμενη συμπληρώνει έντυπη δήλωση/αίτηση οικειοθελούς προσέλευσης για φιλοξενία στον Ξενώνα. Για την αποδοχή της αίτησης αυτής συνεκτιμώνται τα προσκομισθέντα παραπεμπτικά έγγραφα και πραγματοποιείται ατομική συνέντευξη από την/τον κοινωνική λειτουργό ή την/τον ψυχολόγο του Ξενώνα. Το επιστημονικό προσωπικό του Ξενώνα είναι το αρμόδιο όργανο για τη σύνταξη εισήγησης περί της αποδοχής ή μη της εκάστοτε παραπομπής στη Διοίκηση του Ξενώνα, η οποία αποτελεί το αποφασιστικό και αποκλειστικά υπεύθυνο για κάθε νόμιμη συνέπεια όργανο, για την εισαγωγή στον Ξενώνα. Κατά την εγκατάστασή τους, οι γυναίκες που πρόκειται να φιλοξενηθούν ενημερώνονται προφορικά και γραπτά για τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία του. Οι γυναίκες που δεν μιλούν ελληνικά ενημερώνονται από τα μεταφρασμένα έντυπα, στη γλώσσα που κατανοούν.

Στη συνέχεια, οι γυναίκες έχουν την υποχρέωση να υπογράψουν τη σχετική φόρμα αποδοχής των εν λόγω κανόνων που αφορούν στην ομαλή διαβίωση των εξυπηρετούμενων γυναικών εντός της δομής. Με αυτό τον τρόπο δεσμεύουν τόσο τον Ξενώνα και το προσωπικό του για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών και τη διασφάλιση συγκεκριμένων δικαιωμάτων. Αντίστοιχα, δεσμεύονται και οι ίδιες για τις υποχρεώσεις που συνεπάγονται απ' τη φιλοξενίας τους σχετικά με την τήρηση κανόνων λειτουργίας της δομής. Κατά την εισαγωγή, ελέγχεται η κατάσταση της

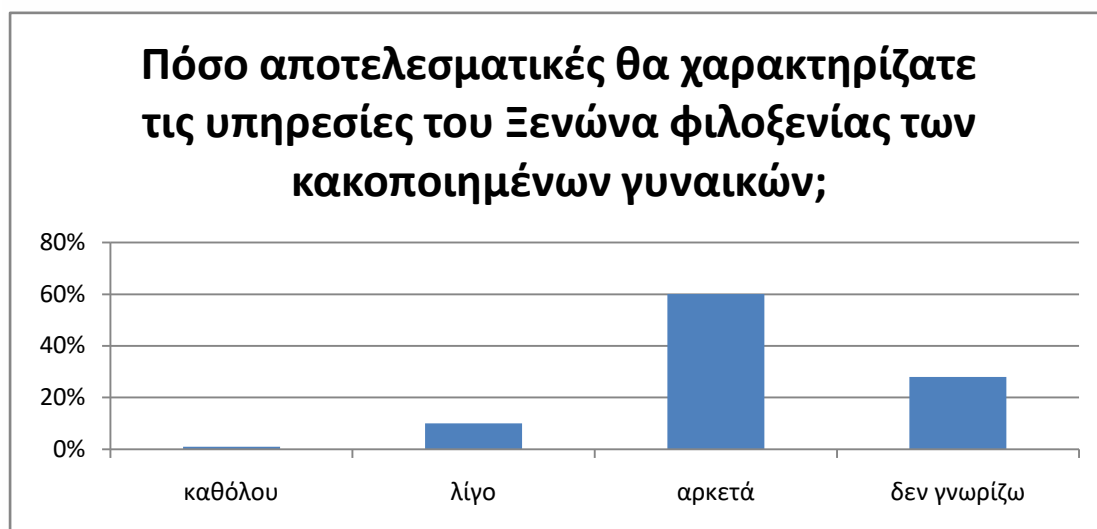
υγείας της υποψήφιας εξυπηρετούμενης, με στόχο τόσο την προστασία της ίδιας όσο και τη διαφύλαξη της δημόσιας υγείας εντός του Ξενώνα. Για την οριστική εισαγωγή και φιλοξενία των γυναικών και των παιδιών τους στον Ξενώνα, απαιτείται υγειονομικός έλεγχος μέσω της διενέργειας των κάτωθι εξετάσεων: γνωμάτευση από παθολόγο για μεταδιδόμενα νοσήματα, δερματολογική εκτίμηση για μεταδοτικές δερματικές ασθένειες, ψυχιατρική εκτίμηση, για την πιστοποίηση της δυνατότητας συμβίωσης με άλλα άτομα, και παιδιατρική γνωμάτευση στην περίπτωση που έχουν παιδιά (Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2018).

Ωστόσο, παρά την ύπαρξη κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών, οι περισσότερες δομές φιλοξενίας δεν έχουν σχεδιαστεί και δομηθεί με βάση τα διεθνή πρότυπα και προδιαγραφές για να διασφαλίζουν επαρκής συνθήκες διαβίωσης. Από τις πληροφορίες που μου δόθηκαν από τον Αξιωματικό του ΚΥΤ και το προσωπικό της Διοτίμα, καταγράφηκε πώς η πρόσβαση στον ξενώνα δεν είναι τόσο εύκολη και γρήγορη όσο φαίνεται, ιδιαίτερα στην περίπτωση των προσφυγισών. Υπάρχουν αυστηρά πρωτόκολλα λειτουργίας και αποδοχής ενός αιτήματος από ένα θύμα, όπως για παράδειγμα δεν γίνονται δεκτές γυναίκες που έχουν αγόρια άνω των 12 ετών. Ο ξενώνας στη Λέσβο είναι ένας και η δυναμικότητα του είναι αρκετά μικρή καθώς έχει μόνο 20 δωμάτια φιλοξενίας. Σύμφωνα με τη ψυχολόγο της Διοτίμα :

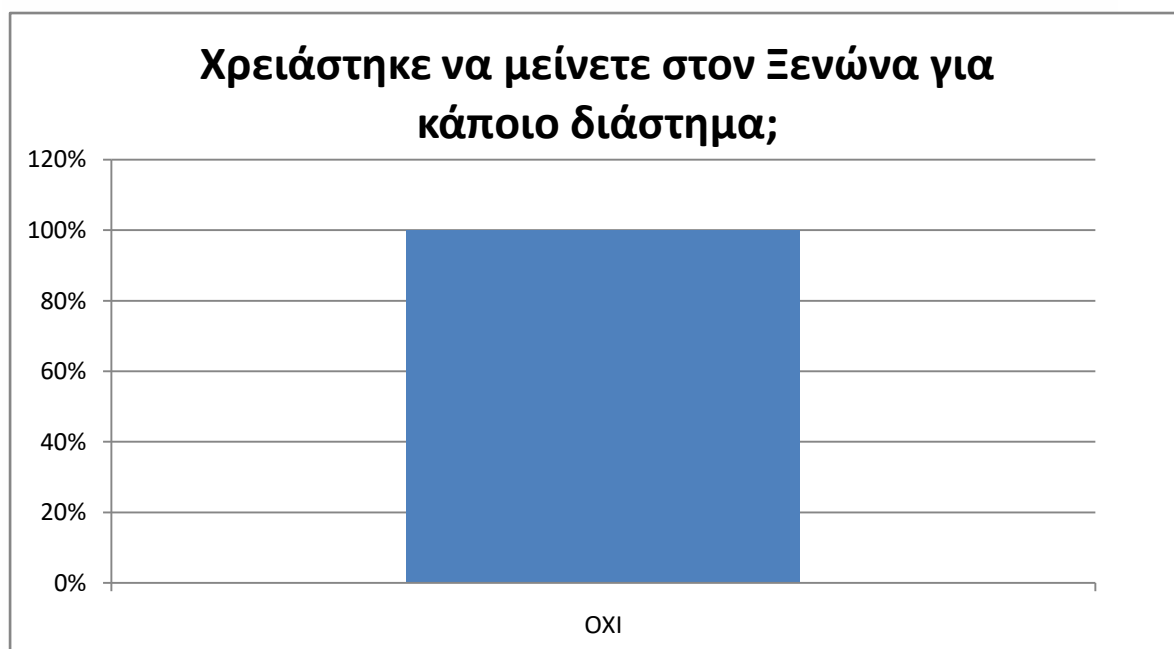
«Στις περιπτώσεις που οι προσφύγιες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για παραμονή στον ξενώνα, η Διοτίμα διαθέτει ένα ξενοδοχείο (απομακρυσμένο κατάλυμα, η διεύθυνση του οποίου δεν δημοσιοποιείται) που το μισθώνει, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, που είναι ο χρηματοδότης. Έτσι σε πολύ έκτακτες περιπτώσεις η γυναίκα που επιθυμεί απομάκρυνση υπάρχει δυνατότητα να στεγαστεί προσωρινά. Είναι δυνατή η ολιγοήμερη διαμονή στο ξενοδοχείο, αυτής με τα παιδιά της. Αφού μια γυναίκα τοποθετηθεί στο έκτακτο ξενοδοχείο κινούμε διαδικασίες να βρούμε ένα πλάνο εξόδου, αναλόγως και το νομικό καθεστώς που εντάσσεται, γιατί δεν μπορεί να μείνει για πάντα στο ξενοδοχείο».

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του ξενώνα στο νησί της Λέσβου από την οπτική των επαγγελματιών (ερώτ. 10) η έρευνά μου κατέγραψε ότι, 24 δήλωσαν «αρκετά», 4 «λίγο», 1 «καθόλου» και 11 απάντησαν «δεν γνωρίζω».

Αξιοπρόσεχτο είναι, πως αρκετά μεγάλο ποσοστό επαγγελματιών δεν γνωρίζει για τις υπηρεσίες του Ξενώνα, κάτι που μου δημιούργησε προβληματισμό.

Όσον αφορά τις γυναίκες -θύματα της έρευνάς μου (ερώτ. 9) καμία δεν έμεινε στον Ξενώνα, άλλες επειδή δεν γνώριζαν την ύπαρξή του, άλλες επειδή δεν ήθελαν να φιλοξενηθούν. Οπότε δεν γνώριζαν για την ευκολία ή μη στη πρόσβαση και γενικότερα την αποτελεσματικότητα του.

3.3 Παράγοντες που επηρεάζουν στην μη αναζήτηση βοήθειας

Με βάση τα παραπάνω καταλαβαίνουμε πως οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες τόσο με την καταπίεση της πατριαρχίας όσο και με την «κουλτούρα της ανοχής». Είναι σαν να έχουν «εκπαιδευτεί» και αποδεχτεί την βία ως δύναμη εξουσίας, μέρος των συζυγικών σχέσεων. Οι στάσεις και οι κοινωνικές αναπαραστάσεις καθορίζουν την συμπεριφορά τους σε σχέση με την κακοποίηση (Παπαμηχαήλ, 2005 σελ. 35-41).

Στην Ελλάδα, συχνά οι γυναίκες –θύματα βίας περιγράφουν την ενδοοικογενειακή βία με ήπιους χαρακτηρισμούς όπως *«ότι πρόκειται για λάθος, αλλά όχι έγκλημα»* ή *«για κάτι που απλά συμβαίνει»* ή ότι *«ήταν η κακιά στιγμή»*, όπως συμβαίνει σε όλες τις σχέσεις (Αρτινοπούλου, 2006 σελ 6-8). Ο Σ. Παπαμηχαήλ υποστηρίζει πως παλαιότεροι μύθοι επηρεασμένοι από το ψυχιατρικό μοντέλο μελέτης της βίας, ενοχοποιούσαν τις γυναίκες περιγράφοντάς τες, ως υπεύθυνες σε ένα βαθμό για την κακοποίησή τους, «ευνουχιστικές», «παθητικές», υποστηρίζοντας ότι η βία στο γάμο ικανοποιεί τις μαζοχιστικές τάσεις τους. Αντιμετωπίζοντάς τες ως «ψυχικά ασθενείς» προσπάθησαν να τις θεραπεύσουν, επιδεινώνοντας την κατάσταση τους. Όμως, οι πιο σύγχρονες έρευνες υποστηρίζουν το αντίθετο: *«ότι η απόφαση της εκδήλωσης βίας αφορά τον ίδιο τον δράστη και όχι την συμπεριφορά της συντρόφου του»*.

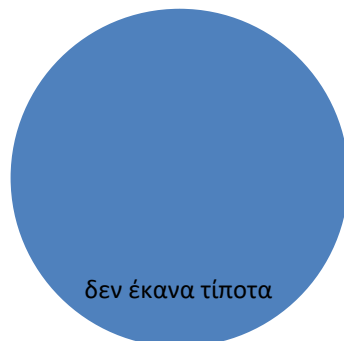
Ωστόσο, η αναγνώριση και η κοινοποίηση των φαινομένων έμφυλης βίας είναι αρκετά δύσκολη. Οι κυριότεροι λόγοι που επηρεάζουν την απόφαση της κακοποιημένης γυναίκας να μην εγκαταλείψει τη βίαιη σχέση της είναι: α) ο φόβος διακοπής της σχέσης : Η απόδραση από μια σχέση κακοποίησης και μια καταγγελία μπορεί να αποβεί μοιραία, πολλές φορές περισσότερο και από την ίδια την παραμονή σε αυτή, β) η οικονομική ανεπάρκεια των γυναικών ιδιαίτερα όταν το θύμα έχει και παιδιά και έχει την ευθύνη της ανατροφής τους, γ) η συναισθηματική και κοινωνική εξάρτηση του θύματος, στο βαθμό που πιστεύει πως δεν μπορεί να επιβιώσει μακριά από αυτόν, δ) η αγάπη προς τον δράστη με την ελπίδα ότι ο δράστης θα αλλάξει συμπεριφορά, ε) η αποδοχή της βίας που σχετίζεται με το αξιακό σύστημα του θύματος, που θεωρεί ότι δεν αποτελεί η βία λόγο διακοπής της σχέσης ζ) τα κοινωνικά στερεότυπα, σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων, όπως ότι είναι υπεύθυνες στο να κρατήσουν την οικογένεια ενωμένη, θ) Η ντροπή και το στίγμα να είσαι κακοποιημένη γυναίκα την επηρεάζουν στο να κοινοποιήσει το πρόβλημά της ή να καταγγείλει τον σύντροφο της, ι) η άγνοια που έχουν κάποιες γυναίκες χαμηλού

οικονομικο-μορφωτικού επιπέδου, ότι η κακοποίηση είναι έγκλημα και «'τιμωρείται'» με μια αίτηση σύλληψης του δράστη από το θύμα.

Ο ψυχολόγος Donald Dutton, 2005³³ υποστηρίζει, ότι μόνο για το 15% των σοβαρών περιπτώσεων γίνεται καταγγελία στην Αστυνομία, η οποία έρχεται τελικά σε επαφή με το 12% των υποθέσεων και από αυτές μόνο το 6% έρχεται αντιμέτωπη με την Ποινική δικαιοσύνη. Αυτό σημαίνει ότι οι περισσότερες κακοποιημένες γυναίκες αποσύρουν την μήνυση του κακοποιητή τους, το διάστημα που ενεργοποιείται ο κρατικός μηχανισμός. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι εισαγγελικές αρχές πρέπει να επιμείνουν να φτάσει μέχρι τέλος η υπόθεση (Παπαμηχαήλ, 2005 σελ. 120-123). Σύμφωνα με τα στοιχεία που μου δόθηκαν από την Αστυνομία της Λέσβου αλλά και από τη Διοτίμα είναι αρκετές οι γυναίκες τόσο ελληνικής καταγωγής, όσο και προσφύγισες που απέσυραν την μήνυση για τον κακοποιητή τους, πριν έρθουν αντιμέτωποι με τον Εισαγγελέα. Στην έρευνα μου καταγράφηκε, πως τα θύματα δεν έκαναν αρχικά τίποτα στη βία που δέχτηκαν (ερώτηση 2 ερωτ. θυμάτων).

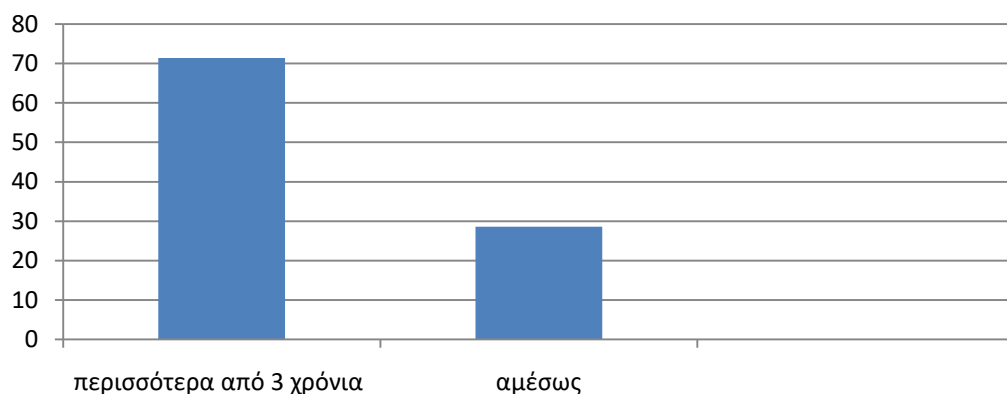
³³ Dutton, DG , & Nicholls, TL (2005). *Μια κριτική ανασκόπηση του παραδείγματος του φύλου στην έρευνα και τη θεωρία της ενδοοικογενειακής βίας: Μέρος I — Θεωρία και δεδομένα. Aggression and Violent Behavior, Volume 11, Issue 6, November-December 2006, pages 664 , <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2005.02.001> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]*

Πώς αντιδράσατε αρχικά στην βία που δεχτήκατε;

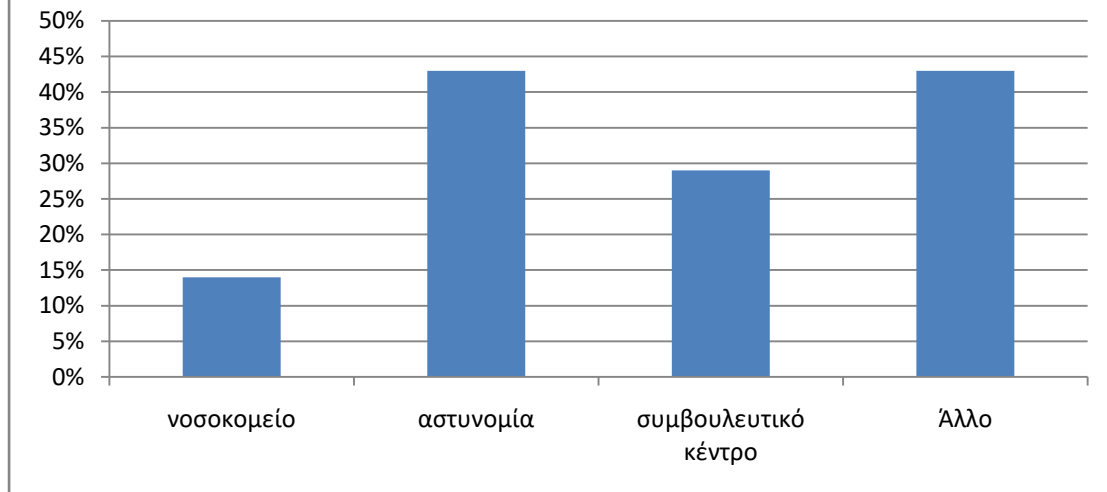
Όσον αφορά το διάστημα που πέρασε για να απευθυνθούν κάπου για βοήθεια, οι 5 γυναίκες-θύματα απάντησαν «περισσότερα από 3 χρόνια» και οι 2 απάντησαν «αμέσως», όταν η συμπεριφορά άρχισε να γίνεται εξαιρετικά βίαιη.

Μετά απο πόσο διάστημα απευθυνθήκατε κάπου;

Για την αντιμετώπιση της βίας που βίωσαν οι γυναίκες (ερωτ. 3 ερωτ. θυμάτων) οι 3 απευθύνθηκαν στην «αστυνομία», 2 σε «συμβουλευτικό κέντρο», 1 σε «νοσοκομείο», και 3 «Άλλο» (γονείς, αδελφό, παιδιά) .

Για την αντιμετώπιση της βίας που βιώσατε χρειάστηκε να απευθυνθείτε

Ειδικότερα, στην μη αναζήτηση βοήθειας καταφεύγουν γυναίκες, στην κουλτούρα των οποίων εντάσσεται η βία, όπως οι προσφύγιες- που δεν γνωρίζουν το νόημα της χειραφέτησης, γυναίκες των οποίων ο βασικός ρόλος είναι αυτός δίπλα στον σύζυγό τους, γυναίκες των οποίων τα εννοιολογικά και ερμηνευτικά σχήματα, με τα οποία κατανοούν και συγκροτούν τον κόσμο τους επηρεάζεται από τα καθορισμένα θεσμικά και νομικά πλαίσια. Οι γυναίκες αυτές που με τις εμπειρίες τους υποδεικνύουν, όχι μόνο την κοινωνική κατασκευή του φύλου και την εννοιολογική διαφοροποίησή του από τον έναν εθνικό χώρο στον άλλον, αλλά επιπλέον, την ύπαρξη καθοριστικών για τις ζωές τους παραγόντων όπως η εθνικότητα, η θρησκεία, η γλώσσα, η κουλτούρα, το κοινωνικό πλαίσιο από το οποίο προέρχονται (Βαΐου, Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.) 2021 σελ.11-15). Έτσι η κακοποιημένη γυναίκα υιοθετεί μια «επίκτητη αδυναμία» ή «εκμαθημένη ανικανότητα», να πιστεύει ότι είναι αδύναμη μπροστά στον σύντροφο της, καταφεύγοντας σε άλλες τεχνικές άμβλυνσης του ψυχικού πόνου, όπως να καταφεύγει στην επιδέξια διαχείριση των κρίσεων του συζύγου μέσα από την χρήση εξωτερικών παραγόντων, την έμμεση έκφραση θυμού, τον διαχωρισμό του πνεύματος από το σώμα, την ελαχιστοποίηση και άρνηση της κακοποίησης της, τον συμβιβασμό –ενδοτικότητα (Βλάχου, 2008 σελ. 71).

Πολλές φορές, αποθαρρυντικό παράγοντα αποτελεί η αρνητική εμπειρία που έχουν οι κακοποιημένες γυναίκες με τους φορείς επίσημου κοινωνικού ελέγχου, όπου η κατανόηση και η ερμηνεία της συμπεριφοράς τους διακρίνεται με εξαιρετική

δυσκολία, ιδιαίτερα όταν δεν εξετάζονται οι συναισθηματικοί δεσμοί ως «τραυματικός δεσμός» οι οποίοι δημιουργούνται υπό συνθήκες σκληρής και διαρκούς κακομεταχείρισης . Συχνά τις αντιμετωπίζουν ως υπεύθυνες για την κακοποίηση τους ή σε άλλες περιπτώσεις δεν τις λαμβάνουν σοβαρά υπόψη. Το θύμα γνωρίζει πως αν αντιδράσει, έχει να αντιμετωπίσει ένα οργανωμένο σύστημα που δεν αναγνωρίζει τη πράξη του δράστη ως έγκλημα, ανίκανο να το προστατέψει. Έτσι, πολλές καταφέρνουν να διαφύγουν με ασφάλεια από την κακοποιητική σχέση χωρίς να καταφύγουν στη Δικαιοσύνη. Βέβαια, η πληροφόρηση τους πάνω σε νομικά θέματα μπορεί να τους βοηθήσει να μάθουν τα νομικά τους δικαιώματα και να μην διακινδυνέψουν την ζωή την δική τους και των παιδιών τους (Παπαμιχαήλ, 2005, σελ 124).

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των θυμάτων της έρευνάς μου, υπάρχουν αστυνομικοί που ελαχιστοποιούν την σημασία που έχει η πληροφορία, *ότι μια γυναίκα υπήρξε θύμα ελαφριάς μορφής σωματικής επίθεσης*, πιστεύοντας ότι στα πλαίσια του γάμου μπορεί να υπάρξουν «ατυχείς» στιγμές.

Χαρακτηριστικά η 40χρονη Γεωργία- *θύμα βίας* μου είπε:

«Πήγα να καταγγείλω την βία που δεχόμουνα τόσο καιρό και ένας αστυνομικός μου είπε να πάω σπίτι να τα βρω με τον άντρα μου!»

Ιδιαίτερα αποκαλυπτικά ήταν τα λόγια από την συνέντευξη που πήρα από την 54χρονη Αναστασία, *θύμα βίας*:

«Με την βία δεν σε καλύπτει ο νόμος, για να φυλακιστεί κάποιος. Πρέπει να πεθάνεις! Οι αστυνομικοί μου είπαν πώς δεν μπορούν να τον συλλάβουν, επειδή δεν ήταν παρόντες, ενώ αιμόφυρτη πήγα στο τμήμα. Μόνο αν είχες πεθάνει θα τον συλλαμβάναμε μου είπαν». Η Αναστασία γλίτωσε όχι όταν χώρισε και βρήκε δουλειά, καθώς η βία συνεχίστηκε και μετά, αλλά όταν πέθανε ο κακοποιητικός- σύντροφος της. Η ίδια λέει :*«Το είχα ακούσει αλλά δεν το πίστευα! Πήγα στον τάφο του να το διαπιστώσω. Τότε ηρέμησα. Εμένα κανένα κράτος δεν με βοήθησε, μόνη μου ξέφυγα! Η αστυνομία δεν έκανε τίποτα. Μόνη μου γλίτωσα. Εγώ στην κατάσταση που ήμουνα ψυχίατρο χρειάστηκα. Έξι μήνες στο νοσοκομείο από το ζύλο στον αυχένα αλλοιώθηκε η φωνή μου. Την δύναμη να προχωρήσω την βρήκα μόνη μου. Αν και πέρασα μείζων*

κατάθλιψη, το παλεύω μόνη μου, δουλεύω πολλές ώρες να ξεχνιέμαι. Δωδεκάωρα και βλέπω τα εγγόνια, τα παιδιά μου και αυτά με κάνουν χαρούμενη. Η αστυνομία αποτελείται από άντρες, πού να καταλάβουν! Όσον αφορά τους γονείς μου επειδή κλέφτηκα στα 16 τους έθιξα την αξιοπρέπεια. Τώρα πως θα τους ζητούσα βοήθεια; Δεν με βοήθησαν ούτε και αυτοί. Μου έλεγαν τι θα μας κάνεις ρεζίλι παίρνοντας διαζύγιο;»

Αντίστοιχα η 43 χρονη Ζωή μέσα από την συνέντευξη που μου έδωσε είπε:

«Τι να μου πουν τα συμβουλευτικά κέντρα ‘Σήκω φύγε’; Και εγώ που να πάω; Δεν είμαστε Ευρωπαίοι και δεν θα γίνουμε! Μετράει να είσαι οικονομικά ανεξάρτητη. Η συνεπιμέλεια είναι το μεγαλύτερο λάθος της κυβέρνησης σε αυτές τις περιπτώσεις. Τί θα βάλεις ένα κακοποιητή να βλέπει το παιδί; Εγώ πήγα κατευθείαν στην εισαγγελία και όχι στην αστυνομία γιατί αυτά τα άτομα με τους αστυνομικούς τα έχουν καλά! Πόσοι έχουν αρκετά χρήματα και με έναν καλό δικηγόρο είναι ελεύθεροι και ας τους ξέρουν.... Εγώ δεν τον άφησα να κάνει αναγνώριση γιατί του είπα θα τον θάψω και δεν την έκανε. Ευτυχώς δεν ήμουν παντρεμένη γιατί αλλιώς δεν θα μπορούσα να φύγω. Την προστασία των ξενώνων τι να την κάνω για 6 μήνες; Να φάμε, να πιούμε, να ντυθούμε έχουμε, «ασφάλεια» θέλουμε! Να μας βρούνε μία δουλειά με καλό μισθό. Μου πρότειναν 3 ώρες πρωί, 3 απόγευμα, και τους λέω: τα παιδιά πού να τα αφήσω; Μου πρότειναν δουλειά 3 μήνες μετά τι θα κάνω; Έπρεπε να βοηθούν ιδιαίτερα τους μονογονείς. Πάντως δεν πρέπει να υπομένουμε. Δεν θα γίνουμε αγίες αλλά θα γεννήσουμε παιδιά θύματα. Πρέπει στα σχολεία τα παιδιά να διδάσκονται την ενσυναίσθηση, να είναι αυτόρκτης, να επιλέξουν σύντροφο για την ζωή τους όχι υπηρέτη!».

Κεφάλαιο 4^ο Υποστηρικτικά Δίκτυα

4.1 Μετατοπίσεις των φορέων στον τρόπο αντιμετώπισης των θυμάτων

Η συνεργασία επίσημων και ανεπίσημων κρατικών φορέων έχει μείζον σημασία τόσο στην πρόληψη όσο και προστασία των θυμάτων. Πλέον το πρόβλημα αναγνωρίζεται ως βαθύτατα κοινωνικό και η ενεργοποίηση φορέων κοινωνικής πρόνοιας, ποινικής παρέμβασης και άτυπης κοινωνικής αντίδρασης κρίνεται αναγκαίο όσο ποτέ. Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα καταγραφεί, πώς τα τελευταία χρόνια οι ίδιοι οι επαγγελματίες υποστήριξης θυμάτων σκέφτονται, αναγνωρίζουν και αντιμετωπίζουν την ενδοοικογενειακή βία. Θα αναφερθώ σε νομοθετικές αλλαγές καθώς και σε επίσημους λόγους από εκπρόσωπους του συστήματος άσκησης επίσημου και ανεπίσημου κοινωνικού ελέγχου, όπως τους Αστυνομικούς, Δικαστικούς και Νομικούς, στους Επαγγελματίες ψυχικής υγείας, Κοινωνικούς λειτουργούς και στον Έντυπο Τύπο.

Οι αστυνομικοί (γυναίκες και άνδρες) αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών ως έργο «κοινωνικής προσφοράς», έργο «προστασίας» όσων την δικαιούνται και την έχουν ανάγκη, έργο «διασφάλισης της κοινωνικής και οικογενειακής ειρήνης». Κυρίαρχη αναδεικνύεται η αντίληψη για το «κοινωνικό πρόσωπο» της Αστυνομίας³⁴, ως ένα πρόσωπο «αρωγής, συνδρομής και συμπαράστασης προς το θύμα» αλλά και ένα «αυστηρό πρόσωπο εφαρμογής του νόμου» απέναντι στο δράστη. Επιτελούν την «προανακριτική διαδικασία» και η «υπόθεση πρέπει να δεθεί» ως προς τα πραγματικά περιστατικά που συνθέτουν το αδίκημα, έτσι ώστε να προωθηθεί η υπόθεση στον/στην Εισαγγελέα και να οδηγηθεί στην «κύρια ανάκριση» και το Δικαστήριο. Αυτή η *ψύχραιμη, τυπική, ορθολογική, πραγματιστική αντίληψη*, συναρτάται με την *κυρίαρχη αναπαράσταση της Αστυνομίας ως Αρχής Επιβολής του Δικαίου και προνομιακού Αρωγού της Δικαιοσύνης* στο έργο της.

³⁴ Η επίσημη ιστοσελίδα της Ελληνικής Αστυνομίας, Υπουργείο Προστασίας του πολίτη: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/symvoules-odigies-gia-thymata-prosvolis-genetisias-elftherias-axioprepeias-sexoualiki-kakopoiisi-parenochlisi/> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Πλέον, από το Νοέμβριο του 2019 ξεκίνησαν να λειτουργούν σε όλες τις Περιφέρειες, τμήματα αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας με αστυνομικούς που στην πλειοψηφία τους έχουν και άλλες επιστημονικές γνώσεις (ψυχολογίας, κοινωνιολογίας). Σύμφωνα με τις απόψεις των αστυνομικών η διαδικασία του αυτοφώρου λειτουργεί θετικά διότι αν συλληφθεί ο δράστης συνήθως κρατείται και το θύμα κερδίζει κάποιο χρόνο να ανασυνταχθεί και να αποφασίσει τί θα κάνει. Σύμφωνα μάλιστα με τον αξιωματικό του ΚΥΤ Λέσβου: *«Το 2009 έγινε αυτεπάγγελτο το αδίκημα της ενδοοικογενειακής βίας, όπου δεν χρειάζεται να επιθυμείς η όχι τη ποινική δίωξη αλλά απαιτείται να συλλάβεις τον δράστη. Πλέον η μαρτυρία του παιδιού λαμβάνεται υπόψη και σχηματίζεται δικογραφία. Υπάρχει το safe zone αποκλειστικά για αυτά. Όμως η συνολική ποινική διαδικασία χρονίζει, οι δράστες κυκλοφορούν ελεύθεροι και επιστρέφουν στο σπίτι τους, ενώ δεν υπάρχουν και οι σχετικές αντοχές από το θύμα».*

Στις περιπτώσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι Αστυνομικοί, το θύμα εμφανίζεται *«διστακτικό, τρομαγμένο και φοβισμένο»*. Ο νόμος για την ενδοοικογενειακή βία λειτουργεί, ευαισθητοποιεί και κινητοποιεί. Η ποινική διαμεσολάβηση – αν και σπανίως επιζητείται – έχει ευεργετικά αποτελέσματα. Κατά τους ερωτώμενους όμως χρειάζεται να αυστηροποιηθούν οι ποινές. *Χαρακτηριστικά λέει ένα αστυνομικός του ΚΥΤ Λέσβου: «Το θέμα είναι πως εφαρμόζονται οι νόμοι. Το κομμάτι της τιμωρίας, της ποινής. Υπάρχει ατιμωρησία. Επιπλέον, όσον αφορά τις διαδικασίες της απομάκρυνσης, δεν υπάρχει 100 % ασφάλεια καθώς το δικαστήριο ορίζει απλά ασφαλιστικά μέτρα. π.χ να είναι ο δράστης σε άλλη σκηνή στα 500 μέτρα. Τι θα γίνει με αυτό; Όταν δεν τιμωρείται αμέσως με φυλάκιση; Το δικαστήριο αποφασίζει να αφεθεί ελεύθερος ή να είναι δικάσιμος σε 1-2 μήνες. Μπορεί η ποινή να είναι για 1 χρόνο και τριετή αναστολή και αν το ξανακάνει επανέρχεται η ποινή. Για μικρές όμως ποινές δεν φυλακίζεται. Δυστυχώς, οι νόμοι βγαίνουν πριν που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και όταν μπορούν να εφαρμοστούν δεν εφαρμόζονται»* (Τσίγγανου ,2021).

Αν και οι αποφάσεις των Δικαστικών λειτουργών όπως και των άλλων φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, καθορίζονται πρωταρχικά από το νόμο και τους επαγγελματικούς κανόνες δεν καλύπτουν όλο το φάσμα των προβλημάτων και δραστηριοτήτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι. Συχνά, μέσα από το λόγο των

δικαστικών λειτουργών αποκαλύπτονται πεποιθήσεις και στερεότυπα αναφορικά με τη γυναίκα-θύμα ενδοοικογενειακής βίας ως στωικού θύματος, που επιδεικνύει μια «ανωτερότητα» γιατί έχει μικρά παιδιά, ως συναισθηματικά ή οικονομικά εξαρτημένου θύματος, ως απληροφόρητου θύματος που προέρχεται συνήθως από χαμηλά στρώματα, χωρίς μόρφωση και δεν γνωρίζει ότι δικαιούται προστασία, αλλά και ως ψευδόμενου θύματος που καταθέτει ψευδείς κατηγορίες εναντίον του συζύγου για να επιτύχει καλύτερη διαπραγμάτευση εν όψει διαζυγίου σχετικά με τη διατροφή και την επιμέλεια των παιδιών. Ο δράστης από τους δικαστές χαρακτηρίζεται συχνά ως «ψυχοπαθολογική περίπτωση», άνθρωπος νευρικός χωρίς φραγμούς και όρια στο θυμό του, άτομο με χαμηλή αυτοεκτίμηση και φοβικά σύνδρομα, ουσιοεξαρτώμενο ή άτομο που δειλιάζει μπροστά στο δυναμισμό της γυναίκας.

Οι Εισαγγελείς προσλαμβάνουν το ρόλο τους όχι μόνον ως διωκτικό αλλά και κοινωνικό (με την συμβουλευτική καθοδήγηση που ασκούν στο Τμήμα ακροάσεων) καθώς και την συμβολή τους στην ειρηνική διευθέτηση των ενδοοικογενειακών διαφορών (με την εξωδικαστική διαδικασία της Ποινικής Διαμεσολάβησης). Ωστόσο συχνά διακατέχονται από απογοήτευση και ματαίωση, όταν το ίδιο πρόσωπο εμφανίζεται μπροστά τους για το ίδιο αδίκημα ενδοοικογενειακής βίας ξανά και ξανά. Οι περισσότεροι δικαστικοί λειτουργοί καταλήγουν ότι το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών δεν αντιμετωπίζεται μόνο με κατασταλτικά μέσα. Ότι είναι ένα κοινωνικό-πολιτισμικό φαινόμενο για το οποίο δεν αρκούν οι ποινικές κυρώσεις. Δεν αρκεί η άσκηση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου αλλά χρειάζεται η κοινωνική αποδοκιμασία για μη ανοχή παρόμοιων συμπεριφορών, μέσα από την ενεργοποίηση του άτυπου κοινωνικού ελέγχου, που μακροχρόνια θα εσωτερικευθεί από τις νεώτερες γενιές. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την ενδοοικογενειακή βία και η σύγχρονη εμπειρία έχει επηρεάσει το «βλέμμα» τους πάνω στις ενδοοικογενειακές σχέσεις και σηματοδοτεί μια μετάβαση προς μια νέα κατάσταση, που ωστόσο δεν έχει ακόμα εδραιωθεί. Είναι όμως αρκετά έως πολύ υποψιασμένοι για τις επερχόμενες κοινωνικές αλλαγές, ιδιαίτερα οι γυναίκες εισαγγελείς και οι νεώτεροι σε ηλικία δικαστικοί λειτουργοί ανεξαρτήτως φύλου (Φρονίμου Ε. στο Τσίγγανου, 2021).

Όσον αφορά τον επαγγελματικό κλάδο των Δικηγόρων, αποτελεί ένα νευραλγικό σημείο διασύνδεσης μεταξύ των θυμάτων και των επίσημων φορέων κοινωνικού ελέγχου. Φαίνεται πως αναπτύσσει μία σχέση ουσίας με πολύ ενδιαφέρον και για την μετέπειτα εξέλιξη των θυμάτων. Αναφέρθηκαν πολλές απόψεις, που συγκλίνουν στην

τελική αναγωγή τους: «ότι το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, μία κοινωνική παθολογία, με απολήξεις πατριαρχικών δομών και ενισχύσεις μιας εικονικής ψεύτικης και νοσηρής πραγματικότητας». Περιγράφουν τους δράστες ως αποξενωμένους ανθρώπους, που δεν μπορούν να σχετιστούν, με έλλειψη χρόνου και καλλιέργειας, με προσφερόμενες από την σύγχρονη ζωή δικλείδες άρνησης αυτής της κατάστασης. Δράστες και θύματα διαβιούν σε μια σκληρή πραγματικότητα την οποία ενέτεινε η παρατεταμένη οικονομική κρίση, η ρήξη των δεσμών κοινωνικής συνοχής και η πανδημία (Φραγκίσκου Α. στο Τσίγγανου 2021).

Συγκεκριμένα, ο Ποινικός Κώδικας Ν.3500/2006 (Άρθρο 6)³⁵, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, τυποποιεί τα αδικήματα της ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης με ποινές που ξεκινούν από ένα έτος και καταλήγουν σε κάθειρξη έως 15 έτη, αν πρόκειται για βαριά σκοπούμενη σωματική βλάβη. Η απλή σωματική βλάβη (θεωρούμενη νομικά ως πλημμέλημα) τιμωρείται με φυλάκιση έως 2 έτη και με φυλάκιση έως 5 έτη στον ειδικό νόμο για την ενδοοικογενειακή βία. Αντίστοιχα στον Ποινικό κώδικα η βαριά σωματική βλάβη (θεωρούμενη νομικά ως κακούργημα) τιμωρείται με φυλάκιση έως 3 έτη και στον ειδικό νόμο με φυλάκιση έως 5 έτη. Επιπρόσθετα, στο Άρθρο 9³⁶ τυποποιείται το αδίκημα της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας, όπου: «*Το μέλος της οικογένειας προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο, που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών*»(Βλάχου, 2008).

³⁵ Νόμος 3500 Άρθρο 6 <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-3500-2006/arthro-6-nomos-3500-2006-endooikogeneiaki-somatiki-vlavi> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

³⁶ Νόμος 3500/2006 , Άρθρο 9 Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-3500-2006/arthro-9-nomos-3500-2006-endooikogeneiaki-prosvoli-tis> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

Κάνοντας μια σύγκριση με τα αντίστοιχα αδικήματα του Ποινικού Κώδικα, τα εγκλήματα κατά ζώης που τελούνται εντός *οικογενειακού* πλαισίου, καλύπτονται πλήρως από το νομικό μας σύστημα. Ωστόσο αρκετοί εισηγητές πρόταξαν την θέσπιση ενός ενιαίου διακριτού νομοθετήματος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας με τη μορφή του ειδικού ποινικού νόμου, που θα περιλαμβάνει το σύνολο των ρυθμίσεων, προκειμένου να αναδειχθεί η σοβαρότητα και η αυτοτέλεια του φαινομένου σε σχέση με άλλες μορφές βίας σε βάρος αδύναμων ατόμων.

Παρακάτω, παρατίθενται ενδεικτικά κάποιες νομοθετικές παρεμβάσεις που το έτος 2021 προτάθηκαν:

α) Ποινικός Κώδικας

- Η αναγνώριση της έμφυλη διάστασης των εγκλημάτων στο Άρθρο 82^A (Εγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά)³⁷ με την προσθήκη αυτοτελώς της έννοιας του φύλου, ώστε να είναι πιο εμφανής η καταδίκη από την πολιτεία όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.

- Ποινική αντιμετώπιση όλων των αδικημάτων σεξουαλικής βίας, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού εντός γάμου, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του Άρθρου 36 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης³⁸, το οποίο προβλέπει την

³⁷ Άρθρο 82^A- Ποινικός Κώδικας (Νόμος 4619/2019) -Εγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4619-2019/arthro-82a-poinikos-kodikas-nomos-4619-2019-egklima-me> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

³⁸ Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής βίας. Κωνσταντινούπολη, 11.5.2011, https://isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/Convention_violence-against-women_2011_el_edited.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

ποινικοποίηση του συνόλου «των μη συναινετικών πράξεων σεξουαλικού χαρακτήρα» ενώ σε σχέση με τη συγκατάθεση, ορίζεται ότι αυτή «θα πρέπει να παραχωρείται εθελοντικά ως αποτέλεσμα ελεύθερης βούλησης του ατόμου που αξιολογείται στο πλαίσιο συνοδών περιστάσεων»

Με αφορμή τη πρόσφατη 3-11/2021³⁹ εγκύκλιο του Εισαγγελέα ΑΠ, από την πλειοψηφία των εισηγητών προκρίθηκε η αναγνώριση του αδικήματος της γυναικοκτονίας, είτε ως ιδιώνυμου, είτε ως επιβαρυντικής περίπτωσης, αποκλειστικά πλέον για λόγους ορατότητας του φαινομένου, δεδομένου ότι μετά την πρόσφατη τροποποίηση του ΠΚ και την κατάργηση της διαζευκτικής περίπτωσης πρόσκαιρης κάθειρξης στο αδίκημα της ανθρωποκτονίας, εξέλιπαν οι πρακτικές συνέπειες (επιβαρυντική περίπτωση).

β) Σύμφωνα με το Ν.3500/2006⁴⁰

- Προτάθηκε η υιοθέτηση της έννοιας της ενδοοικογενειακής βίας, σύμφωνα με τον ορισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης : «ενδοοικογενειακή ή συντροφική βία νοείται η φυσική, σεξουαλική και ψυχολογική βία ή απειλή τέτοιων πράξεων, συμπεριλαμβανομένων του βιασμού και του συζυγικού βιασμού, η οποία ασκείται από τους νόμιμους ή περιστασιακούς συντρόφους ή πρώην συντρόφους, συζύγους ή πρώην συζύγους ή πρώην συνοίκους, του ίδιου ή διαφορετικού φύλου εναντίων των μόνιμων ή περιστασιακών συντρόφων, ή πρώην συντρόφων, συζύγων ή πρώην συζύγων, συνοίκων ή πρώην συνοίκων του ίδιου ή διαφορετικού φύλου».

- Ρητή πρόβλεψη περί υποχρεωτικής παραχρήμα έκδοσης εισαγγελικής διάταξης σε βάρος του δράστη ενδοοικογενειακής βίας που θα επιβάλλει τους περιοριστικούς όρους του Άρθρου 18 (απομάκρυνση από κατοικία), που θα επιδίδεται δια της

³⁹ 2^η Ετήσια Έκθεση για την βία κατά των γυναικών <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/11/2h-ethsia-ekthesi.pdf> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

⁴⁰ Άρθρο 18-Νόμος 3500/2006-Περιοριστικοί όροι <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-3500-2006/arthro-18-nomos-3500-2006-perioristikoi-oroi> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

αστυνομικής αρχής, θα είναι άμεσα εκτελεστή, μη προσβαλλόμενη με προσφυγή και θα ισχύει μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης από το δικαστήριο.

Όσον αφορά τις Θεσμικές υποδομές:

-επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας

-θεσμοθέτηση οικονομικού επιδόματος για να μην αποτελεί η εξάρτηση εμπόδιο στη καταγγελία

-σύσταση ιατροδικαστικής υπηρεσίας σε όλα τα νοσοκομεία της Ελλάδας με ειδικό εξοπλισμό (kit βιασμού) για να μην χάνεται πολύτιμο υλικό σε περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης (10 μόνο λειτουργούν στην Ελλάδα) (Ολομέλεια Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας).

Όσον αφορά το προνοιακό σύστημα υγείας και φροντίδας, θα αναλύσω τους λόγους των Νοσοκομειακών Γιατρών. Διαπίστωσα ότι υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις στο πλαίσιο των διαδικασιών- πρωτοκόλλου του Νοσοκομείου. Οι αναπαραστάσεις των γιατρών σχετικά με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, περιλαμβάνουν μόνο τη διάσταση της σωματικής κακοποίησης της γυναίκας θύματος, ενώ απουσιάζει πλήρως η αναγνώριση της λεκτικής, ψυχολογικής ή η οικονομικής βίας. Προφανώς, είναι τα σημάδια στα σώματα των γυναικών που «μιλάνε» για την κακοποίηση, ενώ οι ίδιες οι γυναίκες σιωπούν και δεν αναφέρονται σ' αυτήν, δεν την ομολογούν και δεν την καταγγέλλουν. Ίσως ο λόγος τους, η μόνη «απόδειξη» της κακοποίησης τους να μην μπορεί να τεκμηριώσει αρκετά την κακοποίηση που υφίστανται. Σε αυτήν την περίπτωση, της ψυχολογικής βίας, μόνο οι ψυχίατροι λόγω εκπαίδευσης αναφέρονται, γιατί μόνο αυτοί φαίνεται να την «βλέπουν» και να κατανοούν τη βαρύτητα και τη σημασία αυτού του είδους της κακοποίησης. Στις υπόλοιπες/ους γιατρούς των άλλων ειδικοτήτων μόνο όταν η ψυχολογική πίεση «αποτυπωθεί» σε κάποιο άλλο σωματικό σύμπτωμα, αυτή η κακοποίηση μπορεί να γίνει αντιληπτή. Διαπίστωσα επίσης ότι μόνο κάποιες νέες γυναίκες γιατροί διαφοροποιούνται σε έναν βαθμό από αυτές τις αναπαραστάσεις και μιλούν για «φαλλοκρατικά πρότυπα των ζευγαριών», επηρεάζοντας την παρεχόμενη φροντίδα τους (Χατζηγιάννη Α. στο Τσίγγανου, 2021).

Οι κοινωνικοί λειτουργοί των ΤΟΜΥ παρατηρούν ότι η αλλαγή των στάσεων και των αντιλήψεων του γενικού πληθυσμού σε θέματα ισότητας των φύλων και ατομικών δικαιωμάτων αποτελεί κυρίαρχο ζητούμενο, που όμως απαιτεί μακροχρόνιες παρεμβάσεις σε διάφορα επίπεδα και πολιτική βούληση. Κατάλληλα σχεδιασμένες δράσεις πρόληψης και ευαισθητοποίησης μπορούν να συμβάλλουν στην καλύτερη αντιμετώπισή του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας με απώτερο στόχο την αλλαγή των στερεοτυπικών αντιλήψεων για την ενδοοικογενειακή βία και τον τερματισμό της ανοχής και της συγκάλυψης τέτοιων φαινομένων. Στις δράσεις αυτές για την καταπολέμηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, Κοινωνικοί Λειτουργοί των ΤΟΜΥ μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά σε τοπικό επίπεδο και να σταθούν σύμμαχοι στις όποιες προσπάθειες αποδόμησης των κοινωνικών στερεοτύπων και αντιλήψεων που επικρατούν και συνδέονται με την πατριαρχική κουλτούρα και τους κοινωνικούς ρόλους των φύλων (Σπυροπούλου Ν. στο Τσίγγανου, 2021).

Όσον αφορά τον Έντυπο λόγο, στην πλειονότητά τους τα έντυπα που εξετάστηκαν αναπαράγουν έμφυλα στερεότυπα χωρίς να αναδεικνύουν το ζήτημα της έμφυλης βίας σφαιρικά. Η σωματική βία και οι ανθρωποκτονίες είναι η κυρίαρχη μορφή βίας που περιγράφεται στην ειδησεογραφία, αν και καταγράφονται διαφοροποιήσεις μεταξύ διαφορετικών εφημερίδων. Όπως καταδείχθηκε, ο Τύπος τείνει να επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα θέματα έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία στοχεύουν στην ενεργοποίηση συναισθηματικών αντιδράσεων εκ μέρους του αναγνωστικού κοινού, ενώ το ζήτημα της αναπαραγωγής σεξιστικών προτύπων αποτελεί μείζον θέμα υπό διερεύνηση.

4.2 Αποτελεσματικότητα των υποστηρικτικών δομών

Η εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης έχει ήδη πραγματικό αντίκτυπο στη ζωή γυναικών και ανδρών, κοριτσιών και αγοριών. Έχει συμβάλει στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για τη βία που βασίζεται στο φύλο. Έχει εμπνεύσει και έχει επιφέρει αλλαγές στη νομοθεσία και στις πρακτικές στα συμβαλλόμενα κράτη. Έχει οδηγήσει σε περισσότερη κατάρτιση για νομικούς, επαγγελματίες υγείας και σώματα ασφαλείας. Με λίγα λόγια, εδώ και 10 χρόνια η Σύμβαση «προστατεύει» χιλιάδες γυναίκες και κορίτσια από κάθε μορφή έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας

εκπληρώνοντας τον σκοπό της (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Υγείας και Υποθέσεων, 2021).

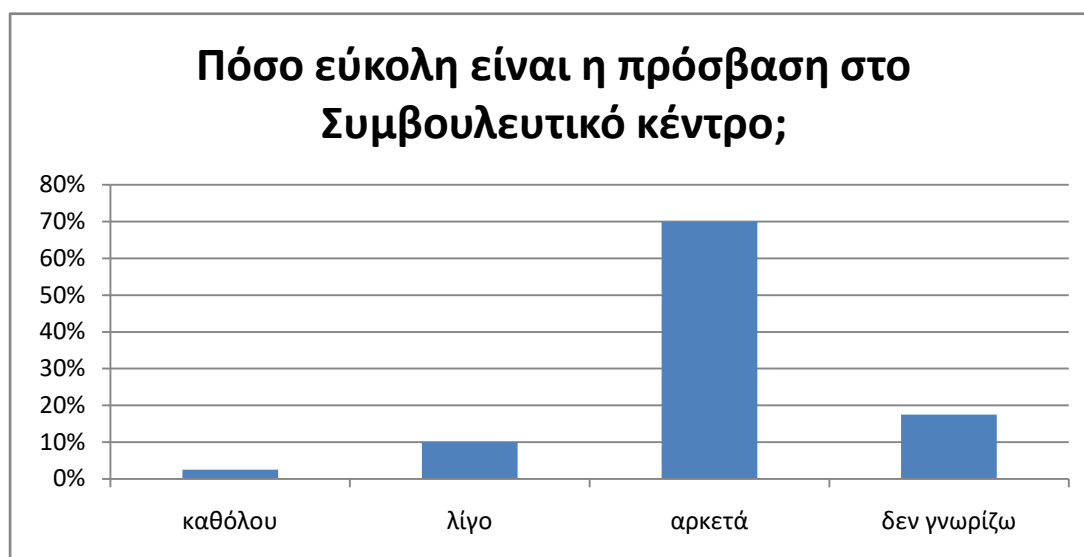
Όμως, παρά την λήψη μέτρων, την επικαιροποίηση των εργαλείων συμβουλευτικής (προκειμένου να μπορούν να καλύψουν τις νέες απαιτήσεις) και τη διαδικασία follow-up (μεταπαρακολούθηση της πορείας της ωφελουμένης), συνεχίζονται τα αυξημένα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας. Τα επίσημα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα είναι αδύνατο να καταγραφούν, καθώς υπάρχει έλλειψη χρηματοδοτήσεων και κοινωνικής μέριμνας. Επιπλέον, δεν υπάρχει ένας φορέας υπεύθυνος για την συλλογή στοιχείων που να προβαίνει σε αναλύσεις, με γνώμονα την έμφυλη διάσταση του φαινομένου.

Όσον αφορά την εργασία των δομών και τις συνέργειες των διαφόρων υπηρεσιών ιδιαίτερα είναι τα προβλήματα που προκύπτουν. Θα λέγαμε λοιπόν ότι, καθίστανται εμφανή τα «αδύναμα σημεία του δικτύου». Αρχικά, οι ελλείψεις στην επιμόρφωση των στελεχών, η έλλειψη ψηφιακών εργαλείων για την καταχώριση δεδομένων, παραπομπών και δράσεων ευαισθητοποίησης δημιουργεί δυσκολίες στα θύματα. Ιδιαίτερα στην περίπτωση των προσφυγισών και μεταναστριών, παρατηρείται έλλειψη διερμηνέων και διαμεσολαβητών, *ο ρόλος των οποίων διαφαίνεται κρίσιμος*. Ήδη από το 2010, παρατηρούνται έντονες πληθυσμιακές μετακινήσεις και η Ελλάδα φαίνεται να αποτελεί χώρα-ενδιάμεσο σταθμό, στον οποίο καταφθάνουν γυναίκες πρόσφυγες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται εδώ, καθώς «τα εργαλεία» της σύγχρονης ψυχολογίας φαίνεται να μην αντεπεξέρχονται στις ανάγκες τους, τόσο γιατί το βίωμα της προσφυγιάς επιχειρείται να μελετηθεί μέσω στενά οριοθετημένων ποσοτικών προσεγγίσεων, όσο, κυρίως, γιατί η γλώσσα, οι έννοιες, ο τρόπος ζωής, τα ήθη και τα έθιμα των προσφύγων, πόσο μάλλον των γυναικών, τοποθετούνται σε διαφορετικά «εθνικά όρια» (Βαλασάκη Μ. Πατέρας Κ., Σκλάβου Κ., Μαστρογιαννάκης Α. στο Βαΐου, Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.) 2021 σελ .153-167).

Ιδιαίτερα γυναίκες από διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά υπόβαθρα αναγκάζονται να επιλέγουν την μια υπηρεσία έναντι της άλλης αναδεικνύοντας τις αδυναμίες των πολιτικών και θεσμικών σχηματισμών (Κοντοχρήστου Α. στο Βαΐου Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.) 2021, σελ. 213). Πολλές φορές το ελλιπές και μη επαρκώς εκπαιδευμένο προσωπικό, αδυνατεί να αναγνωρίσει σημάδια έμφυλης βίας. Κυρίως οι προσφύγισσες δυσκολεύονται ακόμη περισσότερο στη διατύπωση των

προβλημάτων που έχουν. Έτσι, είναι δύσκολο για τον σύμβουλο να ανιχνεύσει και να διατυπώσει το πρόβλημα. Επιπλέον, οι συνθήκες υπερσυνωστισμού στα κέντρα υποδοχής καθιστούν αδύνατο τον εντοπισμό των θυμάτων, με αποτέλεσμα να μην λαμβάνουν εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης (Χολέβα Μ. Κ. στο Βαΐου Πετράκη, Στρατηγάκη (επιμ.) 2021, σελ 177-178).

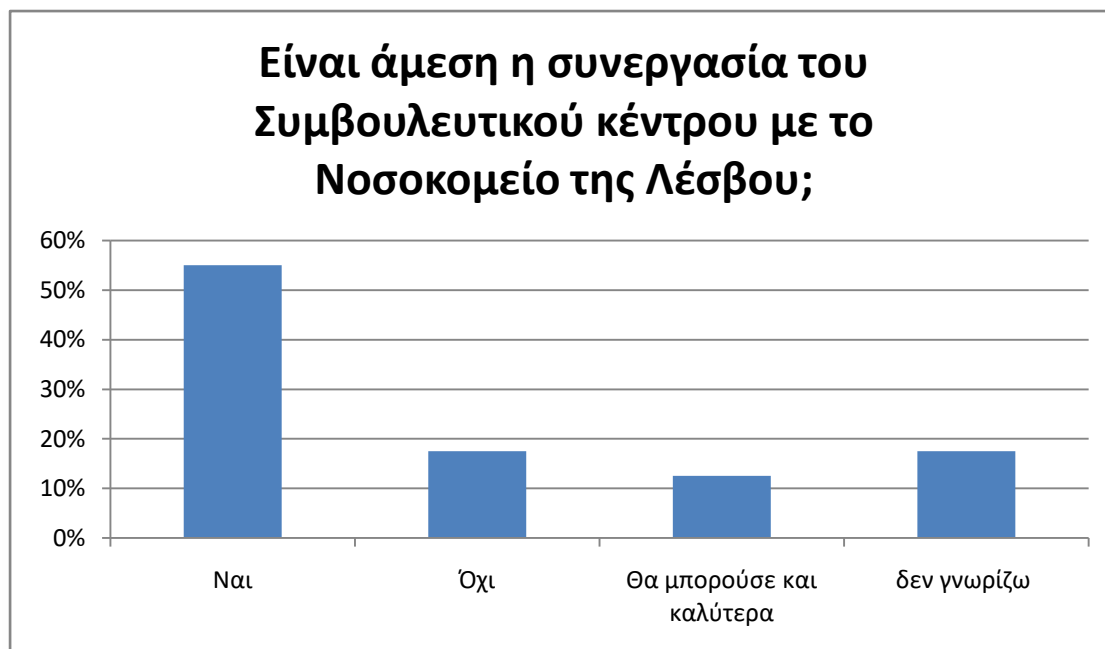
Στο διάγραμμα που ακολουθεί κατέγραφα αρχικά, την ευκολία πρόσβασης στο Συμβουλευτικό κέντρο Λέσβου (ερώτηση 6 ερωτ. εργαζομένων). Οι 28 απάντησαν «αρκετά», 7 απάντησαν «δεν γνωρίζω», 4 «λίγο» και 1 «καθόλου»

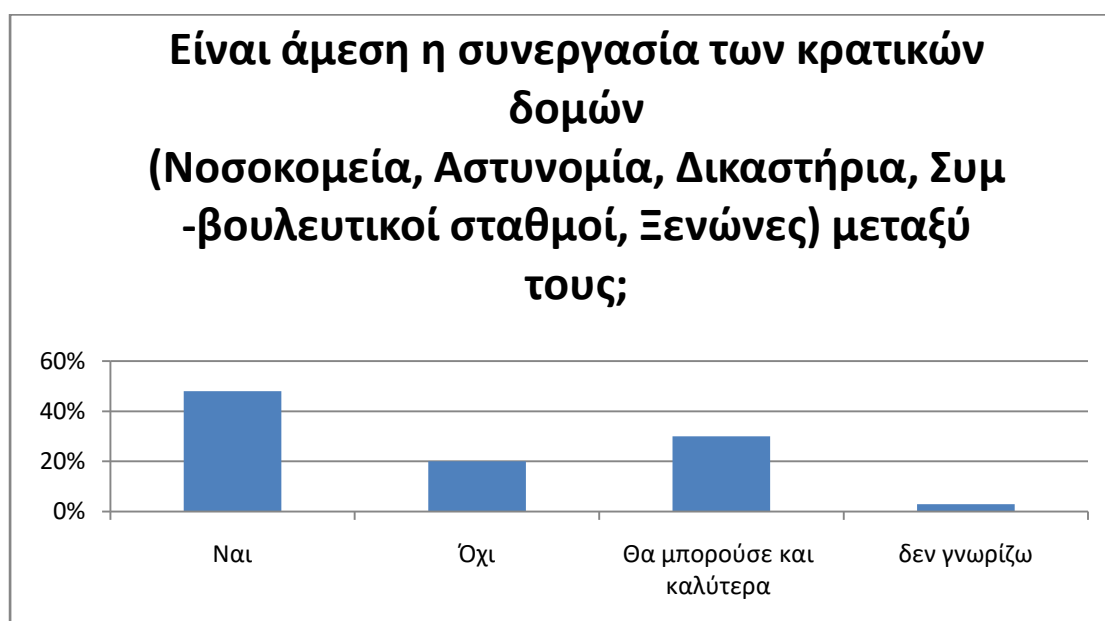
Σύμφωνα με τους αστυνομικούς: «χρειάζεται ένας ενιαίος «τόπος» που να παρέχει συνολικές υπηρεσίες, καθώς τα θύματα «περιπλανώνται» ανάμεσα στα Συμβουλευτικά κέντρα, στέγες, υπηρεσίες δήμων, αστυνομικά τμήματα, δικηγόρους, νοσοκομεία κ.α. Χρειάζεται περισσότερη ενημέρωση του κοινού, σε στοχευόμενα ακροατήρια, με πολλαπλά μέσα. Χρειάζεται επίσης συνεχής εκπαίδευση των ίδιων των στελεχών του Αστυνομικού Σώματος, κάτι που προβλέπεται με την ίδρυση των νέων Τμημάτων. Αναγκαία είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση στα σχολεία. Ο λόγος περί βίας πρέπει να είναι επαρκής, συνεχής και με τη συμμετοχή όλων των ειδικών αλλά και των εμπλεκόμενων στο πεδίο. Χρειάζονται περισσότερες στέγες και επιδόματα»(Τσίγγανου ,2021).

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των κρατικών φορέων, διερεύνησα τον βαθμό συνεργασίας του συμβουλευτικού κέντρου της Μυτιλήνης με το νοσοκομείο

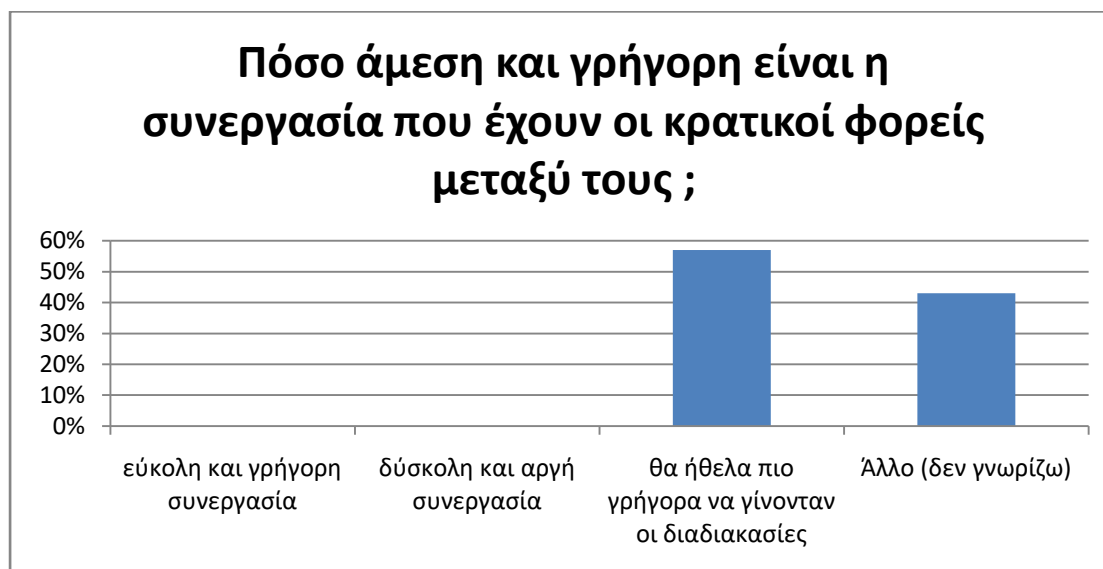
«Βοστάνειο» (ερωτ. 7 ερωτ. εργαζομένων). Παρακάτω παρατηρείται πως 22 δήλωσαν «Ναι», 7 «Όχι», 5 «θα μπορούσε και καλύτερα» και 7 δήλωσαν «δεν γνωρίζω», απάντηση που για το ποσοστό που πρέπει να ληφθεί υπόψη.

Διερευνώντας, την αμεσότητα της συνεργασίας των κρατικών δομών (νοσοκομείο, αστυνομία, δικαστήριο, συμβουλευτικό σταθμό, ξενώνα) μεταξύ τους (ερώτηση 8 ερωτ. επαγγελματιών) κατέγραφα ότι το 19 δήλωσαν «Ναι», 8 «Όχι», 12 «Θα μπορούσε και καλύτερα» και 1 «Δεν γνωρίζω».

Αντίστοιχα τα θύματα (ερωτ. 14) ρωτήθηκαν για το πόσο άμεση και αποτελεσματική είναι η συνεργασία των κρατικών φορέων μεταξύ τους. Τα 4 απάντησαν ότι «θα ήθελαν πιο γρήγορα να γίνονταν οι διαδικασίες» και 3 απάντησαν «Άλλο» (δεν γνωρίζω).

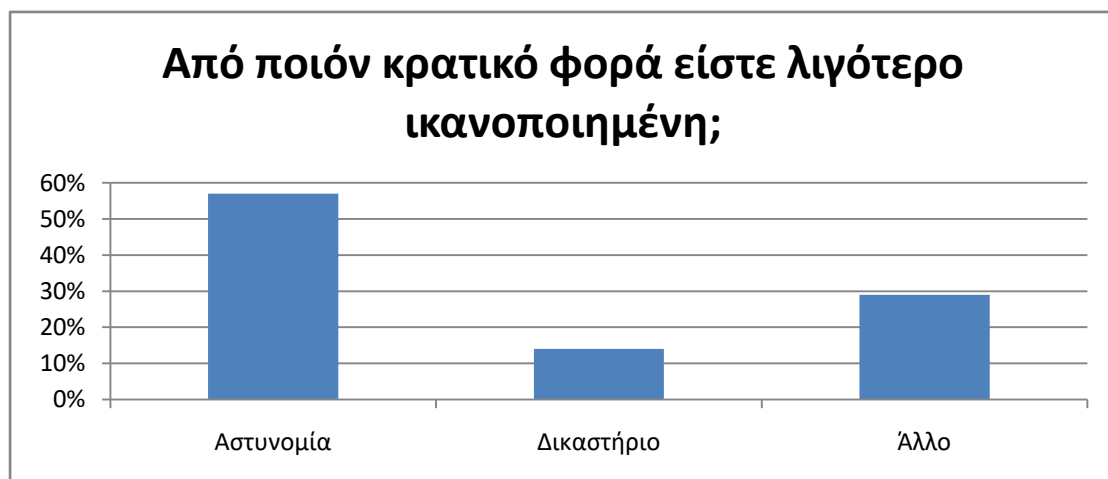

Οι δικαστικοί με την σειρά τους, προτείνουν να έχουν ειδική επιμόρφωση, πρόσληψη εμπειρογνομόνων στα Τμήματα Ενδοοικογενειακής Βίας καθώς και εισαγγελέων που να ασχολούνται με τις ακροάσεις: «Στην Αθήνα με 130 οργανικές θέσεις υπηρετούν 72 εισαγγελείς και μόνο 2 ασχολούνται με την Ενδοοικογενειακή Βία». Επιπλέον ζητούν την ενίσχυση των δομών της περιφέρειας με εξειδικευμένους επαγγελματίες για να μπορέσουν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κ.λπ.) Στη συμβουλευτική στήριξη και τις εξειδικευμένες Υπηρεσίες κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης που χρειάζονται «Η Αθήνα έχει το ΕΚΚΑ⁴¹. Στις επαρχιακές πόλεις υστερούμε». Στην παρακολούθηση της πορείας της Ποινικής Διαμεσολάβησης σχετικά με το αν τηρούνται οι προϋποθέσεις «Στην πράξη δεν ανασύρονται οι δικογραφίες από το αρχείο, γιατί δεν υπάρχει παρακολούθηση».

⁴¹ Για περισσότερες πληροφορίες : <https://www.ekka.org.gr/index.php/el/> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]

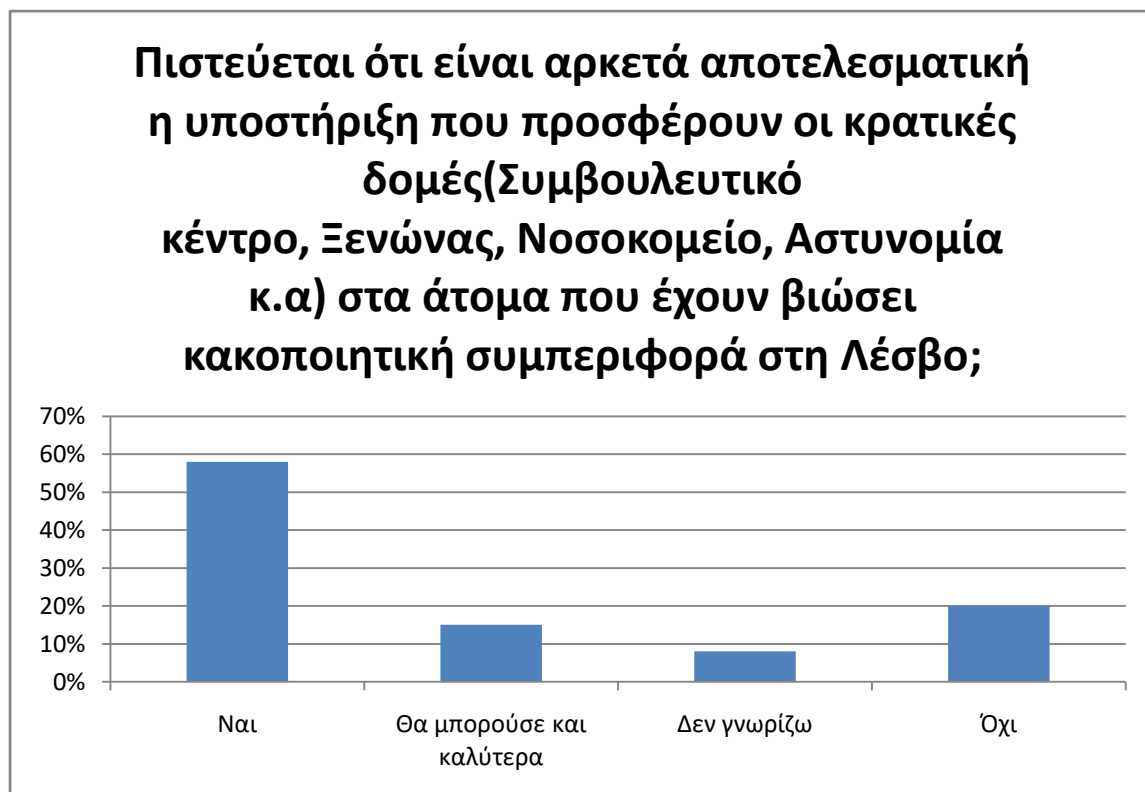
Επίσης, στον Νέο Ποινικό Κώδικα (2019)⁴² προστέθηκαν άρθρα που αφορούν στην Ενδοοικογενειακή Βία, όμως ο νομοθέτης δεν κατήργησε τον Ν 3500/2006: «Έτσι βρεθήκαμε αντιμέτωποι με διατάξεις που ισχύουν παράλληλα. Αυτή η πολυνομία δεν βοηθά στην πράξη». Πρέπει να υπάρχει εποπτικός έλεγχος και εκτέλεση των αποφάσεων με εναλλακτικές δυνατότητες (των ποινών) και να υπάρχει προστατευτική διάταξη που να κατοχυρώνει τον εισαγγελέα που κινδυνεύει να μηνυθεί. «Το Τμήμα ακροάσεων έχει αυτή την αρνητική πλευρά. Όταν οι άνθρωποι δεν φύγουν ικανοποιημένοι απ' το γραφείο του εισαγγελέα μπορεί να στραφούν εναντίον του. Μηνύουν τους δικαστές και τους εισαγγελείς. Αυτό είναι μια σύγχρονη επιδημία...».

Στο παρακάτω διάγραμμα κατέγραψα από ποιόν κρατικό φορέα είναι λιγότερο ικανοποιημένα τα θύματα (ερωτ. 15 των θυμάτων). Οι 4 απάντησαν από την «αστυνομία», 1 από «το δικαστήριο» και 2 «Άλλο» γιατί δεν απευθυνθήκαν κάπου.

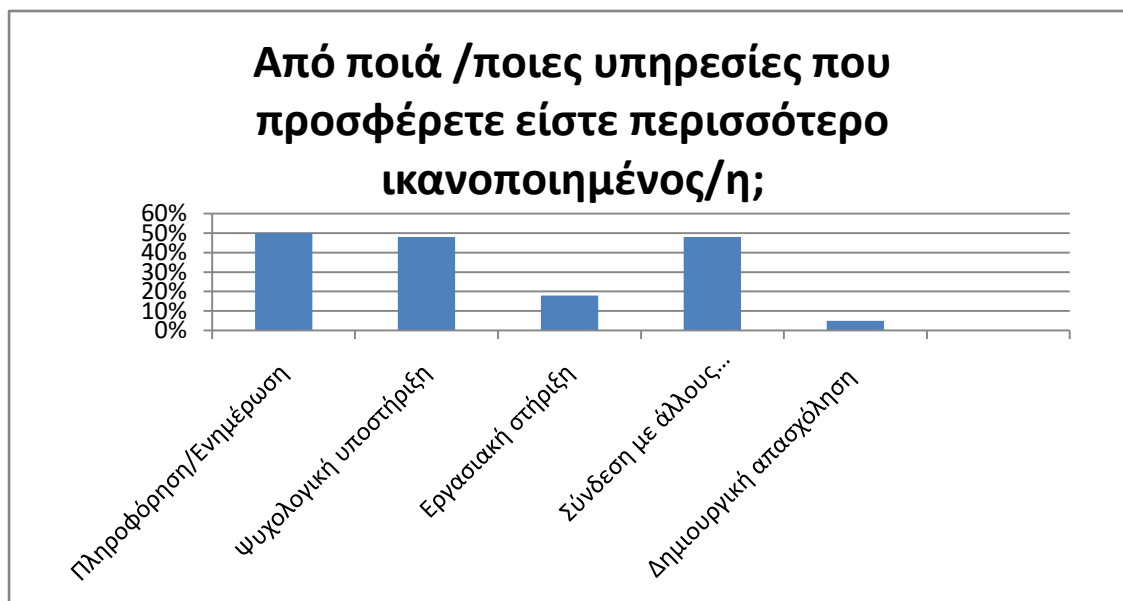

42

Μελετώντας γενικά την αποτελεσματικότητα της υποστήριξης που προσφέρουν οι κρατικές δομές(συμβουλευτικό κέντρο, ξενώνας, νοσοκομείο, αστυνομία, δικαστήριο κ.α) (ερωτ. 9 στο ερωτηματολόγιο των εργαζομένων) στα άτομα που έχουν βιώσει κακοποιητική συμπεριφορά στη Λέσβο οι 23 απάντησαν «Ναι», οι 8 απάντησαν «Όχι» , οι 6 «Θα μπορούσε και καλύτερα» και 3 δήλωσαν «δεν γνωρίζω».

Ρωτώντας τις/ους επαγγελματίες μου, με ποια υπηρεσία που προσφέρουν είναι περισσότερο ικανοποιημένοι οι ίδιοι (ερωτ. 11 ερωτημ. εργαζομένων), οι 20 δήλωσαν από την «Πληροφόρηση/ Ενημέρωση» (κοινωνική στήριξη, δικαιώματα, επιδόματα κ.α), οι 19 από τη «Ψυχολογική υποστήριξη», οι 7 από τη «εργασιακή στήριξη», οι 19 από τη «σύνδεση με άλλους φορείς & υπηρεσίες», το 2 από τη «Δημιουργική απασχόληση/διάβασμα παιδιών».

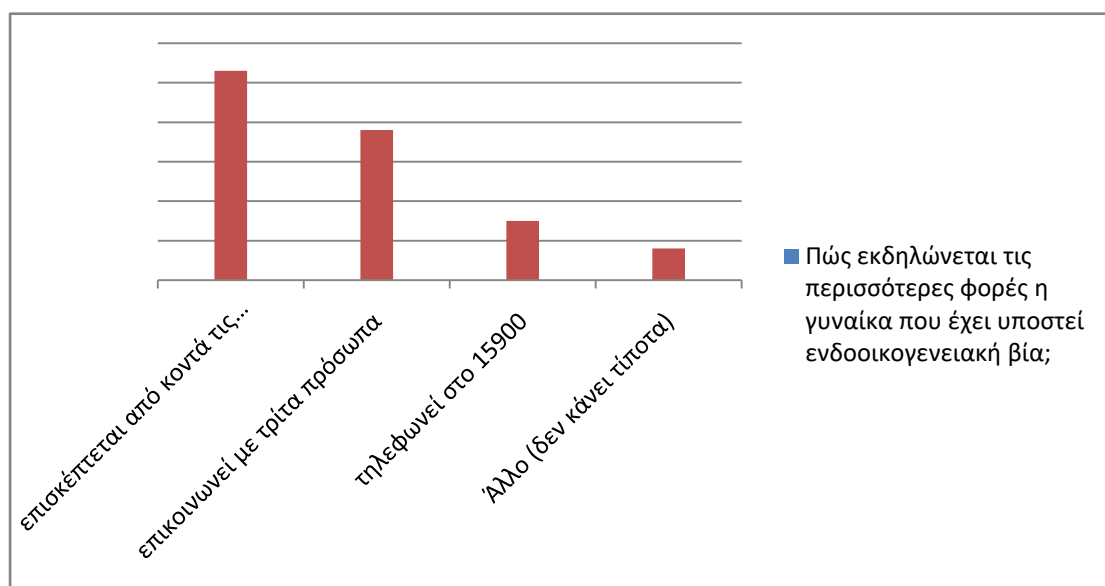
4.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την αποκάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης, που επιχειρεί να ερμηνεύσει την βία με τρόπο συμβολικό, δίνοντας έμφαση στον τρόπο που ο/η καθένας/εμία θα ερμηνεύσει και θα αξιολογήσει τη βία. Αυτή της/ου η ερμηνεία αποτελεί και τον καθοριστικό παράγοντα της μετέπειτα στάσης της/ου και για το χαρακτηρισμό, συμβολισμό της ίδιας της πράξης. Στο ίδιο πλαίσιο προσεγγίσεων εντάσσεται και η θεωρία της σύγκρουσης που ερμηνεύει την ενδοοικογενειακή βία χρησιμοποιώντας τις έννοιες «δύναμη» και «εξουσία» από την θεωρία του Weber (Βλάχου, 2008).

Η ενημέρωση, η κοινωνική ευαισθησία απέναντι στις γυναίκες που κακοποιούνται και η μείωση της κοινωνικής ανοχής στην βία βοήθησε τις γυναίκες να λύσουν την σιωπή τους, να ξεπεράσουν τις αναστολές και την ντροπή τους, αποκαλύπτοντας την κακοποίηση τους μέσα από συμβουλευτικά κέντρα, ξενώνες, χώρους υποδοχής και επίσημες καταγγελίες των δραστών στη δικαιοσύνη. Στους παράγοντες που δρουν καθοριστικά στην απόφαση των κακοποιημένων γυναικών να εγκαταλείψουν τον σύντροφό τους αποτελούν α)τα κοινωνιοδημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος (εισόδημα, μόρφωση, απασχόληση) β) το ιστορικό βίας του θύματος (μάρτυρας γονεϊκής βίας, παιδικής κακοποίησης κ.α), γ)η αντίληψη του θύματος για την μορφή και το περιεχόμενο των σχέσεων, ε) η αρνητική έκβαση της σχέσης, δ) η μορφή και η

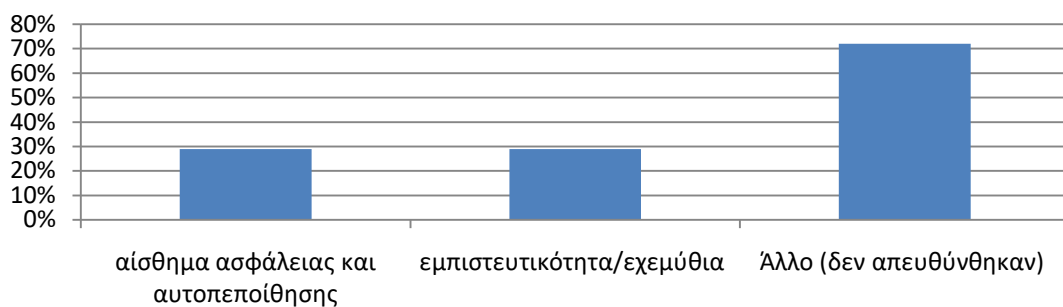
σοβαρότητα της βίας, ε) η αξιολόγηση του βίαιου περιστατικού ότι φταίει ο δράστης (Παπαμηχαήλ,2005 σελ.127-128).

Παρακάτω, καταγράφεται ο τρόπος που εκδηλώνονται τις περισσότερες φορές οι γυναίκες που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία (ερωτ. 4 ερωτημ. επαγγελματιών) στο νησί της Λέσβου. Οι 21 απάντησαν «πως επισκέπτεται από κοντά το συμβουλευτικές υπηρεσίες ή την αστυνομία για να ζητήσει βοήθεια», οι 15 απάντησαν πως «επικοινωνεί με τρίτα πρόσωπα (συγγενείς, φίλους)», 6 πως «τηλεφωνεί στην γραμμή 15900» και 3 απάντησαν «Άλλο» συμπληρώνοντας «δεν κάνει τίποτα» για να ξεφύγει.

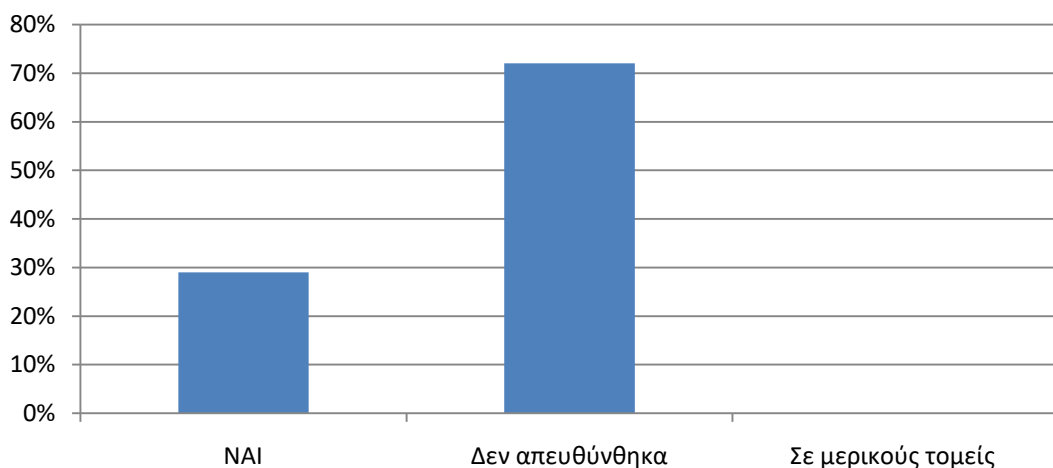
Η έρευνά μου (ερωτ. 6 των θυμάτων) έδειξε ότι από τις γυναίκες που απευθύνθηκαν στο συμβουλευτικό κέντρο οι 2 ένιωσαν «αίσθημα ασφάλειας και αυτοπεποίθησης» και «εμπιστευτικότητα/εχεμύθεια» ενώ οι 5 απάντησαν «Άλλο» καθώς δεν απευθύνθηκαν.

Τί νιώσατε/νιώθετε περισσότερο στο διάστημα που είχατε Συμβουλευτική στήριξη;

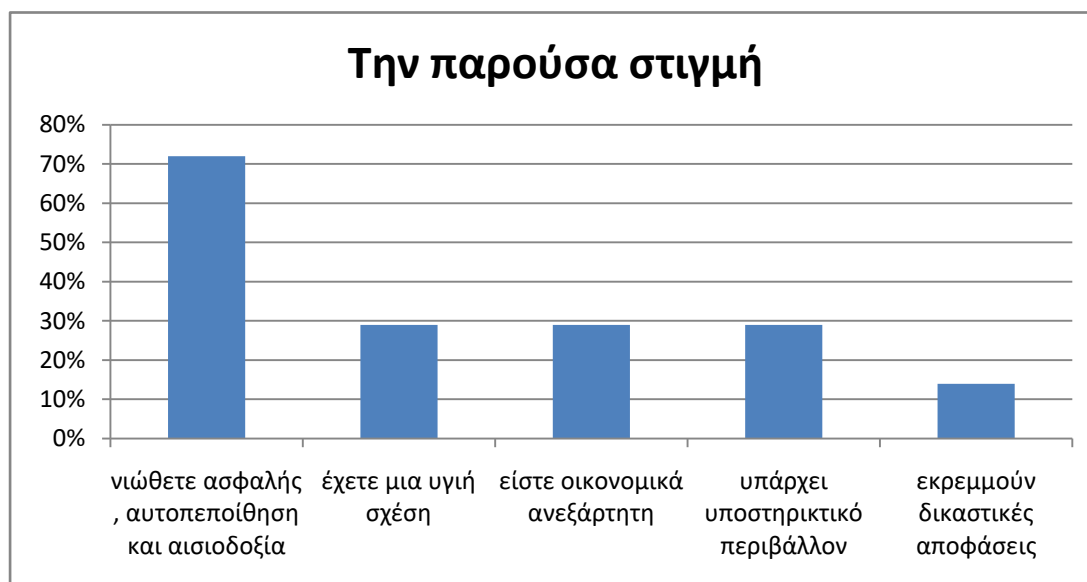

Στην ερώτηση 8 (ερωτ. θυμάτων) ρωτήθηκαν αν έχει βελτιωθεί η ζωή τους μετά την συμβουλευτική υποστήριξη οι 2 γυναίκες που ζήτησαν βοήθεια απάντησαν «ΝΑΙ» ενώ οι 5 «δεν απευθύνθηκαν σε συμβουλευτικό σταθμό»

Έχει βελτωθεί η ζωή σας μετά την Συμβουλευτική υποστήριξη;

Με αναφορά στο πώς νιώθουν τη παρούσα στιγμή οι γυναίκες της έρευνας απάντησαν (ερωτ. 16 των θυμάτων) οι 5 ότι «νιώθουν ασφαλής, αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία», οι 2 ότι «έχει μια υγιή σχέση» οι 2 πώς «είναι οικονομικά ανεξάρτητη», οι 2 ότι «υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον» , και 1ότι « εκκρεμούν δικαστικές αποφάσεις».

Επίλογος

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, μέχρι και την προηγούμενη δεκαετία, τα βίαια ενδοοικογενειακά περιστατικά αποκαλύπτονταν σπάνια, λόγω της απροθυμίας των αρμοδίων υπηρεσιών να τα διαχειριστούν αποτελεσματικά, αλλά και των ανθρώπων να τα καταγγείλουν. Πλέον, το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας είναι εκτεταμένο και εντεινόμενο στην ελληνική κοινωνία με ορατές αλλά και αθέατες πλευρές που συχνά παραμένουν εντός της οικογένειας. Τα στοιχεία της μελέτης μου απέδειξαν πώς τα τελευταία πέντε χρόνια οι γυναίκες κάθε εθνικότητας και καταγωγής αναγνωρίζουν τη βία, μιλούν ανοιχτά, ζητούν βοήθεια. Οι επίσημοι και ανεπίσημοι κρατικοί φορείς λειτουργούν στα πλαίσια του νομικού και θεσμικού τους πλαισίου με αποτέλεσμα να φαίνονται ανεπαρκείς.

Πέρα από τις συγκεκριμένες συνθήκες (οικονομική λιτότητα, εγκλεισμός λόγω πανδημίας του κορωνοϊού κλπ.) είναι και η ίδια η δομή των Συμβουλευτικών Κέντρων και των Ξενώνων που διαιωνίζουν τα φαινόμενα βίας κατά των γυναικών. Για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας κατά των γυναικών πρέπει να υπάρχει προσεκτική προσέγγιση του προβλήματος που θα λαμβάνει υπόψη οποιαδήποτε διαφοροποίηση, τις ιδιαίτερες συγκυρίες, τα ερευνητικά πορίσματα κ.α (Βλάχου,2008 σελ.82)

Το διαχρονικό φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών μπορεί να εμφανιστεί ανεξάρτητα από το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και μορφωτικό επίπεδο μιας γυναίκας. Αν και θεωρητικά οι γυναίκες έχουν κατακτήσει την ισότητα, αυτή είναι μόνο κατ' επίφαση αφού, τους προσφέρονται λιγότερες επιλογές σε σχέση με τους άνδρες. Η νομοθεσία και η ποινικοποίηση της βίας δεν εξασφαλίζει τα θύματα. Στην πιο ακραία μορφή έμφυλης βίας η γυναικοκτονία κατάφερε να γίνει ορατή στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία. Τα θύματα της έμφυλης βίας στην Ελλάδα, τα ξεχνά και τα «κακοποιεί» η ίδια η κοινωνία και η πολιτεία, με την απουσία καταγραφής του ακριβή αριθμού περιστατικών έμφυλης βίας, την απουσία ερευνών, τα κακόβουλα σχόλια του δημόσιου λόγου, την μη νομική κατοχύρωση της γυναικοκτονίας. Σε αντίθεση με την Ιταλία που *«αφιερώνονται πλατείες και κήποι, εγκαινιάζονται πλάκες στη μνήμη των δολοφονημένων, οργανώνονται εκδηλώσεις, σεμινάρια, δημοσιεύονται ιστορίες και φωτογραφίες γυναικών στα πρωτοσέλιδα*

εφημερίδων κ.α» (Κοντοχρήστου Α. στο Βαΐου, 2021 σελ.222-223). Τελικά ποιος είναι ο ρόλος του γυναικείου κινήματος στην ορατότητα του φαινομένου;

Τα πράγματα δεν είναι όπως φαίνονται. Το σίγουρο είναι ότι τα θύτες και τα θύματα δεν έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, η βία δεν υφίσταται μόνο από άνδρες, τα θύματα δεν προκαλούν τους θύτες. Επίσης, από μόνο τους τα ψυχοθεραπευτικά προγράμματα δεν είναι αποτελεσματικά ως εναλλακτική μέθοδος ποινής καθώς δεν εγγυάται κανείς, ότι ο δράστης δεν θα επαναλάβει την πράξη του στο μέλλον. Αντίστοιχα τα θύματα δεν βοηθιούνται μονάχα από τα συμβουλευτικά προγράμματα και με την ολιγόμηνη διαμονή στους ξενώνες. Οι γυναίκες είναι ενημερωμένες για τα συμβουλευτικά κέντρα και τους ξενώνες της περιοχής τους (αν υπάρχουν) και «μιλούν». Οι επαγγελματίες και τα θύματα αναγνωρίζουν την τεράστια γραφειοκρατία των επίσημων και ανεπίσημων δομών κρατικού ελέγχου. Τις περισσότερες φορές τα θύματα τίθενται σε αναμονή, ρισκάροντας την «ασφάλειά» τους, ειδικά σε περιπτώσεις αποφάσεων δικαστηρίων σε σχέση με τον νόμο της συνεπιμέλειας, που απαιτεί οι δύο γονείς να βρίσκονται σε συγκεκριμένη χιλιομετρική απόσταση, προκειμένου να βλέπουν το παιδί και οι δύο.

Η βία δεν σταματά με ένα διαζύγιο, μία κλήση, μία ολιγόμηνη ή ολιγόχρονη φυλάκιση. Το αίτημα των επαγγελματιών και των θυμάτων βίας ως προς το Ελληνικό κράτος είναι η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου μέσα από την αυστηροποίηση των ποινών, τη νομική προστασία των ανήλικων τέκνων από τους «πατέρες», τη θεσμική κατοχύρωση του όρου της γυναικοκτονίας και τη ποινικοποίησή της ως έμφυλου εγκλήματος. Ζητούν την «ασφάλεια» των γυναικών-θυμάτων με έγκαιρη προανάκριση- φυλάκιση του δράστη και όχι απλά την απομάκρυνση του υπαιτίου από την οικεία. Ζητούν πολυετή έως και «ισόβια» φυλάκιση, ειδικά στην περίπτωση των γυναικοκτονιών, με την ουσιοκρατική εφαρμογή της σημασία της λέξης και όχι όπως εφαρμόζονται τα «ισόβια» σήμερα. Με αυτό τον τρόπο τα θύματα και οι οικογένειές τους ζητούν «προστασία» και «δικαίωση» από το κράτος. Διαφορετικά από μόνοι τους οι επίσημοι φορείς κρατικού ελέγχου και οι ξενώνες, συμβουλευτικοί σταθμοί, οι καμπάνιες κατά της βίας, οι γραμμές SOS και άλλα πολλά μοιάζουν μονομερείς και αναποτελεσματικές λύσεις.

Τέλος, θα κλείσω λέγοντας, πώς η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών θα μειωθεί, όταν ληφθούν επείγοντα μέτρα και δράσεις μέσω κοινών συνεργασιών από

τις δημόσιες αρχές, τους θεσμούς και τις κοινωνίες, μέσω πολυτομεακών προσεγγίσεων, με την βοήθεια της κοινωνίας των πολιτών και των γυναικείων οργανώσεων. Εξίσου σημαντικός θεωρείται ο ρόλος των αντρών για την καταπολέμηση των έμφυλων στερεοτύπων, η διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ για τα ζητήματα της βίας κατά των γυναικών, όπως και η διεθνής προσέγγιση για την ανταλλαγή γνώσεων, πολιτικών και καλών πρακτικών.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία και Αρθρογραφία

- Αβδελά, Ε. 2002. «Δια λόγους τιμής», *Βία συναισθήματα και αξίες στη μετεμφυλιακή Ελλάδα, 2η αν.* Αθήνα : Εκδόσεις Νεφέλη.
- Αποστολάκη Μ., «Για την έμφυλη διάσταση του αδικήματος της ανθρωποκτονίας», SyntagmaWatch.gr, 22.04.2021, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/gynaikoktonia-arkei-mono-h-nomikh-anagnwrish-tou-fainomenou/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]
- Αρτινοπούλου Β., 2006. *Εενδοοικογενειακή Κακοποίηση Γυναικών*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
- Αστρινάκη Ρ.& Χαντζαρούλα Π.& Αθανασίου Α., 2013. Ιστορία του σώματος στο *Μελέτες για το φύλο στην ανθρωπολογία και την ιστορία* (σελ. 171-197), Αθήνα : Εκδόσεις Αλεξάνδρεια .
- Βάϊου Ντ., Πετράκη Γ., Στρατηγάκη Μ. (επιμ.) 2021. Εισαγωγή :Έμφυλη Βία- Βία κατά των γυναικών στο *Έμφυλη βία- Βία κατά των γυναικών*, σελ 11-15, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Βαλασάκη Μ., Πατέρας Κ., Σκλάβου Κ. , Μαστρογιαννάκης Αν. Πολλαπλές διακρίσεις και βία κατά των γυναικών: Υπηρεσίες υποστήριξης και Θεωρητικές προεκτάσεις στο Βάϊου Ντ., Πετράκη Γ., Στρατηγάκη Μ. (επιμ.) 2021, *Έμφυλη βία- Βία κατά των γυναικών*, σελ 153-166
- Βασιλειάδου Δ., Γιαννιτσιώτης Γ., Διαλέτη Α., Πλακωτός Γ., 2019. *Ανδρισμοί και ιστορία: Η ιστοριογραφία μιας σχέσης*, σελ.9 <https://static.eudoxus.gr/books/92/chapter-86055292.pdf> [τελευταία πρόσβαση στις 29/1/23]
- Βασιλειάδου Δ., Όταν η ιστορία της οικογένειας συνάντησε την ιστορία του φύλου σελ. 189-208 στο Γ. Γκότση, Α. Διαλέτη, Ε. Φουρναράκη (επιμ.), 2015, *Το φύλο στην ιστορία: αποτιμήσεις και παραδείγματα*, Αθήνα: Εκδόσεις Ασίνη.

- Βλάχου Β., (2008). *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για την βία και την επιθετικότητα*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γιαννακόπουλος Κ., Διαδικασίες σύγκρουσης: Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις στο Βλαχούτσικου Χ. & Hart L.K. (επιμ.),2003. *Όταν γυναίκες έχουν διαφορές, Αντιθέσεις και Συγκρούσεις γυναικών στη σύγχρονη Ελλάδα*, Αθήνα: Μέδουσα/Σέλας Εκδοτική
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικών υποθέσεων, Νοέμβριος 2021, *2^η Ετήσια Έκθεση για τη βία κατά των γυναικών*, Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και οικογενειακής πολιτικής και ισότητας των φύλων, Αθήνα. <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/11/2h-ethsia-ekthesi.pdf> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας των φύλων, *Κανονισμός λειτουργίας ξενώνων φιλοξενίας Κακοποιημένων γυναικών*, Αθήνα, 2018 <http://www.opengov.gr/types/?p=5574> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας των φύλων, *Κανονισμός Λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων*, Αθήνα, 22.6.2012, ΓΓΙΦ/2900, <https://isotita.gr/> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 5 Απριλίου 2018, Τεύχος Α΄, Αρ. Φύλλου 62, Νόμος Υπ’ αριθμόν 4531, <https://isotita.gr/wpcontent/uploads/2018/04/45312018.IstanbulConvention.pdf>. [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- Κάκαρη Ν. & Κατσαντώνη Μ. 2011. *Μεθοδολογικά εργαλεία και θεωρητικοί προβληματισμοί ως προς την εκπόνηση Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών*, *Research Papers in Language Teaching and Learning*, Vol.2 No.1, σελ. 4, <http://rpltl.eap.gr> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]
- Καντατζόγλου Ρ,1988. *Η ιστορία της οικογένειας στην Ελλάδα: μερικά προβλήματα μεθόδου*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 69, 225-242., doi: <https://doi.org/10.12681/grsr.873> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]

- Κοντοχρήστου Α., Από την έμφυλη βία στη γυναικοκτονία. Το παράδειγμα της Ελλάδας μέσα από το μοντέλο της Ιταλίας στο Βάϊου Ντ., Πετράκη Γ., Στρατηγάκη Μ. (επιμ.) 2021, *Έμφυλη βία- Βία κατά των γυναικών*, 2021, σελ 213-225. Αθήνα : Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
- Cowan J. 1998. *Η Πολιτική του Σώματος, Χορός και κοινωνικότητα στη βόρεια Ελλάδα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Mauss Marcel, 2022. *Το δώρο, Μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής στις αρχαϊκές κοινωνίες*, κεφ. 1^ο , μτφρ Παραδέλλης Θ., Εκδότης: Πλέθρον
- Μπίκος Κ, 2011. *Κοινωνικές Σχέσεις και Αλληλεπίδραση στη Σχολική Τάξη, Θεσσαλονίκη* : Εκδόσεις Ζυγός.
- Dutton D.G and Nicholls, TL (2005). *The gender paradigm in domestic violence research and theory: Part 1-The conflict of theory and data, Aggression and Violent Behavior*, Volume 11.Issue 6,November-December 2006, σελ. 680-714 , <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2005.02.001> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]
- Ολομέλεια Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας, 2022. *Έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία*, <https://olomeleia.gr/el/content/emfyli-kai-endooikogeneiaki-bia> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- Παπαμηχαήλ, Στ. Π.,2005. *Κοινωνικές αναπαραστάσεις της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους/συντρόφους τους*, Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παπαταξιάρχης Ευ., *Το «νοικοκυριό» Πολιτισμικό Αντίδοτο στην Πανδημία;* 7/11/2020, <https://www.synchronathemata.gr/to-noikokyrio-politismiko-antidoto-stin-pandimia/> [τελευταία πρόσβαση 20/1/2023]
- Παπαταξιάρχης Ευθ. Α(επιμ.),2014. *Πολιτικές της Καθημερινότητας, Σύνορο, σώμα και ιδιότητα του πολίτη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
- Πεγκλίδου, Α. 2021. *Πολιτικές έμφυλης βίας*, Σύγχρονα θέματα σελ. 153-154

- Ροζάκου Κ. & Γκαρά Ε. (επιμ.), 2013. *Ελληνικά Παράδοξα, Πατρωνία, κοινωνία πολιτών και βία*, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια και Κατερίνα Ροζάκου - Ελένη Γκαρά
- Robson C. 2007, *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Σταλίκας Αν, 2009. *Μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, Κωνσταντινούπολη, 11.5.2011, https://isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/Convention_violence-against-women_2011_el_edited.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]
- Τραμουντάνης Άγγελος, *Δελτίο ενημέρωσης κοινωνικής έρευνας, Σκιαγραφώντας την κατάσταση των προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού* ΕΚΚΕ, Εθνικό κέντρο κοινωνικών ερευνών, Αρ.1 (12/2022) https://www.ekke.gr/uploads/social_science_bulletin/Bulletin%20no1_v3.pdf [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]
- Τσαντηρόπουλος Α, 2004. Η τιμή και η ντροπή σε κοινωνίες της Μεσογείου στο *Η Βεντέτα στη σύγχρονη ορεινή κεντρική Κρήτη*, Εκδόσεις: Πλέθρον
- Τσίγγανου Ι. 2021. «*Κοινωνικές αναπαραστάσεις Πεποιθήσεις και Στερεότυπα για την Ενδοοικογενειακή βία κατά των Γυναικών στην Ελλάδα*» Τελική Έκθεση αποτελεσμάτων- Σύνοψη, Αθήνα : Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Ινστιτούτο Πολιτικών Ερευνών, Εργαστήριο ερευνών για το φύλο.
- Χατζηφωτίου Σ.,2011. *Ενδοοικογενειακή Βία Κατά των Γυναικών και Παιδιών*, Διαπιστώσεις και Προκλήσεις για την Κοινωνική Εργασία, Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Τζιόλα

- Χολέβα Μ.Κ. , Το φαινόμενο της έμφυλης βίας σε γυναίκες –πρόσφυγες στην Ελλάδα στο Βάϊου Ντ., Πετράκη Γ., Στρατηγάκη Μ. (επιμ.) 2021, *Έμφυλη βία- Βία κατά των γυναικών*, 2021. σελ. 169-181, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία και Αρθρογραφία

- Campbell J.K. 1973. *Honor, Family and Patronage, A Study of institutions and Moral values in a Greek mountain community*
- Chaytor M. 1995, *Husband(ry): Narratives of Rape in the Seventeenth Century* , Volume7, Issue3, <https://doi.org/10.1111/j.1468-0424.1995.tb00033.x> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- Leonore Davidoff and Catherine Hall, 1987. *Family Fortunes, Men and Women of the English Middle Class* , 1780- 1850 Third edition.
- Paola Cl, Lira L., Toledo P. *The Media and Gender-Based Murders of Women: Notes on the Cases in Europe and Latin America*, 24/07/2014, <https://eu.boell.org/en/2014/07/24/media-and-gender-based-murders-women-notes-cases-europe-and-latin-america> [τελευταία ανάρτηση 28/1/23]
- Tilly L. ,Scott J. *Women, Work and Family* (1^η έκδ. 1987) τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23 <https://doi.org/10.4324/9780203819395>
- Tosh J., 1994. «*What Should Historians Do with Masculinity? Reflections on Nineteenth Century Britain*», *History Workshop Journal* 38, σ. 179-202, <https://doi.org/10.1093/hwj/38.1.179> [τελευταία πρόσβαση 28/1/23]
- Scheper-Hughes N., Nancy and Bourgois Ph., 2004, ‘*Introduction: Making Sense of Violence*’, page 1-27, Oxford: Blackwell <http://www.philippebourgois.net/articles/Scheper-Hughes%20et%20al%202004%20Introduction.pdf> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- Storr A. , 1970. *Human Aggression*, Publisher Penguin Books

- Wacc Communication for all, *Violence against women in media and digital content*, 25/2/2018 <https://waccglobal.org/violence-against-women-in-media-and-digital-content/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/2023]

Ιστοσελίδες

- <http://www.femicide.gr> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.unhcr.org/gr/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.kethi.gr/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- https://womensos.gr/symvouleutika_kentra_ota-2/ [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- https://www.facebook.com/strongmewoman/?locale=el_GR [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://metoogreece.gr/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- «Ούτε Καρολάιν, Δήμητρα και Ελένη, καμία άλλη δολοφονημένη» φωνάζουν στο Αυτοοργανωμένο Thess pride, https://www.youtube.com/watch?v=OUWLii15lAs&ab_channel=EllinofreneaOfficial [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://diotima.org.gr/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/symvoules-odigies-gia-thymata-prosvolis-genetisias-elftherias-axioprepeias-sexoualiki-kakopoiisi-parenochlisi/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-3500-2006/arthro-6-nomos-3500-2006-endooikogeneiaki-somatiki-vlavi> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]

- <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-3500-2006/arthro-9-nomos-3500-2006-endooikogeneiaki-prosvoli-tis> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4619-2019/arthro-82a-poinikos-kodikas-nomos-4619-2019-egklima-me> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/11/2h-ethsia-ekthesi.pdf> [τελευταία πρόσβαση 29/1/23]
- <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-3500-2006/arthro-18-nomos-3500-2006-perioristikoi-oroi> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- <https://www.ekka.org.gr/index.php/el/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=877H2ESG2UGPQR20TV4290KDN9QCQ8&apof=2055_2019&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C6 [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]
- Γυναικοκτονία, λέξη που ενοχλεί, 9/01/2019 <https://sarantakos.wordpress.com/2019/01/09/femicide/> [τελευταία πρόσβαση στις 28/1/23]

Παράρτημα I

Ερωτηματολόγιο θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας

Ηλικία:.....

Επάγγελμα:.....

Παιδιά: ΝΑΙ ΟΧΙ

1. Τι είδους βία βιώσατε από τον σύζυγο/ σύντροφο σας;

α) ψυχολογική

β) λεκτική

γ) οικονομική

δ) σωματική

ε) σεξουαλική

ζ) όλα τα παραπάνω

2) Πώς αντιδράσατε αρχικά στην βία που δεχτήκατε;

α) πήγα να μείνω σε κάποιον συγγενή ή φίλο

β) τηλεφώνησα στην αστυνομία

γ) τηλεφώνησα στο 15900

δ) απευθύνθηκα σε ένα συμβουλευτικό κέντρο για βοήθεια

ε) δεν έκανα τίποτα

3) Για την αντιμετώπιση της βίας που βιώσατε χρειάστηκε να απευθυνθείτε:

α) σε Νοσοκομείο

β) στην Αστυνομία

γ) σε Συμβουλευτικό κέντρο

δ) Άλλο.....

4) Μετά από πόσο διάστημα απευθυνθήκατε κάπου;

α) αμέσως

β) σε ένα χρόνο

γ) μετά από δύο χρόνια

δ) περισσότερο από τρία χρόνια

ε) Άλλο.....

5) Πώς ενημερωθήκατε για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης;

α) από την τηλεόραση

β) από δράσεις/καμπάνιες/ενημερώσεις της περιοχής σας

γ) από συγγενείς/φίλους

δ) Άλλο.....

6) Τι νιώσατε /νιώθετε περισσότερο στο διάστημα που είχατε συμβουλευτική στήριξη;

α) κατανόηση των αναγκών/προβλημάτων σας

β) βοήθεια στην επίλυση των προβλημάτων σας

γ) αίσθημα ασφάλειας και αυτοπεποίθησης

δ) εμπιστευτικότητα/εχεμύθια

ε) Άλλο.....

7) Όσον αφορά τα παιδιά σας ο Συμβουλευτικός σταθμός που βοήθησε περισσότερο;

α) ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών

β) δημιουργική απασχόληση των παιδιών

γ) ενημέρωση για θέματα σχετικά με τα παιδιά (π.χ εγγραφή στο σχολείο, κοινωνικά φροντιστήρια, παραπομπή σε παιδίατρο κ.α)

δ) Άλλο.....

ε) δεν έχω παιδιά

8) Έχει βελτιωθεί η ζωή σας μετά την Συμβουλευτική υποστήριξη ;

α) Ναι

β) Όχι

γ) Σε μερικούς τομείς της ζωής

9) Χρειαστήκατε να μείνετε στον Ξενώνα φιλοξενίας για κάποιο διάστημα;

α) Ναι

β) Όχι

10) Πόσο ήταν το διάστημα παραμονής σας στον Ξενώνα;

α) 1-2 εβδομάδες β) 2-4 εβδομάδες γ) περισσότερο από 1 μήνα

δ) περισσότερο από 3 μήνες ε) περισσότερο από 6 μήνες ζ) περισσότερο από 12 μήνες

η) δεν έμεινα στον ξενώνα

11) Πόσο εύκολη ήταν η πρόσβαση στο Ξενώνα;

α) εύκολη

β) δύσκολη

γ) αρκετά δύσκολη

δ) δεν γνωρίζω

12) Τι συναισθήματα νιώσατε μέσα στον Ξενώνα φιλοξενίας;

α) ασφάλεια, αυτοπεποίθηση

β) ντροπή, ανασφάλεια, φόβο

γ) Άλλο

13) Πόσο αποτελεσματική είναι η υποστήριξη που προσφέρει ο Ξενώνας φιλοξενίας;

α) αρκετά σημαντική

β) λίγο σημαντική

γ) δεν γνωρίζω

δ) δεν απαντώ

14) Πόσο άμεση και γρήγορη είναι η συνεργασία που έχουν οι κρατικοί φορείς μεταξύ τους (αστυνομία, νοσοκομείο, δικαστήριο, συμβουλευτικός σταθμός, Ξενώνας)

α) εύκολη και γρήγορη συνεργασία

β) δύσκολη και αργή συνεργασία

γ) θα ήθελα πιο γρήγορα να γίνονταν οι διαδικασίες

δ) Άλλο.....

15) Από ποιον κρατικό φορέα είστε λιγότερο ευχαριστημένη;

α) Κέντρα Φιλοξενίας και Συμβουλευτικής

β) Αστυνομία

γ) Νοσοκομείο

δ) Δικαστήριο

ε) Άλλο.....

16) Την παρούσα στιγμή:

α) νιώθετε ασφαλής, αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία

β) έχετε μια υγιή σχέση

γ) είστε οικονομικά ανεξάρτητη

δ) υπάρχει υποστηρικτικό περιβάλλον

ε) εκκρεμούν δικαστικές υποθέσεις

ζ) Άλλο.....

Ευχαριστώ θερμά για την συνεργασία σας

Βασιλική Καρατζιά

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του τμήματος Ιστορίας και Κοινωνικής
Ανθρωπολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Ερωτηματολόγιο εργαζομένων

Φύλο : α) άνδρας β) γυναίκα

1) Συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ως εργαζόμενος:

α) Ψυχολόγος ή Κοινωνική λειτουργός

β) Νομικός

γ) Διοικητικός/Γραμματέας

δ) Αστυνομικός

ε) Ιατρός -Νοσηλεύτης

ζ) Άλλο.....

2) Σε ποιόν φορέα εργασίας εργάζεστε;

α) εργάζομαι σε ξενώνα φιλοξενίας γυναικών

β) εργάζομαι σε Συμβουλευτικό κέντρο

γ) εργάζομαι στην Εισαγγελία

δ) εργάζομαι στο Νοσοκομείο

ε)εργάζομαι στην Αστυνομία

ζ)εργάζομαι σε Φιλανθρωπικό σωματείο

ε) Άλλο.....

3) Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας;

α) 1-5

β) 6-10

γ) 11-20

δ) περισσότερα από 20

ε) δεν έχω εξειδικευμένη εμπειρία

4) Πως εκδηλώνεται τις περισσότερες φορές η γυναίκα που έχει υποστεί ενδοοικογενειακή βία;

α) τηλεφωνεί στην τηλεφωνική γραμμή 15900

β) επισκέπτεται από κοντά τις Συμβουλευτικές υπηρεσίες ή την Αστυνομία για να ζητήσει βοήθεια

γ) επικοινωνεί με τρίτα πρόσωπα (συγγενείς, φίλους)

δ) Άλλο..... (πείτε μας)

ε) δεν γνωρίζω

4) Πως εκδηλώνεται συνήθως το παιδί που έχει υποστεί κακοποίηση μέσα στην οικογένεια;

α) τηλεφωνεί στην γραμμή SOS 1056

β) το εκμυστηρεύεται το ίδιο σε τρίτα πρόσωπα (συγγενείς, δασκάλους κ.α)

γ) γίνεται αντιληπτό από τους άλλους (π.χ εκπαιδευτικούς μέσα από ζωγραφιές, συμπεριφορά, σημάδια στο σώμα)

δ) Άλλο.....

ε) δεν γνωρίζω

5) Ποιος είναι ο κατεξοχήν τρόπος που οι κοινωνικές υπηρεσίες (Συμβουλευτικός σταθμός, Φιλανθρωπικές οργανώσεις κ.α) σήμερα προτρέπουν τα άτομα να μιλήσουν;

α) μέσω των τηλεφωνικών γραμμών 15900 και 1056(για παιδιά)

β) μέσω διοργάνωσης καμπανιών, εκδηλώσεων

γ) μέσω αφισοκόλλησης ή φυλλαδίων

δ) Άλλο.....

ε) δεν γνωρίζω

6) Πόσο εύκολη είναι η πρόσβαση στο Συμβουλευτικό κέντρο;

α) καθόλου

β) λίγο

γ) αρκετά

δ) δεν γνωρίζω

7) Είναι άμεση η συνεργασία του συμβουλευτικού κέντρου με τα Νοσοκομεία της χώρας;

α) Ναι

β) Όχι

γ) θα μπορούσε και καλύτερα (εξηγήστε μας)

.....

δ) δεν γνωρίζω

8) Είναι άμεση η συνεργασία των κρατικών δομών (Νοσοκομεία, Αστυνομία, Δικαστήρια, Συμβουλευτικοί σταθμοί, Ξενώνες) μεταξύ τους;

α) Ναι

β) Όχι

γ) Θα μπορούσε και καλύτερα (εξηγήστε μας)

.....
.....
.....

δ) δεν γνωρίζω

9) Πιστεύεται ότι είναι αρκετά αποτελεσματική η υποστήριξη που προσφέρουν οι κρατικές δομές (Συμβουλευτικά κέντρα, Ξενώνες, Νοσοκομεία, Αστυνομία κ. α) στα άτομα που έχουν βιώσει κακοποιητική συμπεριφορά στην Λέσβο;

α) Ναι

β) Όχι

γ) Θα μπορούσε και καλύτερα (εξηγήστε)

.....
.....
.....

δ) δεν γνωρίζω

10) Πόσο αποτελεσματικές θα χαρακτηρίζατε τις υπηρεσίες του ξενώνα φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών (π.χ συμβουλευτικές υπηρεσίες, ψυχολογική υποστήριξη, φιλοξενία, καθοδήγηση σε θέματα παιδιών, εργασιακή στήριξη) ;

α) καθόλου

β) λίγο

γ) αρκετά

δ) σε μερικούς τομείς (περιγράψτε).....

ε) δεν γνωρίζω

11) Από ποια /ες υπηρεσίες που προσφέρετε είστε περισσότερο ικανοποιημένος/η;

α) Πληροφόρηση/Ενημέρωση (κοινωνική στήριξη, δικαιώματα, επιδόματα κ. α)

β) Ψυχολογική υποστήριξη

γ) Εργασιακή στήριξη

δ) Σύνδεση με άλλους φορείς & υπηρεσίες (π.χ αστυνομία, υπηρεσίες υγείας, νομικούς κ. α)

ε) Δημιουργική απασχόληση/διάβασμα παιδιών

ζ) Άλλο (εξηγήστε).....

Ευχαριστώ θερμά για την συνεργασία σας

Βασιλική Καρατζιά

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του τμήματος Ιστορίας και Κοινωνικής
Ανθρωπολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Δομημένη συνέντευξη εργαζομένων

1. Πως συνεισφέρουν οι κοινωνικές δομές στην υποστήριξη των γυναικών & παιδιών ως ατόμων που έχουν υποστεί κακοποιητική συμπεριφορά;
2. Πότε μία γυναίκα ζητάει βοήθεια;
3. Ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται από την στιγμή που γίνει καταγγελία ενός περιστατικού βίας;
4. Τι συμβουλές δίνουν οι κοινωνικές υπηρεσίες στην «κακοποιημένη» γυναίκα πριν ξεσπάσει ένα επεισόδιο βίας στο σπίτι;
5. Τι συμβουλές δίνουν οι κοινωνικές υπηρεσίες στη «κακοποιημένη» γυναίκα κατά την διάρκεια της κρίσης ενός επεισοδίου βίας;
6. Πόσο αποτελεσματική και γρήγορη είναι η βοήθεια που δέχεται μια γυναίκα (και το/τα παιδιά της) από το κράτος (μέσα από τις κοινωνικές υπηρεσίες, κρατικούς μηχανισμούς);
7. Πώς ερμηνεύεται αυτή την αύξηση των φαινομένων βίας;
8. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει περισσότερη κινητικότητα από τους φορείς;
9. Όσον αφορά την κρατική μέριμνα τι θεωρείται πιο αποτελεσματικό; Τι θα μπορούσε να λειτουργεί καλύτερα;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Δομημένη Συνέντευξη ατόμων που έχουν υποστεί κακοποιητική συμπεριφορά

1. Μπορείτε να μου πείτε κάποια πράγματα για τον εαυτό σας; Πήγατε σχολείο ; Έχετε παιδιά; Εργάζεστε; Βρίσκεστε τώρα σε κάποια σχέση;
2. Τι είδους σχέση είχατε με τον σύντροφο σας , όταν βιώσατε κακοποίηση; (οικογένεια, γάμος, συμβίωση)
3. Πότε ξεκίνησε η κακοποιητική συμπεριφορά του συντρόφου σας (νυν ή πρώην); Πώς το αντιληφθήκατε; Για πόσο διάστημα συνεχίστηκε ή συνεχίζεται ακόμη;
4. Πώς αντιμετωπίσατε αρχικά την βίαιη συμπεριφορά του;
5. Που απευθυνθήκατε για να ζητήσατε βοήθεια; Με ποιους μιλήσατε;
6. Ποιοι ήταν οι πρώτοι που σας στήριξαν ;
7. Απευθυνθήκατε σε κάποια συμβουλευτική υπηρεσία για να σας βοηθήσουν ; Ήταν εύκολη η πρόσβαση σε αυτές; Από πού μάθατε για αυτές;
8. Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν ώστε να ζητήσετε επαγγελματική βοήθεια;
9. Είστε ευχαριστημένη από την υποστήριξη που λάβατε; Αν ναι τι ήταν βοηθητικό; Αν όχι τι ήταν αυτό;
10. Έχετε απευθυνθεί και σε άλλους φορείς; (αστυνομία, νοσοκομείο , δικαστήριο κ.α). Ποια η εμπειρία σας; Τι ήταν βοηθητικό ; Τι θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί;
11. Τι θα έπρεπε να γίνει κατά τη γνώμη σας (σε επίπεδο κοινωνίας, οικογένειας, ατόμου) για να εξαλειφτεί η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Έντυπο συναίνεσης για συνέντευξη

Ημερομηνία:/...../.....

Εγώ ο/η..... που γεννήθηκα στις
...../...../.....

στο/η.....

..... παραχωρώ με το παρόν άδεια στην Καρατζιά Βασιλική, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος Ιστορίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου να καταγράψει ανώνυμη συνέντευξη. Η παρούσα συνέντευξη θα χρησιμοποιηθεί για σκοπούς διερεύνησης του θέματος : ‘ *Ένδοοικογενειακή βία γυναικών στη Λέσβο* ’. Παραχωρώ τα πνευματικά δικαιώματα της αφήγησής μου στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Επίσης δηλώνω ότι, ότι καταγραφεί κατά της διάρκειας της αφήγησής μου είναι σύμφωνο με τον νόμο.

Επιθυμώ να παραμείνω ανώνυμος σε οποιοδήποτε δημοσιευμένο έργο:

Ναι

Όχι

Υπογραφή του ατόμου που παραχωρεί συνέντευξη

.....

Όνομα & Υπογραφή της ερευνήτριας

Καρατζιά Βασιλική